

Master in de journalistiek

Zeg (g)een allochtoon tegen een allochtoon.

De visie van Vlaamse adolescenten op het woord 'allochtoon' in de media

Masterproef aangeboden door
Tessa RENS
tot het behalen van de graad van
Master in Journalistiek

Promotor: Hedwig DE SMAELE
Academiejaar 2014-2015

Voorwoord

En dan is de dag gekomen dat je het voorwoord moet schrijven. Juist nog die éne pagina die gevuld moet worden en dienst zal doen als de grote, mentale strik rond dit huzarenstuk. Hoewel deze masterproef grotere mentale uitdagingen heeft geboden dan het schrijven van een voorwoord, is het toch allerminst eenvoudig om deze pagina te vullen. Er zijn namelijk zo veel dingen te vertellen. Ik zou het graag hebben over mijn niet-aflatend enthousiasme over dit onderwerp en de blijdschap die ik voel dat ik me in dit thema kon verdiepen. Maar dat zou ons te ver brengen en wellicht door velen beschouwd worden als zonde van tijd en inkt. Ik zou het ook graag hebben over mijn dankbaarheid tegenover elkeen die de moeite nam om mijn vragenlijst in te vullen. Een persoonlijke boodschap aan eenieder van hen zou echter niet op uw enthousiasme werken om het vervolg van mijn werk te lezen. Dit laat me echter de plaats en tijd om de nadruk te leggen op diegenen waar mijn grootste dankbaarheid naar uit gaat. Zo had ik graag met aandrang, en liefst met een vette lijn eronder, mijn promotor Hedwig de Smaele bedankt. De afgelopen maanden heeft ze nimmer haar glimlach verloren en heeft ze meer dan eens het zwart voor mijn ogen weggehaald. Zonder haar was ik wellicht de eeuwige ploeterstudent gebleven. Daarnaast gaat ook een nederige dankjewel uit naar Yassmina, Chahrazad, Khallil en Nessrine. Hun vertelsels vormen de basis van dit onderzoek en hebben mij de nodige grip op aarde gegeven. Ik hou warme herinneringen over aan onze ontmoetingen. Ook wil ik graag een woordje wijden aan enkele medestudenten, die ik als echte vrienden ben gaan beschouwen. Het is misschien niet uiterst sympathiek, maar ik ben dankbaar voor het getalm bij het schrijven van jullie eigen masterproef. Niemand houdt er van om op zijn eentje de eindmeet te halen. Alleen is maar alleen. Daarnaast ben ik ook enorm dankbaar voor jullie steun, toeverlaat en gezelschap in zowel de late als de vroege uurtjes die we dit academiejaar gekend hebben. Ook bedankt aan Florian, die mij van mijn kopzorgen verlost heeft om mijn paginanummering in orde te brengen.

Ten slotte nog een laatste noot waar heel mijn hart naar uit gaat. Liefste grootouders, bedankt om telkenmaal te vragen hoe het met de thesis verliep, ook al konden jullie maar niet onthouden waar het over ging. Bedankt voor de koffie, voor de koekjes en voor de immer oprechte glimlach. Bedankt om me op tijd naar huis te sturen als het weer te gezellig werd. Bedankt om het volk op mijn mentale tribune te zijn. Kortom: bedankt dat jullie er waren. Jullie zijn werkelijk de liefste mensen op aard.

Afschaffing ‘allochtoon’ blijkt “storm in een glas water”

“Waarom wij het woord allochtoon niet langer gebruiken”, kopte De Morgen twee jaren geleden. Ook de stad Gent koos voor een symbolische begrafenis van de term. Maatregelen die overbodig en niet wenselijk zijn, zo besluit studente Tessa Rens in haar masterproef. “Achteraf gezien is het een storm in een glas water gebleken”.

De studente Journalistiek aan de Hogeschool-Universiteit Brussel (HUB) begon haar onderzoek naar eigen zeggen uit verontwaardiging over het gebrek aan wetenschappelijke onderbouwing in het publieke debat. “De media en politici schreeuwden moord en brand over het gebruik van het woord allochtoon, omdat het zou stigmatiseren en discrimineren. Overal zag je het woord opduiken met een rode streep erdoor. Maar eigenlijk had niemand de moeite gedaan om te achterhalen of deze frustraties wel echt leefden in de samenleving.”

Illusie doorprijkt

Uit haar bevraging bij 330 Vlaamse jongeren, wordt de illusie dat het woord allochtoon iedereen tegen de borst zou

stuiten alvast doorprijkt. “Allereerst is gebleken dat het woord allochtoon helemaal niet zo vaak gebruikt wordt als aanvankelijk gedacht. Daarnaast draagt het al helemaal niet dat uitermate negatieve jasje dat het zo vaak krijgt opgespeld.” Zo vindt goed een derde van de bevroegde jongeren dat het woord eerder neutraal in de oren klinkt. Een resultaat dat niet meteen strookt met het negatieve aura dat errond kleeft. “Je krijgt het idee dat er een taboesfeer hangt rond de term. Deze resultaten bewijzen eerder het tegendeel.”

Geen problemen

Opvallend is ook dat nagenoeg de helft van de jongeren geen problemen lijkt te hebben met de termen ‘allochtoon’ of ‘autochtoon’, zelfs niet wanneer deze gebruikt worden op de televisie of in de krant. Dat het woord geschikt zou zijn om mensen te benoemen die hier pas wonen en nog niet geïntegreerd zijn, wordt eveneens ontkracht. Wel valt op dat de jongeren van de tweede generatie migranten veel extremer reageren dan de Belgen, of zelfs de jongeren van de derde generatie. “Het woord ‘allochtoon’ lijkt veel meer in de koude kleren te kruipen van de jongeren van de tweede generatie. Als ik

stemmen hoorde die zich negatief uitlieten over het woord allochtoon, dan kwamen ze voornamelijk uit deze hoek. De Belgen en de jongeren van de derde generatie, daarentegen, leken zich veel minder druk te maken.”

Onnodig lawaai gemaakt

Dit neemt niet weg dat ze het allemaal redelijk belangrijk vinden dat deze discussie gevoerd wordt, al vindt een aanzienlijk deel van hen dat er een probleem wordt gemaakt van iets dat aanvankelijk geen probleem was. “Dat is misschien wel een van de belangrijkste conclusies van mijn onderzoek: er is veel lawaai gemaakt over de ongeschiktheid van het woord allochtoon, terwijl men zich evengoed in stilte vragen had kunnen stellen.”

Negatieve representatie in de media

Er kon evenmin veel enthousiasme gemeten worden voor de schrapping van het woord allochtoon, noch voor het opleggen van

alternatieven. Uit haar onderzoek blijkt namelijk dat veel jongeren het een kwestie van tijd vinden aler ook het nieuwe woord een negatieve connotatie zal krijgen. “Dit heeft veel te maken met de negatieve context waarin het woord steeds gebruikt wordt. Bijna alle jongeren in de steekproef gaven aan dat hier vooral de media schuld treffen, omdat ze de allochtone gemeenschap onvoldoende neutraal voorstellen.” Zo vond bijna tachtig procent van de jongeren dat het probleem bij de representatie van de media ligt, eerder dan bij het woord allochtoon zelf.

Eigen boezem eerst

En zo besluit de studente dat het beter zou zijn moest het beleid zich focussen op een evenwichtige representatie van de allochtone gemeenschap, “dan dat men nodeloos het hoofd breekt over de wensbaarheid het woord allochtoon”. Lees: door in eigen boezem te kijken leert men al heel veel.

“A word is not a crystal, transparent and unchanged. It is the skin of a living thought and may vary greatly in color and content according to the circumstances and the time in which it is used.”

Oliver Wendell Holmes

Inhoudstafel

Lijst met tabellen	1
Lijst met figuren	2
INLEIDING	3
1. STAND VAN ZAKEN	5
1.1. MIGRATIE	5
1.1.1. Situatie in België: cijfermatig	7
1.1.2. Toekomstverwachtingen	8
1.2. OVER HET WOORD ALLOCHTOON	9
1.2.1. Evolutie van de terminologie	9
1.2.2. Definiëring van het begrip allochtoon	10
1.2.3. Problematisering van de term	12
1.2.4. Alternatieven en mogelijkheden	15
1.2.5. Vergelijkbare discussie in het buitenland	17
2. DIT ONDERZOEK	18
2.1. ONDERZOEKSVRAAG- EN DOELSTELLING	18
2.2. RELEVANTIE	19
3. METHODOLOGISCH KADER	20
3.1. DATAVERZAMELING	20
3.2. OPSTELLEN VAN DE VRAGENLIJST	22
3.3. VERSPREIDING VAN DE VRAGENLIJST	23
3.4. OMSCHRIJVING VAN DE STEEKPROEF	24
4. METINGEN	26
4.1. ONAFHANKELIJKE VARIABELEN	26
4.1.1. Demografische variabelen	26
4.1.2. Mediagebruik	28
4.1.3. Voetnoot	31
4.2. AFHANKELIJKE VARIABELEN	31

5. RESULTATEN	33
5.1. OVER HET GEBRUIK	33
5.1.1. Eigen gebruik van de termen allochtoon en autochtoon	33
5.1.2. Zelf benoemd met de termen allochtoon en autochtoon	35
5.1.3. Tussentijdse conclusie	37
5.2. OVER DE ATTITUDE	37
5.2.1. De gepercipieerde connotatie van de termen autochtoon/allochtoon	38
5.2.2. Visie op de geschiktheid van het woord allochtoon	40
5.2.3. Enkele problemen van het woord toegelicht	42
5.2.4. Tussentijdse conclusie	43
5.3. OVER DE MEDIA	45
5.3.1. Over de representatie van de allochtone gemeenschap.	46
5.3.2. Over het benoemen van de allochtone gemeenschap	47
5.3.3. Tussentijdse conclusie	50
5.4. OVER DE ALTERNATIEVEN	51
5.4.1. Noodzaak of overbodig?	51
5.4.2. Wat zijn mogelijke alternatieven?	54
5.4.3. Tussentijdse conclusie	57
5.5. OVER DE DISCUSSIE	59
5.5.1. Analyse van de stellingen	59
5.5.2. Tussentijdse conclusie	60
6. TER AFRONDING	62
6.1. CONCLUSIE EN DISCUSSIE	62
6.1.1. Blick op de resultaten	62
6.1.2. Algemene nabeschuwing	67
6.2. SUGGESTIES VOOR IN HET VELD	68
6.3. BEPERKINGEN EN AANBEVELINGEN	68
7. REFERENTIES	71
8. BIJLAGEN	75
8.1. CONTACTMAIL	75

8.2. VRAGENLIJST KWALITATIEF ONDERZOEK	75
8.3. VRAGENLIJST WEBSURVEY	77
8.4. ONDERZOEKSTABELLEN	84

Lijst met tabellen

Tabel 1: Spreiding van de demografische variabelen leeftijd, geslacht, migratiegeneratie en opleidingsniveau	84
Tabel 2: Spreiding van de categorische variabele ‘belangnieuws’	85
Tabel 3: Antwoordpatroon van de stelling ‘De media hebben een belangrijke invloed op hoe mensen denken’	85
Tabel 4: Antwoordpatroon van de stelling ‘Het schrappen van het woord allochtoon zal veranderingen teweeg brengen’	85
Tabel 5: Totaal aantal voorgestelde alternatieven per categorie	86
Tabel 6: Voorgestelde alternatieven voor het woord ‘allochtoon’	86

Lijst met figuren

Figuur 1: Spreiding van de metrische variabele ‘leeftijd’ in de steekproef	27
Figuur 2: Spreiding van de categorische variabele ‘nieuwsintensiteit’	30
Figuur 3: Frequentie van het gebruik ‘allochtoon/autochtoon’	34
Figuur 4: Mate waarin men zelf wordt aangesproken met de termen	36
Figuur 5: Weergave van de gepercipieerde connotatie van ‘allochtoon’ en ‘autochtoon’	38
Figuur 6: Visuele weergave van de stellingen over de mediarepresentatie van de allochtone gemeenschap	47
Figuur 7: Visuele weergave van de mate waarin men zich stoort aan het woord allochtoon in de media	48
Figuur 8: Visuele weergave van de stellingen over de verantwoordelijkheid van de media	49
Figuur 9: Voorgestelde alternatieven opgedeeld naar migratiegeneratie	56

INLEIDING

De Westerse samenleving heeft doorheen de tijd een heterogeen uitzicht gekregen, vermits jaarlijks tot vijf miljoen mensen de landsgrenzen oversteken op zoek naar betere levensomstandigheden (Adamson, 2006; Matera, Stefanile, & Brown, 2011). Ongeveer honderdtachtig miljoen mensen zouden elders leven dan in hun geboorteland, vergeleken met tachtig miljoen een dertigtal jaar geleden (Adamson, 2006). Deze situatie geldt ook voor België, dat het afgelopen decennium in toenemende mate van zijn homogeen karakter is vervreemd. Zo is het migratieaandeel in België met zo'n vierenhalf procent gestegen de voorbije tien jaar, goed voor vijfhonderd duizend nieuwkomers (Hanseeuw, 2012). In 2010 werden er 7.3 migranten per duizend inwoners geteld, en tot dertig duizend mensen verwerven jaarlijks de Belgische nationaliteit.

Het begrip 'multiculturele samenleving' is dus een vertrouwde term geworden, net zoals het scala aan begrippen die reeds de revue passeerden om dit nieuwe, groeiende deel van de bevolking te benoemen (Devroe, 2007). Gastarbeider, illegaal, migrant, vluchteling, vreemdeling, allochtoon, het zijn allen benamingen die op een gegeven tijdstip de voorkeur kregen om dit segment van de bevolking te benoemen. Toch is gebleken dat niet iedere benaming op applaus wordt onthaald. Vooral het woord allochtoon, dat vandaag de voorkeur krijgt als verwijzende term, kreeg de afgelopen jaren heuse kritiek te verduren (Verhaege, 2010). Het woord zou een negatieve connotatie met zich meedragen omdat het de allochtonen afzet tegenover de 'goede Vlaming', en zou verwijzen naar mensen met een benadeelde en achterstallige positie in de samenleving. Shadid (2007) stelt op zijn beurt dat het woord een containerbegrip is dat de verscheidenheid binnen de groep negeert. De Vlaamse kwaliteitskrant De Morgen besloot bijgevolg om het woord allochtoon niet langer te gebruiken, een initiatief dat werd toegejuicht door de minister van gelijke kansen Joëlle Milquet (TE, 2012). Deze actie gaf aanleiding tot een heuse discussie, waarbij de vraag gesteld werd of het woord allochtoon werkelijk gemeden moest worden of dat men de term ongemoeid moest laten. Een aspect dat echter onderbelicht wordt, is de houding van de bevolking tegenover deze kwestie. Stuit het woordgebruik hen effectief tegen de borst? Wensen zij een afschaffing van het woord allochtoon of laat dit hen onverschillig? Hoewel er in verschillende papers gesproken wordt over de polemiek rond het woord allochtoon, heeft geen enkele onderzoeker daadwerkelijk gepeild naar de houding van de burgers hiertegenover.

De discussie in de publieke ruimte ent zich dus op de veronderstelling dat er frustraties zijn, zonder dat er ooit een poging ondernomen werd om deze in kaart te brengen. Deze bijdrage tracht derhalve licht te werpen op deze problematiek door op een kwantitatieve wijze na te gaan hoe jongeren tussen 15 en 25 jaar zich verhouden tegenover het woord allochtoon in het dagdagelijkse leven en in de media. Zowel jongeren van Belgische afkomst als jongeren met een vreemde afkomst, de zogenaamde allochtonen, worden in dit onderzoek betrokken. Om hun houding in kaart te brengen zal een antwoord gezocht worden op volgende vragen: In welke mate wordt er daadwerkelijk gebruik gemaakt van de termen autochtoon en allochtoon? Hebben deze termen eerder een negatieve bijklank, een positieve bijklank, of geen van beide? Hoe geschikt achten de jongeren in deze steekproef het woord allochtoon om dit segment van de bevolking te benoemen? Wat is precies de rol van de media met betrekking tot deze kwestie? Moeten we op zoek naar alternatieven? En wat zijn precies de alternatieven die de respondenten geschikt achten om het woord allochtoon te vervangen? En tot slot: hoe staan ze precies tegenover deze hele discussie?

Om een antwoord te formuleren op deze vragen, werd gebruik gemaakt van een kwantitatieve websurvey met behulp van het programma *Qualtrics*. De vragenlijst werd ontworpen op basis van de literatuur en met behulp van informatie uit het kwalitatieve vooronderzoek. De analyse van de resultaten gebeurde aan de hand van het statistische programma SPSS. Met dit onderzoek zal getracht worden de leemte in het wetenschappelijke veld op te vullen, aangezien er nog nooit onderzoek gedaan werd naar de houding van burgers tegenover deze kwestie. Daarnaast hopen we op het einde van de rit voldoende inzicht verworven te hebben om het maatschappelijke debat enigszins te kunnen ondersteunen.

Allereerst wordt een overzicht gegeven van de literatuur met aandacht voor de migratiecontext, dit zowel op nationaal als internationaal vlak. Daarna volgt een beschrijving van de geschiedenis, definiëring en de problematiek van het woord allochtoon. Vervolgens wordt uitleg gegeven over dit onderzoek, met aandacht voor de onderzoeksvragen, de onderzoeksdoelstellingen en de relevantie. Vervolgens volgt een uiteenzetting van het methodologische luik. Zowel de dataverzameling, de opstelling en verspreiding van de vragenlijst, als de omschrijving van de steekproef worden hier besproken. Daaropvolgend komen de metingen van de afhankelijke en onafhankelijke variabelen aan bod, gevolgd door de bespreking van de onderzoeksresultaten. Ten slotte volgt de conclusie, waarin ook de beperkingen van het onderzoek worden geduid.

1. STAND VAN ZAKEN

In dit eerste hoofdstuk wordt licht geworpen op de huidige migratiecontext in België en op de problemen dat dit met zich meebrengt op het gebied van terminologie. Allereerst wordt een omschrijving gegeven van de historische evolutie van de migratie, dit zowel op nationaal als op internationaal vlak. Vervolgens wordt de discussie over het woord allochtoon behandeld.

1.1. MIGRATIE

Internationale migratie is nooit meer brandend actueel geweest dan in de huidige samenleving, al is het verkeerdelijk te stellen dat het om een nieuw fenomeen zou gaan (Adamson, 2006). Reeds van in het begin bewegen mensen van hot naar her en overschrijden ze de landsgrenzen, op zoek naar betere leefomstandigheden (Stephan, Ybarra, Martinez, Schwarzwald, & Turkaspa, 1998; Wets, 2007). Deze zoektocht naar een betere levenskwaliteit zou niet zozeer gestuurd worden door een zucht naar rijkdom, maar veeleer door een vlucht uit armoede (Wets, 2001). “De meeste migratiebewegingen zijn armoedemigraties geweest. Deze die het gevolg zijn van gebiedsuitbreiding, vlucht omwille van politieke of religieuze redenen en de gedwongen mensenstroom naar overzeese strafkolonies vormen hierop de uitzondering” (Wets, 2001, p. 10). Ook België vormt al van voor de eerste wereldoorlog een aantrekkelijke trekpleister voor migranten, voornamelijk vanwege de liberale wetgeving, de sociale rust, het culturele klimaat en de geografische positie (Wets, 2001). Zo zouden er rond de eeuwwisseling al 212474 vreemdelingen in België aanwezig zijn geweest, ofwel een kwart van de migrantenpopulatie die men in het jaar 2000 zou tellen.

Hoewel het concept migratie dus allesbehalve een nieuw gegeven is, heeft het doorheen de jaren een ander uitzicht gekregen door verschillen in beweegredenen, omvang en mogelijkheden (Wets, 2001). Zo worden er in de literatuur drie migratiegolven onderscheiden, die we in de geschiedenis van nagenoeg alle Europese landen terugvinden (Meuleman & Billiet, 2003). De eerste migratiegolf wordt ook wel de golf van de arbeidsmigratie genoemd, vermits de beweegreden tot migratie zich voornamelijk entte op de schaarste van de arbeidskrachten in de ontvangende landen (Foblets, 2003; Loobuyck & Jacobs, 2003; Wets, 2001). Aangezien de naoorlogse jaren gekenmerkt werden door een economische bloei, schoot de eigen bevolking te kort om de economie draaiende te houden. Om de lacune van arbeidskrachten op te vullen, gingen vele Westerse overheden op zoek naar arbeidsondersteuning in het buitenland.

Dit gold ook voor de Belgische regering, die voornamelijk gastarbeiders ronselde in het zuiden van Europa en later ook in Marokko en Turkije (Timmerman, Vanderwaeren, & Crul, 2003). De zoektocht naar arbeid werd echter gestaakt in 1974, toen een economische impasse de beschikbare arbeidsplaatsen sterk terugdrong (Foblets, 2003; Van De Putte, 1999). De actieve invoer van arbeidskrachten werd stilgelegd, waardoor ook de voornaamste beweegreden van de eerste migratiegolf zijn prominente positie verloor. Ook de naburige landen besloten hun actieve migratietoever te stoppen en pasten dezelfde tactiek toe, in de hoop de situatie zo onder controle te krijgen (Foblets, 2003). In de plaats kwam echter een migratiestroom op gang die hoofdzakelijk gestuurd werd door familiehereniging, ook wel de tweede migratiegolf genoemd (Foblets, 2003; Meuleman & Billiet, 2003). De reeds gevestigde migranten kregen van de overheid de mogelijkheid om zich te herenigen met familieleden. In deze periode werd de migratie in Europa dus sterk aangewakkerd doordat grote families hun land van herkomst verlieten om zich te herenigen met reeds geëmigreerde familieleden. De verwachting dat het aantal nieuwkomers substantieel zou dalen door het sluiten van de grenzen werd dus geenszins ingelost (Foblets, 2003).

De derde migratiegolf is ontstaan in de postindustriële samenleving, een samenleving die gekenmerkt wordt door een sterk mondiaal karakter (Li, 2008; Meuleman & Billiet, 2003). Hoewel de migranten uit de vorige stromen een relatief homogene drijfveer hadden voor beweging, zijn de motieven van de derde golf veel veelzijdiger. Zo zijn de asielzoekers hun land ontvlucht vanwege politieke of religieuze achtervolgingen, terwijl hoogopgeleiden zich laten verleiden door aantrekkelijke verloningen in het buitenland (Meuleman & Billiet, 2003). Daarnaast verschillen de migranten ook op het gebied van sociale en culturele kenmerken met de oorspronkelijke bewoners, en hebben nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de informatie- en transporttechnieken er toe geleid dat migranten een transnationale identiteit hebben verworven, of een identiteit die zich niet vereenzelvigd met één maar met verscheidene sociale groeperingen (Castles, 2002). Deze culturele heterogeniteit heeft de natie sterk onder druk gezet en heeft geleid tot enige bezorgdheid in zowel het publieke- als het politieke domein wat de nationale identiteit en de sociale- en politieke instituten betreft.

De migratie van de derde golf heeft ten slotte ook een ander uitzicht gekregen op het gebied van omvang, snelheid en volume (Li, 2008). Daar waar het migratieaandeel zich in 1980 nog onder de grens van 100 miljoen bevond, was deze in 2005 al gestegen tot 190 miljoen migranten wereldwijd. In slechts 25 jaar is er dus sprake van een verdubbeling van de migratieaantallen. Tot drie procent van de hele wereldbevolking is migrant, vergelijkbaar met het bevolkingsaantal van Brazilië (Munck, 2008).

Het aantal mensen dat jaarlijks buiten de oevers van hun land van herkomst treedt, wordt geschat op vijf tot tien miljoen mensen (Adamson, 2006). Hiervan bevindt tot zestig procent zich op Europees of Amerikaans landgoed. Europol schat bovendien dat zo'n vijfhonderd duizend mensen jaarlijks de Europese Unie binnentreden, hoewel ze hier de toelating niet voor kregen (Loobuyck & Jacobs, 2003). Deze forse toename van de migratieaantallen en de snelheid waarmee dit gebeurt heeft volgens Adamson (2006) te maken met een aantal condities, ontstaan in een samenleving die sterk aan de krachten van de globalisering onderhevig is. Hij stelt dat de toename van migratie te maken heeft met onder andere de dalende transportkosten, het toenemende gemak waarmee men kan reizen en het openstellen van de grenzen binnen de Europese Unie. Daarnaast stelt hij dat ook de val van het ijzeren gordijn en de val van de Sovjet Unie een impuls gegeven hebben aan de migratie, net zoals de stijging van het aantal mensensmokkelingsorganisaties en de geforceerde of verplichte migratie in enkele landen. Toch waarschuwt Wets (2001) voor het verkeerde en vaak verontrustende beeld dat over de migratie wordt opgehangen: "In absolute cijfers mag dit dan wel een groot aantal zijn, procentueel betekent dit dat ongeveer 2.5 procent van de wereldbevolking migrant is en de resterende 97.5 procent niet."

1.1.1. Situatie in België: cijfermatig

Ook in België heeft het migratieaantal een vlucht vooruit genomen door de globalisering. Het is niet eenvoudig om een concreet cijfer te voorzien, omdat etniciteit niet geregistreerd wordt en omdat veel migranten door naturalisaties uit de statistieken verdwijnen (Devroe, 2007). Toch is het duidelijk dat het aandeel migranten in de Belgische samenleving de afgelopen jaren sterk is toegenomen. België zou vandaag zelfs proportioneel meer migranten ontvangen dan haar buurlanden, zelfs meer dan bijvoorbeeld de Verenigde Staten (Hanseeuw, 2012). Zo kende België het afgelopen decennium een netto-intrede van om en nabij de vijfhonderd duizend migranten, goed voor 4.5 procent van de bevolking. In 2010 werd er een netto migratiesaldo van 7.3 per duizend inwoners geregistreerd.

Het gros van deze nieuwkomers is afkomstig van een EU-land, waarvan een groot deel uit de oude lidstaten komt. Een toenemend aantal is afkomstig uit Oost-Europa (Hanseeuw, 2012). Dat het merendeel van de migranten in België een Europese herkomst heeft, is een gevolg van het open grenzen systeem van de Europese lidstaten (FOD Werkgelegenheid, 2009). Deze intrede van Europese burgers is echter groter in België dan in andere Europese landen, voornamelijk omdat Brussel het centrum is van de Europese Unie.

Heel wat Europese instituten en -organisaties zijn in Brussel gelegen, waardoor dit een interessante werkomgeving is voor mensen die de taal niet spreken. Het mag dan ook niet verwonderen dat goed vijfendertig procent van de migranten in België zich in het Brussels hoofdstedelijk gewest heeft gevestigd, bijna evenveel als alle migranten in het Vlaamse gewest tezamen (Hanseeuw, 2012; d'Haenens, El Sghiar, & Golaszewski, 2010).

Hoewel de meeste migranten in België dus een Europese herkomst hebben, dient gezegd dat een niet te verwaarlozen deel van hen België na verloop van tijd ook opnieuw verlaat (Hanseeuw, 2012). Het gaat dus veeleer over een groeiende mobiliteit tussen de Europese landen dan over een definitieve vestiging van migranten, wat daarentegen wel het geval is voor het gros van de niet-EU migranten. In Vlaanderen behoren Marokkanen en Turken tot de numeriek grootste groepen van niet-westerse allochtonen (d'Haenens, El Sghiar, & Golaszewski, 2010). Daarnaast kent België ook een instroom van bijvoorbeeld migranten uit Polen, China of Amerika (Hanseeuw, 2012). Een aanzienlijk deel van de migranten komt uit voormalige Sovjet-Unie landen (Loobuyck & Jacobs, 2003). Ook het aandeel niet-gedocumenteerde migranten zou in een stijgende lijn zitten (Hanseeuw, 2012).

We kunnen dus stellen dat de Belgische samenleving gekenmerkt wordt door verschillende nationaliteiten, dit vanwege decennialange vermengingen en migraties (Hanseeuw, 2012).

1.1.2. Toekomstverwachtingen

De prognose dat migratiestromen zullen blijven toenemen, wordt door menig auteur gedragen. Zo stelt Wets (2001): “Er kan geconcludeerd worden dat het aantal migranten en vluchtelingen naar alle waarschijnlijkheid zal blijven toenemen. Zelfs bij een gelijkblijvend aandeel van vluchtelingen en migranten ten opzichte van de totale wereldbevolking, zorgt de demografische evolutie voor een toenemend aantal grensoverschrijdende bewegingen.” De heterogene uitstraling van de samenleving zal dus blijven toenemen en dat heeft in grote mate te maken met de voortschrijdende globalisering (Foblets, 2003). Vooral op het gebied van de arbeidsmarkt wordt verwacht dat de globalisering een onverminderde druk zal uitoefenen (Loobuyck & Jacobs, 2003). Ook de migratie door gezinsherenigingen of huwelijken zou in de nakende toekomst een rol blijven spelen, aangezien goed vijfenzeventig procent van de mensen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond vandaag nog trouwt met iemand uit het land van herkomst (Loobuyck & Jacobs, 2003). Ten slotte zouden de factoren die migratie veroorzaken, de zogenaamde push- en pull factoren, alleen maar sterker worden. Het ziet er dus naar uit dat de migratie een permanent gegeven blijft in de toekomst (Foblets, 2003).

1.2. OVER HET WOORD ALLOCHTOON

Met deze geschetste toename van migranten is het niet verwonderlijk dat de positie van de etnische minderheden prominenter in de publieke- en politieke belangstelling is komen te staan (d'Haenens, El Sghiar, & Golaszewski, 2010). De aandacht is de laatste jaren vooral komen te liggen op de geschiktheid van de benaming die men vandaag gebruikt om dit segment van de bevolking te benoemen, aangezien deze steeds meer kop van Jut is geworden. De volgende sectie behandelt deze polemiek rond het woord allochtoon. Omdat in het verleden ook andere benamingen werden gebruikt om de etnische minderheden te benoemen, wordt allereerst een overzicht gegeven van de evolutie. Daarna wordt de pluraliteit van definities van het woord allochtoon belicht. Vervolgens wordt een uiteenzetting gegeven van de problemen. Nadien volgt een uiteenzetting van de voorgestelde alternatieven, om te eindigen met een overzicht van analoge problemen in het buitenland.

1.2.1. Evolutie van de terminologie

Hoewel het woord allochtoon vandaag het vaakst gebruikt wordt om de etnische minderheden te benoemen, was dit in het verleden niet steeds het geval (Verhaege, 2010). Verschillende begrippen raakten op een gegeven moment in de mode, maar kwamen na verloop van tijd op de achtergrond terecht omdat het gros van hen een negatieve connotatie had gekregen (Rahman, 2011). De oude termen werden vervangen door nieuwe, die op hun beurt zelf bekritiseerd werden.

In de jaren '60 tot en met begin van de jaren '80 waren de woorden *gastarbeider* of *vreemdeling* populair om de minderheidsgroepen te duiden (Verhaege, 2010). Dit had veel te maken met de Belgische politiek op dat moment, waarbij de regering actief buitenlandse arbeiders ronselde om ze in de eigen economie in te schakelen (Hanseeuw, 2012). Deze term leek aanvankelijk weinig problemen op te leveren, al veranderde dit in de helft van de jaren '70, toen duidelijk werd dat de gastarbeiders niet van plan waren om naar hun thuisland terug te keren (Verhaege, 2010). Bovendien raakten veel van de voormalige gastarbeiders werkloos toen de crisis toesloeg en de gevolgen van de de-industrialisering zich lieten voelen. Vermits de migratie op dat moment ook niet langer gestuurd werd door arbeidsdoeleinden, maar veeleer door familieherenigingen en huwelijken, verloor de term bovendien zijn trefmatigheid (Lievens, 2000). Ten slotte had het begrip een negatieve connotatie verworven, omdat men de aanwezigheid van de gastarbeiders percipieerde als een zware last op de samenleving (Blommaert & Verschueren, 1998).

Het begrip wordt vandaag nog op regelmatige basis gebruikt, maar kwam in een ondergeschikte positie terecht toen de term *migrant* in de jaren '80 populair werd (Blommaert & Verschueren, 1998; Verhaege, 2010). Vooral in de jaren '90 werd het begrip gebruikt als 'algemeen aanvaarde term' en werd hij ook gehanteerd in de wetenschappelijke literatuur. Toch bleek ook het woord *migrant* na verloop van tijd de lading niet meer te dekken. Veel jongeren die migrant genoemd werden, waren in België geboren en getogen. Daarnaast werd ook duidelijk dat de term langzamerhand een negatieve bijklank had gekregen, hoewel deze in het begin neutraal werd bevonden. In de jaren 90 werd dan ook almaar vaker gebruik gemaakt van het woord *allochtoon* (Blommaert & Verschueren, 1998; Devroe, 2007; Verhaege, 2010). Vlaanderen haalde hierbij de mosterd uit Nederland, waar het woord al sinds het begin van de jaren '70 gebruikt wordt (Arnaut & Ceuppens, 2009). Daar ontstond het begrip aanvankelijk uit een beweging van de 'Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid', ook wel het WRR genoemd. Een nieuwe term was naar hun aanvoelen noodzakelijk omdat men de minderheidsgroepen niet langer wou benaderen op basis van hun etniciteit. Bovendien wouden ze de focus verleggen van de migranten als groep naar de migrant als individu. Toen de universiteit van Gent het woord *allochtoon* begon te gebruiken, werd duidelijk dat de term ook in België het winnaarspodium had beklommen (Blommaert & Verschueren, 1998).

Naast het woord *allochtoon* worden vandaag ook nog andere termen gebruikt, zoals bijvoorbeeld etnische minderheden, culturele minderheden of de termen die in het verleden gangbaar waren. Toch wordt in het publieke debat voornamelijk gebruik gemaakt van de term *allochtoon*, zowel in formele, academische kringen als in de populaire media en alledaagse conversaties (Arnaut & Ceuppens, 2009). Het begrip is echter enkel gangbaar in België en Nederland (van der Haar & Yanow, 2011). In andere Europese landen wordt er meestal gesproken over *ethnic minorities* (Devroe, 2007). Het begrip *allochtoon* is hen daar onbekend.

1.2.2. Definiëring van het begrip allochtoon

In de literatuur wordt het begrip *allochtoon* op verschillende manieren omschreven, afhankelijk van auteur en tijd. Een eerste officiële definitie werd in 1999 opgetekend in Nederland, hoewel op dat moment al twee definities in zwang waren (van der Haar & Yanow, 2011). De eerste, beperkte definitie, omschrijft een *allochtoon* als iemand die zelf in het buitenland geboren is en ten minste één ouder heeft die elders geboren werd. De andere, ruimere definitie, omschrijft een *allochtoon* als iemand die zelf in het buitenland geboren is of die een ouder heeft die in het buitenland geboren is (van der Haar & Yanow, 2011). Ook Spotti (2011) omschrijft het begrip op een gelijkaardige wijze in zijn werken.

Hij stelt dat allochtonen mensen zijn die in het buitenland geboren werden en/of die ten minste één ouder hebben die in het buitenland werd geboren. Het was het CBS, het Centraal Bureau van de Statistiek in Nederland, dat in 1999 met een officiële definitie op de proppen kwam. Zij beschouwen iemand een allochtoon wanneer ten minste een van de ouders in het buitenland geboren werd. Daarnaast maakte de definitie gewag van twee verschillen: het verschil tussen de eerste- en tweede generatie allochtonen en de verschillen tussen de westerse- en niet-westerse allochtonen. Een persoon behoort tot de eerste generatie allochtonen wanneer deze zelf in het buitenland geboren is en ten minste één ouder heeft die ook in het buitenland werd geboren. Een tweede generatie allochtoon is een persoon die in Nederland geboren werd, maar die ten minste één ouder heeft die elders geboren werd. Een westerse allochtoon, bovendien, is volgens de standaarddefinitie iemand die ‘met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan’ heeft. Niet-westerse allochtonen hebben een herkomst gelegen in Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië, met uitzondering van Indonesië en Japan (van der Haar & Yanow, 2011). Sterk (2000) daarentegen, ziet de allochtoon enkel als iemand met een niet-westerse herkomst. In zijn boek ‘Media en allochtonen: journalistiek in de multiculturele samenleving’ (2000) omschrijft hij de allochtonen als de mensen die op grond van hun uiterlijke kenmerken herkenbaar zijn als niet-Westerse-Europeanen. De Belgische regering daarentegen omschrijft de allochtonen als volgt:

Personen die zich legaal in België bevinden, ongeacht of zij de Belgische nationaliteit hebben en aan de volgende voorwaarden voldoen: minstens één van hun ouders of grootouders is geboren buiten België; zij bevinden zich in een achterstallige positie vanwege hun etnische afkomst en hun zwakke sociaal economische positie. (Devroe, 2007, p. 9)

Naast het criterium van herkomst spreken zij dus ook van het criterium van status, waarbij men slechts allochtoon genoemd kan worden wanneer men zich in een achterstallige positie bevindt. Deze richtlijnen zijn tot op de dag van vandaag nog van kracht. Opvallend is echter dat noch in de Nederlandse definitie, noch in de Belgische, een allochtoon kan transformeren tot een autochtoon, hoe goed deze ook ingeburgerd is (van der Haar & Yanow, 2011). Men mag dan het lokale dialect volledig onder de knie hebben of wekelijks langs de zijlijn van de lokale voetbalt ploeg staan schreeuwen, de toegeschreven identiteit is onveranderlijk. Onder de wet blijft men dus allochtoon, zelfs wanneer men de Belgische identiteit verworven heeft.

De verwijzing naar een achterstallige positie is tevens terug te vinden in het werk van Verhaege (2010). In zijn teksten maakt hij tevens gewag van een onderscheid dat volgens hem te vaak over het hoofd wordt gezien.

Een belangrijk onderscheid moet gemaakt worden tussen allochtoon als officieel of wetenschappelijk begrip enerzijds, en allochtoon als populair en algemeen label anderzijds. In het eerste geval wordt een allochtoon gedefinieerd als ‘een persoon die achtergesteld is omwille van zijn afkomst of herkomst’. De achtergestelde status is hier dus het belangrijkste criterium ter afbakening. In het tweede geval wordt een allochtoon gedefinieerd als ‘van vreemde afkomst’. Vreemd betekent hier echter niet ‘buiten België’, maar wordt beperkt tot ‘buiten West-Europa’ en zelfs tot een bepaald deel van de ontwikkelingslanden. Het criterium hier is dus de afkomst, bepaald door het eigen geboorteland of dat van de ouders of grootouders. Op die manier kan men ook de tweede generatie en de derde generatie etnische minderheden als allochtonen labelen. (Verhaege, 2010, p. 4).

Een definitie die aansluit bij Verhage, is de omschrijving die de Van Dale geeft van een allochtoon. Ook zij omschrijven een allochtoon als ‘van elders afkomstig’. Een autochtoon daarentegen wordt omschreven als ‘een oorspronkelijke bewoner’.

Een ietwat andere definitie is terug te vinden in de werken van Blommaert en Verschueren (1998). Zij stellen dat het woord allochtoon gebruikt wordt in contrast met het woord autochtoon, met de bedoeling bevolkingsgroepen van elkaar te onderscheiden. De termen hebben als functie het duidelijk maken dat de ene bevolkingsgroep historisch gezien tot het land behoort en de andere niet. Voor de auteurs verwijst het woord allochtoon dan ook naar iedere ‘vreemdeling’, ongeacht tot welk land deze ooit behoorde. Wets (2001), ten slotte, koppelt het begrip allochtoon aan het ontbreken van een Belgische nationaliteit. In zijn ogen ben je pas autochtoon zodra je de Belgische nationaliteit verworven hebt.

Dat er een gebrek aan uniformiteit is wat de omschrijving van het begrip allochtoon betreft, is dus het minste wat je kan zeggen.

1.2.3. Problemativering van de term

Hoewel het woord allochtoon bij aanvang gezien werd als een geschikt alternatief om de termen gastarbeider, vreemdeling en migrant te vervangen, is de term vandaag niet langer onbesproken (Devroe, 2007). Het woord krijgt alsmaar vaker kritiek te verduren. Het kwam zelfs zover dat enkele maatschappelijke instanties het woord uit hun register schraptten.

Zo besloot de stad Gent het woord niet langer te gebruiken, als startschot van hun nieuw integratiebeleid (Van den Broek, 2013). De Gentenaars van een andere origine zullen voortaan als Turkse Gentenaar, Gentse Bulgaar of Marokkaanse Turk door het leven gaan. Een citaat van de Gentse schepen van Gelijke Kansen Resul Tapmaz:

De vraag komt vanuit de sector zelf, de etnisch culturele minderheden zijn bij mij komen aankloppen met de vraag om het woord allochtoon te schrappen uit het Gentse bestuursakkoord. Een vraag waar ik achter sta. Je merkt dat ook op straat, die Gentenaars van andere afkomst zijn niet tevreden met die stempel, vinden dat irritant. Zij voelen zich Gentenaars, geen allochtonen. De noemer allochtoon verbindt niet, maar sluit uit. We kennen een migratiegeschiedenis van vijftig jaar, het is tijd voor diversifiëring. (Van den Broek, 2013).

Naast de stad Gent besloot ook de krant De Morgen het woord allochtoon niet langer te gebruiken. Wouter Verschelden, op dat moment de dienstdoende hoofdredacteur, nam deze beslissing omdat het woord naar eigen zeggen nodeloos kwetsend en stigmatiserend is.

Los van wat het woord in de huidige praktijk betekent, staat het buiten kijf dat dit een erg uitsluitende, zelfs binaire manier is van mensen labelen: je bent altijd één van de twee, maar nooit beiden. Je kunt niet een beetje allochtoon zijn, het is erbij of er niet bij horen. Nochtans is het gebruik van het woord allerminst binair, maar net erg vaag. Hoewel het per definitie mensen zijn die 'niet van hier' zijn, gebruiken we het in de praktijk niet voor Nederlanders, Fransen of Duitsers. Het is een codewoord, een containerbegrip, waar een niet gelimiteerd aantal kwalificaties in passen. Moslim. Laagopgeleid. Kansarm. Arabier. Noord-Afrikaan. Niet-Europeaan. (Verschelden, 2012)

Ook in de wetenschappelijke literatuur weerklinken de argumenten om het woord allochtoon niet langer te gebruiken. Een eerste, veelgehoorde kritiek is dat het een te algemene term is (Shadid, 2007; Verhaege, 2010). Het wordt ook wel een containerbegrip genoemd omdat het alle migranten, ongeacht hun reden tot migratie en ongeacht hun land van herkomst, op één hoop gooit. De interne diversiteit wordt genegeerd, hoewel de verschillen onderling groot kunnen zijn (Shadid, 2007). Bovendien zou het woord een 'wij-zij' opdeling veroorzaken, waaruit impliciet een etnische ranking ontstaat tussen de autochtonen, de westerse allochtonen en de niet-westerse allochtonen (Shadid, 2007).

Er is dus sprake van een geconstrueerde polarisatie tussen ‘die van hier’ en ‘die van elders’ (Essed & Trienekens, 2008; Rath, 1991; Schuyt, Duyvendak, Engbersen, & Teeuwen, 2007; van der Haar & Yanow, 2011; Van Dijk, 2000). Hierbij wordt de ‘goede Vlaming’ afgezet tegenover de allochtoon, waarbij de superioriteit van de eigen bevolking geïmpliceerd wordt (Verhaege, 2010).

Een ander probleem is het arbitraire karakter van het begrip (van der Haar & Yanow, 2011; Van Ginneken, 1998; Verhaege, 2010). Hoewel de term in het populaire gebruik verwijst naar het ‘elders geboren zijn’, wordt in de beleidspraktijk vooral naar de niet-westerse allochtonen verwezen. De westerse allochtonen worden doorgaans niet in het integratiebeleid opgenomen en worden niet gezien als doelgroep voor integratie, omdat ze zowel op sociaaleconomisch- als op sociaal-cultureel vlak gelijk zijn op de Nederlandse of Belgische samenleving. Ook in het publieke debat wordt men vooral als allochtoon aanzien wanneer men een niet-westerse culturele achtergrond heeft. Verhaege (2010) linkt het woord allochtoon dan ook met het culturalisme. Hij stelt dat het culturalisme een nieuwe vorm van racisme is, waarbij men niet discrimineert in functie van ras of huidskleur, maar wel op basis van cultuur. Een allochtoon betekent in dit geval dus voornamelijk het niet hebben van een Vlaamse of Nederlandse cultuur. Een persoon met een andere herkomst mag dan de Belgische nationaliteit verworven hebben en zich helemaal hebben aangepast aan de Vlaamse wijze van leven, hij zal toch als de radicaal andere beschouwd worden als zijn oorspronkelijke cultuur erg verschilt van de onze (Verhaege, 2010). Men blijft dus aanzien als een allochtoon (Schuyt, Duyvendak, Engbersen, & Teeuwen, 2007; van der Haar & Yanow, 2011). En dat leidt tot frustraties bij de goed geïntegreerde allochtonen zelf, zo blijkt ook uit een citaat van een respondent uit het artikel van Essed en Trienekens (2008).

Anyone who has the nerve to call me an allochtoon will be summoned for discrimination. And if the judge would conclude that I’m an allochtoon, I will tear up my Dutch passport and throw it into an open fire. I am not an allochtoon, you see. Born in Den Haag, raised in Rotterdam, resident of Amsterdam, I have but one mother tongue: the Dutch language. That this happens to be the second language of my parents does not matter one bit. (Essed & Trienekens, 2008, p. 59)

Daarnaast zou het woord ook stereotypering in de hand werken (van der Haar & Yanow, 2011). “De indeling van geboortelanden in Westers en niet-Westers op basis van sociaaleconomische en sociaal-culturele gelijkheid houdt een koppeling van de geboorte, plaats en identiteit in, net zoals het oude raciale denken dat niet alleen leidt tot homogenisering, maar ook stereotypering in de hand werkt.” Shadid (2007) stelt bovendien dat de opdeling allochtoon-autochtoon ook gebruikt wordt in wetenschappelijk onderzoek. Dit kan tot gevolg hebben dat er statistische vergelijkingen gemaakt worden tussen beide groepen, waarbij men verschillen tussen beide groepen aanziet als een gevolg van een andere herkomst. De link tussen etniciteit en gedrag, zo stelt hij, wordt te snel gemaakt zonder dat er gecontroleerd wordt of de resultaten veroorzaakt werden door andere sociaaleconomische factoren.

1.2.4. Alternatieven en mogelijkheden

Dat het woord allochtoon niet langer een vlekkeloze reputatie geniet, werd duidelijk in de vorige paragraaf. Vandaag is de vraag echter de volgende geworden: welke term wordt wél geschikt geacht om de etnische minderheidsgroepen in ons land te benoemen, aangezien ook de oude termen stuiten op bezwaren (De Beus, 1986). Het is een moeilijke opdracht geworden om te achterhalen welk begrip men het beste hanteert om problemen te vermijden (Devroe, 2007). Toch is het belangrijk dat het kind een naam krijgt. Het maken van een onderscheid maakt immers deel uit van iedere samenleving en is een menselijke hebbelijkheid, zo besluit De Beus (1986). Mensen worden verdeeld in categorieën in nagenoeg alle aspecten van het leven.

We verdelen elkaar in vrienden, kennissen en collega's, in slimmerds en domkoppen, in machtigen en zwakken. Deze en honderden andere collectieve onderscheidingen zijn in het maatschappelijke verkeer onmisbaar. Zij ordenen onze wereld. Zij vormen tezamen als het ware de plattegrond van onze samenleving die ons in staat stelt onze weg te vinden en onze standpunten te bepalen.” (De Beus, 1986, pp. 7-8)

Niet alleen geeft het vorm aan onze wereld, het zorgt er ook voor dat beleid afgestemd kan worden zodat het een specifiekere en doelgerichtere aanpak krijgt. Ook het onderscheid tussen de allochtonen en de autochtonen heeft daarin zijn functie, omdat het de mogelijkheid biedt om maatschappelijke problemen en ongelijkheden op te sporen (Devroe, 2007). Door ervoor te zorgen dat de groep zichtbaar blijft, kan men het sociale lijden van de gediscrimineerde groep blootleggen en het beleid er op afstemmen (Arnaut & Ceuppens, 2009; Verhaege, 2010).

Ook het denken in termen van etniciteit is daarom geen slecht idee, stelt Verhaege (2010). Door mensen in te delen al naargelang hun herkomst, kan racisme en discriminatie opgespoord worden. Bovendien kan men accurater te werk gaan, omdat men niet alle minderheidsgroepen op één hoop smijt (Verhaege, 2010). Een optimisme dat toch getemperd moet worden, stelt De Beus (1986). Hij stelt dat iedere term, hoe specifiek dan ook, altijd de eigenschap zal hebben dat ze wel erg uiteenlopende groepen onder één noemer neemt.

Hoewel er dus sprake is van een zekere eensgezindheid over de voordelen, is er weinig consensus over wat dit alternatief moet zijn. Verhaege (2010) stelt dat er alvast een specifiekere term moet komen om de etnische minderheden te duiden. Het is hierbij belangrijk dat de identiteit en geschiedenis van iedere persoon erkend wordt, wat bij de huidige term allochtoon niet het geval is omdat deze functioneert als een containerbegrip. Hij stelt dat het nieuwe begrip moet voldoen aan een aantal voorwaarden. In eerste instantie is het belangrijk dat de nieuwe term geen negatieve connotatie met zich meedraagt. Hij moet zo neutraal mogelijk zijn en mag geenszins tekenen van blaam vertonen. Ten tweede mag de term geen identiteiten uitsluiten, dus ook niet de Vlaamse. Ten derde moet iedereen de macht hebben om de eigen identiteit/geschiedenis te reconstrueren. Hij pleit dan ook voor termen zoals de Turkse Gentenaar of de Marokkaanse Vlaming, naar het voorbeeld van de Verenigde Staten. Het is voor hem dus belangrijk dat in het culturele discours rekening wordt gehouden met de geschiedenis en identiteit van de etnische minderheden, zonder ze per definitie uit de nationale beeldvorming uit te sluiten (Verhaege, 2010). Ook in het boek van Schuyt (2007) wordt geopteerd voor een benoeming van de etnische minderheden naar het voorbeeld van de Verenigde Staten. Een ietwat radicaler voorstel is te spreken over ‘zwarten’ en ‘witten’ (De Beus, 1986). Een probleem, zo stelt De Beus, want de voorstanders van deze termen gaan voorbij aan de polemiek die erover woedt in de Amerikaanse samenleving.

Niet iedereen is tevens van mening dat een alternatief de problemen zal oplossen. Zo stellen Blommaert en Verschueren (1998) dat nieuwe woorden de neiging hebben om de negatieve connotatie over te nemen van de oude woorden, omdat ze naar hetzelfde verwijzen. Ook Van Ginneken (1998) stelt dat er niet altijd een politiek correct label voorhanden is. De mate waarin een woord positief onthaald wordt hangt af van hoe de groep in kwestie zich ertegenover verhoudt. Met andere woorden: zolang de etnische minderheden het woord ‘allochtoon’ niet problematisch vinden, hoeft er geen probleem te zijn. Deze perceptie kan echter verschillen in tijd en ruimte en daardoor is het altijd mogelijk dat een neutraal label na verloop van tijd een negatieve connotatie krijgt (Van Ginneken, 1998).

Bovendien, zo stelt hij, is het erg moeilijk om een neutraal begrip te vinden omdat het principe van representatie doorgaans uit zichzelf problemen met zich meebrengt.

Rahman (2011) ten slotte, wijst op de bevinding van onderzoekers die concludeerden dat de benaming van een groep sterk samenhangt met de sociale status van deze groep. Een groep die een lage sociale statuspositie inneemt in de samenleving, valt doorgaans ten prooi aan stereotypering. Daardoor stijgt de kans dat de term om deze groep te benoemen na verloop van tijd een negatieve kleur krijgt, hoewel deze in eerste instantie neutraal was.

1.2.5. Vergelijkbare discussie in het buitenland

De discussie over het woord allochtoon woedt niet enkel in België, maar is ook in Nederland actueel. Zo besloot de gemeente Amsterdam om het woord uit zijn register te schrappen (Deira, 2013). De ambtenaren van de gemeente moeten voortaan spreken over Amsterdammers van buitenlandse afkomst. Ook het gebruik van de term autochtoon is er niet langer toegestaan, omdat het net als het woord allochtoon de tegenstelling zou verscherpen. Ook de elkaar opvolgende PvdA-ministers van Wonen, Wijken en Integratie, Ella Vogelaar en Eberhard van der Laan, hebben meermaals voor een afschaffing van de term gepleit (van der Haar & Yanow, 2011). In 2008 werd in een gemeenschappelijke integratieagenda gevraagd naar een afschaffing van termen zoals ‘allochtonen’, ‘vreemdelingen’ of ‘etnische minderheden’ omdat deze terminologie geenszins de realiteit zou weerspiegelen. Veel leden van de etnische minderheid zijn namelijk in grote mate Nederlander geworden, zo stellen ze (van der Haar & Yanow, 2011).

Ook in Amerika woedt een heuse discussie over de terminologie om etnische minderheden te benoemen. Over de term *neger* in Amerika, bijvoorbeeld, is al veel inkt gevloeid. Hoewel de term al een lange tijd dienst doet, is de perceptie van het woord door de jaren heen sterk veranderd (Rahman, 2011). Door een samenspel van economische, sociale en culturele factoren is het uitgegroeid tot een racistisch verwijt. Hoewel men vandaag voorkeur geeft aan woorden als *Afro-Amerikanen* of *zwarten*, is de polemiek ook hier nog niet helemaal vervaagd.

2. DIT ONDERZOEK

2.1. ONDERZOEKSVRAAG- EN DOELSTELLING

De doelstelling van dit onderzoek is om de houding van jongeren tussen 15 en 25 jaar in kaart te brengen wat het woord allochtoon betreft. Vinden ze het een geschikt woord om de minderheidsgroepen in België te benoemen? Pleiten ze voor alternatieven? Wat moet de rol van de media zijn wat deze kwestie betreft? In dit onderzoek zullen we zowel jongeren met een Belgische afkomst bevragen, als jongeren met een vreemde afkomst.

De paragraaf met resultaten zal opgesplitst worden al naargelang vijf thema's, met iedere paragraaf zijn eigen onderzoeksvragen. Het eerste luik buigt zich over het gebruik van de termen allochtoon en autochtoon, waarbij we trachten te achterhalen in welke mate er daadwerkelijk gebruik wordt gemaakt van de termen. Hoe vaak gebruiken de jongeren zelf het woord allochtoon en autochtoon? En hoe vaak worden ze zelf aangesproken met deze termen? Het tweede luik buigt zich specifiek over het woord allochtoon en de algemene attitude daartegenover. De onderzoeksvragen die hier centraal staan zijn de volgende: wat is de gepercipieerde connotatie van de termen allochtoon en autochtoon? Hoe geschikt vinden ze de term allochtoon om dit segment van de bevolking te duiden? En wat zijn dan mogelijke problemen met het woord? Het derde luik, vervolgens, gaat na wat de rol van de media is met betrekking tot deze discussie. Hebben de respondenten problemen met het woord in de media? In welke mate doet de media moeite om de allochtone gemeenschap op een positieve manier te representeren, en wat is de invloed daarvan op de connotatie van de terminologie? En, in welke mate wordt verwacht dat de media hun verantwoordelijkheid opnemen als er problemen blijken met de termen? Het vierde luik buigt zich over de wensbaarheid van de alternatieven. Achten de jongeren in deze steekproef het nodig dat er alternatieven komen voor het woord allochtoon? En welke alternatieven schuiven ze zelf naar voren? Tot slot is er een vijfde luik, dat nagaat hoe de respondenten algemeen denken over deze hele discussie. Vinden ze het nuttig dat deze discussie gevoerd wordt?

Bemerk dat we er niet vanuit gaan dat er daadwerkelijk een negatieve attitude is ten aanzien van het woord allochtoon. Het is de bedoeling om te achterhalen of er al dan niet sprake is van een positieve, neutrale of negatieve attitude zonder op voorhand enige assumptie te maken over de richting.

2.2. RELEVANTIE

Deze studie heeft zowel een maatschappelijke- als een wetenschappelijke relevantie. Het is in eerste instantie een actueel debat, dat zich voornamelijk afspeelt op het publieke en politieke domein. Mogen we het woord allochtoon nog wel gebruiken? Kunnen we alle nationaliteiten wel zomaar onderbrengen in één containerbegrip? Is het een goede beschrijving voor tweede en derde generatie migranten die geboren en getogen zijn in België? De discussie ent zich aldus op de aanvaardbaarheid van de term, maar is nauwelijks gebaseerd op wetenschappelijke resultaten. Hoewel er in verschillende papers gesproken wordt over de polemiek rond het woord allochtoon, heeft geen enkele onderzoeker daadwerkelijk naar de houding van de burgers gepeild. De discussie in de publieke ruimte ent zich dus op de veronderstelling dat er frustraties zijn, zonder dat er ooit een poging ondernomen werd om deze in kaart te brengen. Een onderzoek naar de visies en bedenkingen van zowel de allochtone als de autochtone gemeenschap zal bijgevolg een leemte opvullen in het wetenschappelijke veld en zal bovendien het debat vergemakkelijken, zodanig dat er beslissingen genomen kunnen worden die leiden tot de meest wenselijke resultaten.

3. METHODOLOGISCH KADER

In deze paragraaf wordt de gehanteerde methodologie belicht. Eerst en vooral wordt besproken hoe de data werden verzameld, hoe de vragenlijst werd gevormd en hoe deze werd verspreid. Tot slot wordt een omschrijving gegeven van de steekproeftrekking.

3.1. DATAVERZAMELING

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is de voorkeur uitgegaan naar een kwantitatieve methode met behulp van een vragenlijst. Normaliter wordt geopteerd voor een kwalitatieve onderzoeksmethode als er over een onderwerp maar weinig geweten is, zoals dat hier het geval is. Toch werd er voor een kwantitatieve benadering gekozen omdat we niet zozeer trachten te achterhalen wat er nu precies schort met het woord allochtoon. De spil van de discussie gaat namelijk over de volgende vraag: moeten we het woord afschaffen of niet? Wil het gros van de bevolking af van het woord allochtoon of is dat een misvatting? Om een antwoord te kunnen geven op deze vragen wordt dan ook geopteerd voor een kwantitatieve insteek, omdat deze ons toelaat om op een relatief korte termijn en aan een lage kostprijs de mening te achterhalen van een groot aantal respondenten (Billiet & Waage, 2001). Kwalitatief onderzoek kan daarna echter wel nuttig zijn, om bijvoorbeeld na te gaan waar het eventueel mis loopt met de benaming. Met deze informatie kan dan rekening gehouden worden. Dit zijn echter voorbarige vragen wanneer men nog geen zicht heeft op de noodzaak van een eventuele afschaffing.

De keuze om de survey online te laten plaatsvinden vloeit voort uit een aantal overwegingen. In eerste instantie zorgt de websurvey voor een groter gevoel van anonimiteit, omdat er geen rechtstreeks contact is met de onderzoekers (Billiet & Waage, 2001). Hierdoor kan er nauwelijks vertekening optreden door de technieken die de interviewer gebruikt. Verder hoeven de antwoorden niet gecodeerd en ingevoerd te worden, wat eveneens de kans op onderzoekersfouten minimaliseert. Daarnaast heeft een online websurvey als voordeel dat de respondenten zelf kunnen beslissen wanneer ze de vragenlijst invullen. Dit zorgt voor minder tijdsdruk en verhoogt de kans dat de respondenten de vragenlijst in volle concentratie hebben ingevuld (Billiet & Waage, 2001). Het nadeel van een online websurvey is dat het geen toevalsteekproef is, waardoor de representativiteit niet gewaarborgd is. Bovendien kunnen bepaalde segmenten van de doelgroep onderbelicht worden. Jongeren die niet of minder actief zijn op het internet zullen bij wijze van voorbeeld minder tot geen kans hebben om deel uit te maken van dit onderzoek.

Daarnaast is er doorgaans sprake van een lage responsgraad. Ten slotte is er bij een websurvey nauwelijks interactie tussen de respondent en de onderzoeker. Hierdoor kan de interviewer geen verduidelijking geven waar nodig, noch doorvragen of non-verbaal gedrag registreren. Ook de concentratie en adequaatheid waarmee de vragenlijst werd ingevuld kan niet worden gecontroleerd. Hierdoor gaat waardevolle informatie verloren (Billiet & Waage, 2001).

Voordat de websurvey werd opgesteld, werd beslist om een aantal diepte-interviews af te nemen met potentiële onderzoekseenheden. Dit was nodig om zicht te krijgen op de situatie en om te voorkomen dat de uiteindelijke vragenlijst onvoldoende zou aansluiten bij de materie. Aan de hand van de literatuur werden een aantal vragen op papier gezet, om deze vervolgens voor te leggen aan de respondenten. Drie meisjes van Marokkaanse herkomst waren bereid om mijn vragen te beantwoorden. De meisjes behoorden tot de tweede generatie en vertoonden uiterlijke kenmerken van hun religie. Het vermoeden was dat zij een duidelijke mening over het begrip allochtoon hadden en dat deze gesprekken nuttige inzichten zouden opleveren. Uiteindelijk werd besloten om een aantal veranderingen door te voeren in het onderzoek, op basis van de informatie die uit de diepte-interviews verkregen werd. Zo werd de onderzoekspopulatie uitgebreid naar de autochtone bevolking, omdat de respondenten dachten dat zij er een groter probleem van maken dan dat het in se is. Daarnaast stelden ze dat er met het woord op zich weinig problemen zijn, maar dat er wel frustraties zijn wanneer het woord met iets negatiefs verbonden wordt. Een citaat van een van de respondenten:

Als er iets slechts gebeurt met Marokkanen, of met andere mensen, dan wordt altijd de nadruk gelegd op het feit dat hij niet van hier is. En als er iets goed gebeurt dan wordt alleen de naam gebruikt. Snapt ge? Daar kan de media dan wel zijn best doen, om ofwel iedereen bij naam te noemen, ofwel iedereen bij afkomst. Want ja, we zijn van een andere afkomst, dat is zo. Maar als ze het woord allochtoon gewoon gebruiken om te stigmatiseren, of om te labelen of het te gebruiken bij iets negatiefs, dan is het voor mij wel een probleem. **Yassmina, 20**

Dit aspect werd ook opgenomen in de vragenlijst. Bemerkt dat de voorgesprekken enkel dienen als kapstok, om zeker te zijn dat alle essentiële elementen in de uiteindelijke vragenlijst aanbod zouden komen. De gesprekken zelf maken geen deel uit van het uiteindelijke onderzoek.

3.2. OPSTELLEN VAN DE VRAGENLIJST

De vragen die in de websurvey terechtkwamen, zijn opgesteld aan de hand van de literatuur, al was er sprake van veel eigen inbreng vanwege het gebrek aan voorafgaand onderzoek. De belangrijkste inzichten werden in stellingen verwerkt of in vragen gegoten. Sommige vragen werden overgenomen uit andere onderzoeken, omdat hun validiteit reeds getest is. Zo werden de sociaal-demografische vragen overgenomen van het Leuvens Adolescenten- en GezinnenOnderzoek (LAGO), een studie van het centrum voor Sociologisch onderzoek aan de KULeuven (Vanassche, Sodermans, Dekeyser, & Matthijs, 2012). Daarnaast werden een aantal vragen overgenomen van de European Social Survey (ESS). Voorbeelden hiervan zijn de stellingen ‘In het algemeen word ik met respect behandeld’, ‘Ik zie mezelf als lid van een groep die in België gediscrimineerd wordt’ en de vragen over het mediagebruik. Ook de informatie uit de diepte-interviews werd in de vragenlijst verwerkt. Bijzondere aandacht werd verleend aan de evenwichtigheid van de vragen, zodat zowel de voor-als tegenstanders er hun mening in konden terugvinden. In totaal bestond de vragenlijst uit minimaal eenentwintig en maximaal dertig vragen, afhankelijk van het antwoordenpatroon van de respondent. Deze vragen kunnen opgedeeld worden in vier categorieën: sociaal-demografische vragen, vragen over de problematisering van het woord ‘allochtoon’ en ten slotte vragen over het mediagebruik en de invloed van de media.

Per vraag werd vervolgens gezocht naar een geschikte antwoordcategorie. In totaal werden er vijf verschillende gebruikt, met de Likert schaal als meest frequent gebruikte antwoordschaal. Dit is een schaal waarbij de respondenten een keuze moeten maken uit een evenwichtig aantal antwoordcategorieën (Billiet & Waage, 2001). Een voorbeeld is de volgende: ‘Geef aan in welke mate je akkoord gaat met volgende stelling: verschillende culturen zijn een verrijking van de samenleving’. De respondenten moesten de antwoordcategorie aanduiden die het beste beantwoordde aan hun mening en hadden hierbij keuze uit: ‘Helemaal niet akkoord’, ‘Eerder niet akkoord’, ‘Neutraal’, ‘Eerder akkoord’, ‘Helemaal akkoord’. Daarnaast werd ook gebruik gemaakt van zogenaamde categorieschalen. Een voorbeeld hiervan is de vraag: ‘Hoe vaak gebruik je het woord allochtoon?’, met de antwoordmogelijkheden: ‘Nooit’, ‘Zelden’, ‘Af en toe’, ‘Vaak’, ‘Zeer vaak’. Een derde schaal waar gebruik van werd gemaakt, is de numerieke schaal. De respondenten moesten op een schaal van 0 tot 10 aanduiden hoe zij de connotatie van het woord allochtoon/autochtoon inschatten. Het vertrekpunt 0 stond voor een erg negatieve connotatie, 5 voor neutraal en 10 voor een erg positieve connotatie.

Ten vierde werden een aantal vragen gesteld met een open antwoordcategorie ('Welk woord zou jij gebruiken om deze gemeenschap te duiden') en, ten slotte, werd hen eenmaal gevraagd om een rangschikking te maken.

Eens de vragen waren opgesteld, werden ze in een aangenaam format gegoten. Allereerst werd een inleidende passage geschreven, waarin uitleg verschaft werd over het project, de doelstellingen en de verwachtingen. Ook werd de anonimiteit van de respondenten aangestipt en werd vermeld dat het erg belangrijk was om alle vragen op een zo waarheidsgetrouw mogelijke manier te beantwoorden. Na de introductie werden de sociaal-demografische vragen gesteld. Een veel gehoorde kritiek is dat dit afbreuk kan doen aan het gevoel van anonimiteit (Billiet & Waage, 2001). We hebben er toch voor gekozen om met deze vragen te beginnen, dit om twee redenen. In de eerste plaats focusten de vragen voornamelijk op herkomst en waren de vragen omtrent hun identiteit relatief beperkt. Ten tweede leek het beter om de vragenlijst van start te laten gaan met een aantal gemakkelijk te beantwoorden vragen. Omdat het gros van de vragenlijst bestaat uit meningsvragen die veel intellectuele inzet vereisen, werd geopteerd om niet meteen met zulke vragen te beginnen. Dit zou de respondenten kunnen afschrikken (Billiet & Waage, 2001). Er werd bovendien met bijzondere aandacht gekeken naar de volgorde van de vragen, zodat deze logisch zouden overkomen.

Met behulp van het programma Qualtrics werd de vragenlijst dan online gezet. Om er zeker van te zijn dat de vragenlijst voldoende duidelijk was en dat alle moeilijkheden eruit gezuiverd waren, werd de vragenlijst voorgelegd aan een vijftal proefpersonen. Aan hen werd gevraagd om de vragenlijst grondig door te nemen en aantekeningen te maken waar nodig. Zodra zij hun goedkeuring hadden gegeven, werd de vragenlijst geactiveerd en gedeeld met het grote publiek.

3.3. VERSPREIDING VAN DE VRAGENLIJST

De vragenlijst werd op 7 april 2014 geactiveerd en meteen via verschillende kanalen verspreid, dit om zo veel mogelijk respondenten te bereiken. Allereerst zocht ik in mijn eigen omgeving naar mensen die bereid waren de vragenlijst in te vullen, door de vragenlijst verschillende malen via de sociale media te verspreiden. Via Facebook en Twitter werd de vragenlijst meermaals gedeeld en er werd ook een aankondiging op mijn blog geplaatst. Enkele sympathisanten hielpen mee met het verspreiden van de vragenlijst, eveneens door deze via de sociale media te verdelen. Ook via mail werden een vijftigtal mensen op de hoogte gebracht van de survey.

In tweede instantie vroeg ik aan de drie respondenten uit het vooronderzoek of ze enkele organisaties kenden waar veel jongeren van de tweede of derde generatie actief waren, omdat ik via mijn eigen contacten te weinig allochtonen zou bereiken. De organisaties werden gecontacteerd met de vraag of ze mijn vragenlijst wilden delen met hun achterban én met de vraag of ze andere organisaties kenden met een gelijkaardig profiel. Op die manier ontstond een soort sneeuwbalsteekproef, waarbij ik meer en meer organisaties kon contacteren die bereid waren mijn vragenlijst door te spelen aan hun leden. Ten slotte contacteerde ik alle grote Vlaamse steden met de vraag of er in hun stad verenigingen actief waren met veel jongeren van de tweede en derde generatie. De stad Hasselt, Leuven, Brussel en de provincie Limburg stuurden een lijst door met contactgegevens, die ik per e-mail contacteerde. Op 1 september 2014 werd de enquête afgesloten.

3.4. OMSCHRIJVING VAN DE STEEKPROEF

Hoewel de houding van iedere Vlaamse burger waardevolle inzichten kan opleveren voor dit onderzoek, werd toch beslist om enkel de mening van de jongvolwassenen tussen 15 en 25 jaar te bevragen. Deze beslissing vloeit voort uit een aantal overwegingen. Allereerst worden deze jongvolwassenen gekenmerkt door een goede bereikbaarheid (Hooghe, Trappers, Meuleman, & Reeskens, 2008; Parsons & Smeeding, 2006). Ze zijn actief op de sociale media en kennen een grote interactie op het internet. Daarnaast beschikken ze over het vermogen om over hun mening na te denken en deze te rapporteren. Bovendien is uit vorig onderzoek reeds gebleken dat deze generatie met meer etnische diversiteit geconfronteerd wordt dan dit het geval is bij voorgaande generaties (Hooghe, Trappers, Meuleman, & Reeskens, 2008). De jongeren kennen hierdoor een hogere prevalentie van intercultureel contact. Daardoor wordt verwacht dat multiculturele attitudes en spanningen voornamelijk bij deze leeftijdscategorie zichtbaar zullen zijn (Ford, 2008; Verkuyten & Thijs, 2002). Bovendien is de kans groot dat veel van deze jongeren tot de tweede of derde generatie behoren. Hierdoor vergroot de kans dat ze zich meer Belg voelen, aangezien ze in België geboren en getogen zijn. Als er frustraties zijn met betrekking tot de term allochtoon vermoed ik dat deze met name in hun groep zichtbaar zullen zijn. Ten slotte zijn de jongvolwassenen de toekomst. Het lijkt me dan ook interessant om hun visie op de feiten te achterhalen, dit met oog op de samenleving van morgen. De keuze voor het leeftijdsinterval 15 tot 25 jarigen berust op de leeftijdsindeling van zowel de European Value Study als de Eurobarometer, die beide dit interval hanteren.

Bij de verspreiding van de vragenlijst werd geprobeerd om deze groep te bereiken door voornamelijk op hun communicatiekanalen in te spelen. Dit kon echter niet verhinderen dat zestien mensen buiten deze leeftijdscategorie de vragenlijst hebben ingevuld. Deze ‘valse’ respondenten werden uit de dataset verwijderd. Daarnaast werden alle onvoltooide vragenlijsten uit de dataset gehaald. Van de 547 respondenten die de vragenlijst hebben opgestart, voltooide 357 van hen ook effectief de enquête. Om problemen met missende waarden op unit niveau te vermijden werden enkel de voltooide enquêtes behouden. Het betreft hier dus een uitval van 31 procent. In de derde plaats werden de respondenten van de eerste generatie uit de dataset verwijderd, omdat ook zij geen deel uitmaken van mijn onderzoekspopulatie. De keuze om deze generatie niet op te nemen berust voornamelijk op de ongerustheid dat ze de Vlaamse taal onvoldoende eigen zouden zijn om de vragenlijst volledig te begrijpen. Dit kon mogelijks leiden tot vertekening van de resultaten. Het betrof hier 27 respondenten, waardoor de dataset nog uit 330 mensen bestond. In de vierde plaats werden de overgebleven data geïnspecteerd. De data kunnen namelijk fouten bevatten, zoals onmogelijke of inconsistente waarden (Vanassche, Sodermans, Dekeyser, & Matthijs, 2012). Deze onjuistheden dienden rechtgezet te worden. Omdat in dit onderzoek gebruik werd gemaakt van een websurvey, werden de onjuistheden tot een minimum beperkt. De respondenten ontbraken de mogelijkheid om over te gaan naar de volgende pagina als ze niet alle voorgaande vragen hadden beantwoord. Slechts bij één vraag was dit niet het geval, vermoedelijk vanwege een slordigheid bij het maken van de websurvey. Enkel bij deze vraag waren er dus missende waarden op itemniveau. Ook de betrouwbaarheid van de antwoorden werd gecontroleerd. Zodra er blijk was van systematische of verdachte antwoordpatronen werden de respondenten uit de dataset verwijderd. Na een grondige inspectie werden er geen systematische of verdachte antwoordpatronen gevonden en werden er bijgevolg geen extra respondenten uit de dataset verwijderd. De uiteindelijke steekproef omvat dus 330 personen.

Bemerk dat er in de groep van ‘allochtonen’ geen onderscheid gemaakt wordt tussen de verschillende nationaliteiten. Het criterium dat een ouder en/of grootouder in het buitenland geboren werd was voldoende.

4. METINGEN

Deze paragraaf schetst allereerst hoe de variabelen in deze onderzoekspaper onderzocht werden en hoe deze gebruiksklaar gemaakt werden voor de analyses. Om een antwoord te formuleren op de onderzoeksvragen, werd gebruik gemaakt van het statistische programma SPSS.

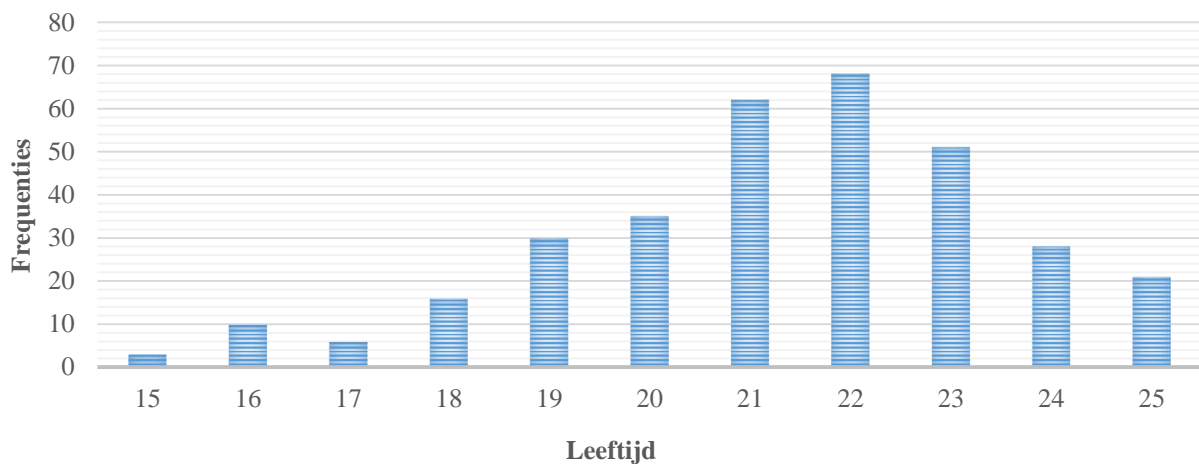
4.1. ONAFHANKELIJKE VARIABELEN

In de enquête werden een aantal vragen gesteld met de bedoeling ze als onafhankelijke variabelen te behandelen in de eigenlijke analyses. Dit betreft allereerst een aantal demografische karakteristieken, waaronder het geslacht, de leeftijd, het opleidingsniveau en de herkomst van de respondent. Daarnaast werd ook het mediagebruik van de jongeren bevraagd, om na te gaan of deze een invloed uitoefent op de attitudes. Naar enkele variabelen werd rechtstreeks gepeild in de vragenlijst, andere variabelen moesten gehercodeerd worden. Eens de nodige aanpassingen werden gemaakt, werd iedere variabele onderworpen aan een beschrijvende analyse om de spreiding na te gaan. Deze informatie is terug te vinden in onderstaande paragrafen.

4.1.1. Demografische variabelen

In de enquête werden een aantal vragen gesteld om de demografische kenmerken van de respondenten te achterhalen. In de eerste plaats werd er rechtstreeks gepeild naar het geslacht en de leeftijd aan de hand van volgende vragen: ‘Hoe oud ben je?’ en ‘Ben je man of vrouw?’. De steekproef omvat een lichte *oversampling* van de vrouwelijke respondenten ten opzichte van de mannelijke, met 58.8 procent in vergelijking met 41.2 procent. Toch is het verschil niet zo groot dat het zorgwekkend is of dat het problemen oplevert voor de betrouwbaarheid van de resultaten. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 21.31 jaar, dit met een standaardafwijking van 2.19. Onderstaande figuur (1) leert ons dat er ook hier sprake is van een relatief onevenwichtige spreiding. 39.4 procent van de respondenten in de steekproef heeft een leeftijd tussen 21 en 22 jaar. 30.3 procent van de respondenten bevindt zich in het leeftijdsinterval [23-25], 30.3 procent van de respondenten bevindt zich in het leeftijdsinterval [15-20]. Toch hoeft deze onevenwichtige verdeling niet meteen problemen te veroorzaken. Omdat de jongste respondent in deze steekproef slechts tien jaar verschilt met de oudste, verwachten we niet dat er nuttige uitspraken gedaan kunnen worden over de verschillen in opinie op basis van leeftijd. In de analyses die volgen zal daarom ook niet gecontroleerd worden voor leeftijd.

Figuur 1: Spreiding van de metrische variabele 'leeftijd' in de steekproef

In derde instantie werd gepeild naar de herkomst van de respondenten. Om te achterhalen of de respondenten een Belgische of andere herkomst hadden, werden volgende vragen aan de respondenten gesteld: Geef aan in welk land volgende personen geboren zijn: jijzelf, je moeder, je vader, je grootmoeder langs moeders kant, je grootvader langs moeders kant, je grootmoeder langs vaders kant en je grootvader langs vaders kant. De keuze om te vragen naar het land van geboorte in de plaats van naar de nationaliteit, is een weloverwogen keuze. Wanneer men zou peilen naar nationaliteit loopt men namelijk het risico een groot deel van de jongeren van de tweede en derde generatie mis te lopen. Deze jongeren hebben vaak de Belgische nationaliteit verworven en zouden zo uit de statistieken verdwijnen. De respondenten van de tweede of derde generatie die wel in de data zouden verschijnen, zijn dan slechts het topje van de ijsberg (Corijn & Lodewijckx, 2009; Koelet, Corijn, Lodewijckx, Mortelmans, & d'Hooge, 2009b). Om de analyses te vergemakkelijken werden de verscheidene vragen over het land van geboorte herleid tot één nieuwe variabele. Deze variabele zal voortaan de 'Migratiegeneratie' genoemd worden en bestaat uit volgende categorieën: 'Belg', 'Tweede generatie' en 'Derde generatie'. De verdeling van deze variabele is zichtbaar in tabel 1 (zie bijlage). Iemand behoort tot de categorie 'Belg' wanneer de respondent zelf in België werd geboren, net als zijn ouders en grootouders. Deze categorie omvat 189 respondenten, ofwel 57.3 procent van het geheel. De respondenten in de categorie 'Tweede generatie' hebben minstens één ouders en minstens één grootouder die in het buitenland geboren werden, maar zijn zelf wel in België geboren. 33.6 procent van de respondenten komt in deze categorie terecht.

De categorie ‘Derde generatie’ komt die mensen toe die zelf in België geboren werden, net als zijn of haar ouders, maar waarbij één of meerdere grootouders in het buitenland geboren zijn. Dertig mensen met deze kenmerken werden in de data gelokaliseerd, ofwel 9.1 procent. Concreet kunnen we stellen dat de steekproef een relatief egale verdeling kent tussen wat we de ‘Belgen’ en de zogenaamde ‘allochtonen’ noemen. Het verschil tussen de tweede en derde generatie is echter veel minder egaal verdeeld. Om de betrouwbaarheid en representativiteit van de resultaten ten goede te komen, zal in eerste instantie louter een vergelijking gemaakt worden tussen de autochtonen en de allochtonen. Om dit vlot te laten verlopen, werd een nieuwe variabele gemaakt: ‘autalloc’. We zullen slechts een opsplitsing maken tussen de tweede en derde generatie wanneer we dit onderscheid nuttig vinden. We moeten hier wel steeds de kanttekening maken dat de analyses op de categorie ‘derde generatie’ minder representatief zijn, net omdat het zo een kleine steekproef omvat. Bemerkt overigens dat de categorie ‘Eerste generatie’, waarbij de respondent zelf in het buitenland geboren werd, niet werd opgenomen in onze analyse. Deze respondenten maken geen deel uit van onze onderzoekspopulatie. Bemerkt daarnaast dat er geen onderscheid gemaakt wordt tussen de respondenten wiens beide ouders of grootouders van een ander land komen, en de respondenten die maar één ouder of grootouder hebben met een andere herkomst. Omdat niet verwacht wordt dat dit onderscheid een meerwaarde zou betekenen voor het onderzoek, werd dit onderscheid derhalve niet gemaakt.

In de vragenlijst werd ten slotte ook gepeild naar het opleidingsniveau van de respondenten. Bij nader inzien is dit een weinig informatieve variabele, omdat het gros van de respondenten zijn opleiding nog niet gefinaliseerd heeft. Het is veeleer een weergave van de huidige stand van zaken dan dat het een definitieve waarde is. Daarom werd besloten om deze variabele niet op te nemen in de analyses. Ter volledigheid werd deze wel in tabel 1 (zie bijlage) opgenomen.

4.1.2. Mediagebruik

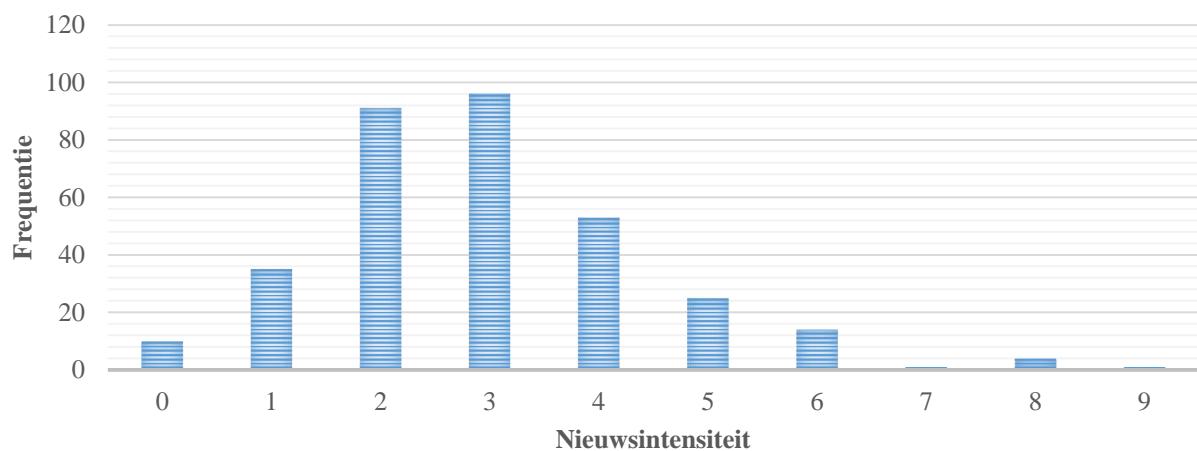
In dit onderzoek werden eveneens een aantal vragen opgenomen met betrekking tot het mediagebruik, om na te gaan of er een effect uitgaat van het mediagebruik op de attitudes. Dit mediagebruik werd op verschillende manieren bevraagd. In eerste instantie werd na gegaan in welke mate de jongeren belang hechten aan het nieuws, dit aan de hand van de vraag ‘Hoe belangrijk is het volgen van nieuws voor jou?’.

De jongeren hadden hier de keuze uit volgende antwoorden: zeer belangrijk, vrij belangrijk, neutraal, niet zo belangrijk en helemaal niet belangrijk. Zoals af te lezen in tabel 2 (zie bijlage), blijkt dat nagenoeg de helft van de respondenten het volgen van het nieuws als vrij belangrijk beschouwt. De tweede grootste groep, zo'n 31.2 procent van de respondenten, vindt het zelfs zeer belangrijk. Een kleine tien procent van de ondervraagden vindt het noch belangrijk noch onbelangrijk, en slechts 8.8 procent vindt het volgen van nieuws niet tot helemaal niet belangrijk. We stellen dus vast dat nagenoeg 83 procent van de respondenten in deze steekproef belang hecht aan het nieuws. Vanwege het gebrek aan variantie wordt verwacht dat er weinig significante verschillen zullen opduiken bij controle naar geslacht of naar herkomst, maar voor de zekerheid werd de test toch gedaan. Omdat de variabele geslacht slechts over twee categorieën beschikt, werd een *independent sample t-test* uitgevoerd. Deze test is in staat om de gemiddelden van de mannen en de vrouwen te vergelijken en te achterhalen of deze significant van elkaar verschillen (Moore & MacCabe, 2005). Uit deze test blijkt dat, zoals verwacht, er geen significante verschillen zijn tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=0.084$, $p=0.933$). Om te controleren of er verschillen zijn tussen de Belgen, de jongeren van de tweede generatie en die van de derde generatie, wordt gebruik gemaakt van de *one-way analysis test*. Deze test wordt ook wel de ANOVA test genoemd en is geschikt voor variabelen met meer dan twee categorieën. Deze test gaat na of er een verschil is in gemiddelden tussen de groepen die we vergelijken, op voorwaarde dat deze verschillende groepen niet gerelateerd zijn aan elkaar (Moore & MacCabe, 2005). Uit deze test blijkt dat de verschillen tussen de groepen van de migratiegeneratie evenmin significant zijn ($F(2)=0.114$, $p=0.893$). Aangezien er zo weinig variantie is en er ook geen verschillen tussen de gecontroleerde groepen werden gevonden, heeft het weinig zin om deze variabele op te nemen in de analyses die volgen.

In tweede instantie werd er toegespitst op de nieuwsconsumptie via de televisie en de krant. De respondenten moesten aangeven hoe vaak ze gemiddeld per week naar nieuws- en actualiteitsprogramma's kijken op televisie, en hoeveel minuten dat ongeveer op een gemiddelde dag is. Dezelfde vraag werd gesteld voor de nieuwsconsumptie via de krant. Hoewel de frequentie per week nuttige informatie oplevert, spitsen we ons hier toe op de duur omdat het ons informatie geeft over de intensiteit waarmee het nieuws gevolgd wordt. De respondenten hadden hierbij de keuze tussen volgende antwoordcategorieën: niet van toepassing, tot 20 minuten per dag, tussen de 20 en 40 minuten per dag, tussen de 40 minuten en een uur per dag, tussen een uur en een uur en half, tussen een uur en half en twee uur, meer dan twee uur.

Omdat voor zowel de krant als de televisie dezelfde vraag gesteld werd met dezelfde antwoordmogelijkheden, konden beide afzonderlijke variabelen herleid worden tot één nieuwe variabele door de scores op te tellen. Een probleem bij beide variabelen is dat als de respondenten op voorgaande vragen ('Hoe vaak kijk je gemiddeld per week naar nieuws- en actualiteitsprogramma's op televisie' en 'Hoe vaak lees je gemiddeld per week de krant') de antwoordcategorie 'nooit' aankruisten, ze niet gevraagd werden om te duiden hoeveel minuten ze gemiddeld per dag aan het medium besteden. Met andere woorden: voor sommige respondenten was er wel een missende waarde op itemniveau. Dit resulteerde eveneens in een missende waarde wanneer de variabelen werden opgeteld bij de somscores. Toch geeft deze missende waarde nuttige informatie. Een respondent die de krant niet leest en bijgevolg niet dagelijks tijd besteedt aan het lezen van die krant, heeft een lagere nieuwsintensiteit dan iemand die bijvoorbeeld wel enige tijd besteedt aan het lezen van de krant. Mochten we deze informatie als missende waarde beschouwen, dan zou er vertekening optreden in de data. Om dit te vermijden werden de missende waarden vervangen door de score 0. Dit is een zinvolle waarde, aangezien iemand die 'slechts' twintig minuten per dag naar actualiteitsprogramma's kijkt of de krant leest een score 1 krijgt. Iemand die meer tijd aan nieuwsconsumptie besteedt, krijgt een hogere score. De waarden van de variabele 'nieuwsintensiteit' liggen door de optelsom tussen nul en tien. Nul wil zeggen dat de respondent noch tijd besteedt aan het lezen van de krant, noch tijd besteedt aan het kijken van nieuws- en actualiteitsprogramma's op televisie op een gemiddelde dag.

Figuur 2: Spreiding van de categorische variabele 'nieuwsintensiteit'

Uit bovenstaande figuur (2) blijkt dat de variabele ‘nieuwsintensiteit’ een normaalverdeling volgt, maar dat er ook hier weinig verschillen zijn tussen de respondenten. 86.4 procent van de respondenten scoort laag op deze variabele, slechts 13.6 procent scoort hoger dan 5. Wanneer we opsplitsen naar de migratiegeneratie en een ANOVA test uitvoeren, zien we dat er ook geen verschillen zijn tussen de Belgen en de migranten van de tweede en derde generatie ($F(2)=0.114$, $p=0.893$). Uit de *independent t-test* blijken evenmin significante verschillen tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=0.635$, $p=0.526$). We besluiten dat de variabele ‘nieuwsintensiteit’ eveneens over te weinig variantie beschikt om ze in te brengen in de analyses.

4.1.3. Voetnoot

Uit de voorgaande analyse blijkt dat we van slechts twee onafhankelijke variabelen gebruik kunnen maken in onze feitelijke analyses, namelijk het geslacht en de migratiegeneratie. Een kritische lezer zal de vorige paragraaf misschien zien als tijdverspilling, een zonde van het papier. Toch is het belangrijk dat deze variabelen bevraagd werden en dat ze in detail werden geanalyseerd. Het elimineren van een variabele omdat deze te weinig variantie heeft, kan maar als diens verdeling grondig werd bestudeerd. En kan dus maar worden weggelaten wanneer er naar werd gevraagd. Om een stevig argument te hebben voor het weglaten van een variabele in de analyse, werd dan ook beslist om de uitvoerige beschrijvingen van het mediagebruik, de leeftijd en het opleidingsniveau op te nemen in deze verhandeling.

4.2. AFHANKELIJKE VARIABELEN

In de enquête werden heel wat vragen gesteld om de attitude van de 15 tot 25 jarigen ten aanzien van het woord allochtoon bloot te leggen. Er werd, naast de variabelen die we hierboven bespraken, specifiek gepeild naar een viertal zaken. Allereerst werden er vragen gesteld die het effectieve gebruik van de termen allochtoon en autochtoon wilden nagaan. Daarnaast werden er items voorzien om de attitude van de respondenten ten aanzien van het woord allochtoon na te gaan. Vervolgens werden een aantal vragen gesteld over de verantwoordelijkheid van de media en werd er gekeken naar de wensbaarheid van veranderingen en alternatieven.

Na inspectie van de data werd besloten om geen nieuwe variabelen aan te maken door verschillende items met elkaar te combineren door middel van een factoranalyse, uit de veronderstelling dat dit een aanzienlijk verlies van informatie zou betekenen.

Bij wijze van voorbeeld: we zouden de verschillende items die peilen naar de verantwoordelijkheid van de media kunnen combineren tot één variabele ‘mediaverantwoordelijkheid’. De antwoorden op de specifieke vragen worden dus afgevlakt tot één maat, waardoor er heel wat specifieke informatie verloren gaat. In deze analyses werd daarom besloten om de items afzonderlijk te analyseren en de items met een gemeenschappelijke grond niet te laten versmelten tot één nieuwe variabele. Bemerkt dat we dus niet echt kunnen spreken van het meten van ‘de attitude’ van de respondent ten aanzien van het woord allochtoon. Er zal geen factoranalyse worden uitgevoerd die de houding van de respondent ten opzichte van deze kwestie afvlakt tot één maat. Wel wordt geprobeerd om deze houding te vatten door de antwoorden op verschillende items te analyseren. Vanwege het groot aantal items in deze vragenlijst worden enkel de meest opvallende items besproken. De resultaten van de onderzochte items zullen wel gelinkt worden aan de resultaten van de niet besproken items, om te kijken of ze in dezelfde lijn liggen. Deze items werden in de meeste gevallen intact gehouden, al werden sommige items wel gespiegeld om de interpretatie te vergemakkelijken.

5. RESULTATEN

In deze sectie worden de resultaten van het onderzoek besproken. Het eerste luik buigt zich over het gebruik van de termen allochtoon en autochtoon. Het tweede luik buigt zich specifiek over het woord allochtoon en de algemene attitude daartegenover. Het derde luik, vervolgens, gaat na wat de rol van de media is met betrekking tot deze discussie. Het vierde luik buigt zich over de wensbaarheid van de alternatieven. Tot slot is er een vijfde luik, dat nagaat wat de algemene visie is van de respondenten wat deze discussie betreft. Bij de analyse van de variabelen werd gebruik gemaakt van het statistische programma SPSS.

5.1. OVER HET GEBRUIK

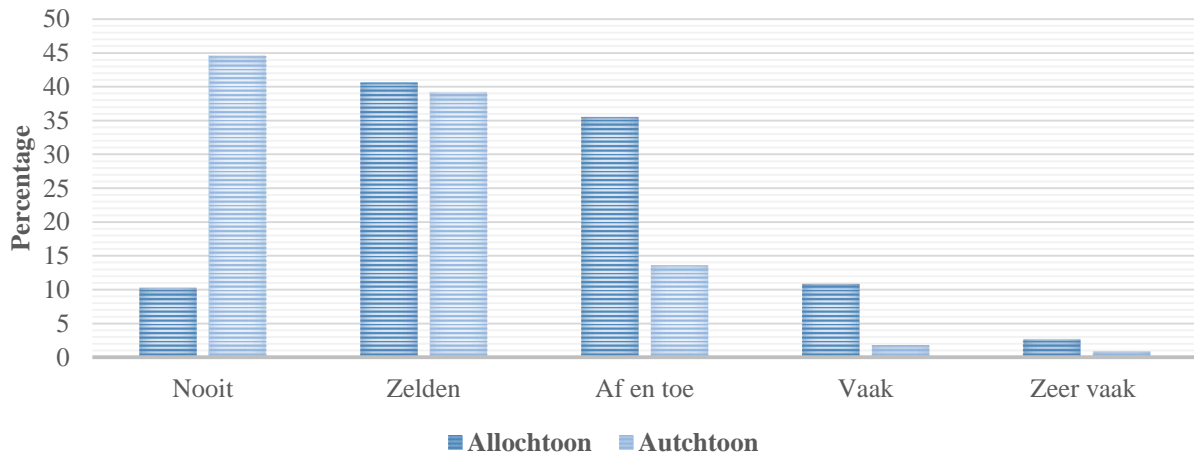
In de vragenlijst werden een aantal vragen gesteld omtrent het gebruik van het woord allochtoon en autochtoon. Zo kon worden nagegaan of de termen effectief zo vaak voorkomen als de literatuur pretendeert (Blommaert & Verschueren, 1998; Devroe, 2007; Verhaege, 2010). Om zicht te krijgen op dit gebruik werd allereerst gepeild naar de mate waarin men zelf het woord allochtoon en autochtoon gebruikt. Daarnaast werd gevraagd hoe vaak men zelf een autochtoon of een allochtoon werd genoemd. De respondenten hadden hierbij de keuze uit vijf antwoordcategorieën: nooit – zelden – af en toe – vaak – zeer vaak. De resultaten van deze vragen worden in onderstaande paragrafen besproken. Eerst volgt een analyse van de mate waarin de respondenten zelf gebruik maken van de termen, om vervolgens na te gaan hoe frequent de respondenten zelf aangesproken worden met deze termen. In beide paragrafen wordt tevens gecontroleerd voor het geslacht en de migratiegeneratie. Ter afronding volgt een tussentijdse conclusie.

5.1.1. Eigen gebruik van de termen allochtoon en autochtoon

Uit de data blijkt allereerst dat het woord allochtoon toch niet zo vaak in de mond wordt genomen als aanvankelijk gedacht. Het gemiddelde op de vraag ‘Hoe vaak gebruik je het woord allochtoon’ is 2.55. Dit wil zeggen dat het gemiddelde ligt tussen het zelden gebruiken van het woord allochtoon en het af en toe gebruiken van het woord. Wanneer we dit procentueel bekijken zien we inderdaad dat 40.6 procent van de respondenten de antwoordcategorie ‘zelden’ aankruist. 35.5 procent kruist de categorie ‘af en toe’ aan. Ongeveer 76 procent van de respondenten komt dus in een van deze twee antwoordcategorieën terecht.

Slechts één op de tien zou het woord ‘allochtoon’ vaak gebruiken en slechts 3 procent gebruikt het woord zeer vaak. Deze resultaten werden zichtbaar gemaakt in de onderstaande figuur (figuur 3).

Figuur 3: Frequentie van het gebruik ‘allochtoon/autochtoon’

In wat volgt wordt het gebruik van het woord allochtoon opgesplitst naar het geslacht en de migratiegeneratie. Om een vergelijking tussen deze groepen mogelijk te maken, worden twee testen uitgevoerd. Voor het geslacht wordt gebruik gemaakt van de *independent sample t-test*, omdat deze test geschikt is voor variabelen met slechts twee categorieën (hier dus de mannen en de vrouwen). Ook voor de variabele ‘autalloc’ wordt deze test gebruikt. Wanneer we er toch voor kiezen om op te splitsen binnen de ‘allochtonen’, en dus gebruik te maken van de variabele ‘migratiegeneratie’ met drie categorieën, dan gebruiken we de *one-way analysis of variance* (Moore & MacCabe, 2005). Deze test wordt ook wel de ANOVA test genoemd. Deze test gaat na of er een verschil is in gemiddelden tussen de groepen die we vergelijken, op voorwaarde dat deze groepen niet gerelateerd zijn aan elkaar. Wanneer we het gebruik van het woord allochtoon opsplitsen naar geslacht, lijken de vrouwen het woord allochtoon net iets frequenter in de mond te nemen (2.59) dan de mannen (2.49). Deze verschillen werden echter niet significant bevonden op het 0.05 niveau ($t(328)=-0.978$, $p=0.329$), waardoor we dus besluiten dat de mate waarin men het woord allochtoon gebruikt niet verschilt naargelang het geslacht. Uit de *independent sample t-test* voor de variabele ‘autalloc’ blijken ook geen significante verschillen tussen de Belgen en de jongeren met een andere herkomst ($t(328)=0.336$, $p=0.737$). Wanneer de significantietest wordt overgedaan met de variabele ‘migratiegeneratie’, levert dit hetzelfde resultaat op ($F(2)=1.746$, $p=0.124$).

Er zijn dus geen verschillen in de mate waarin de Belgen, de allochtonen van de tweede generatie en die van de derde generatie gebruik maken van het woord allochtoon.

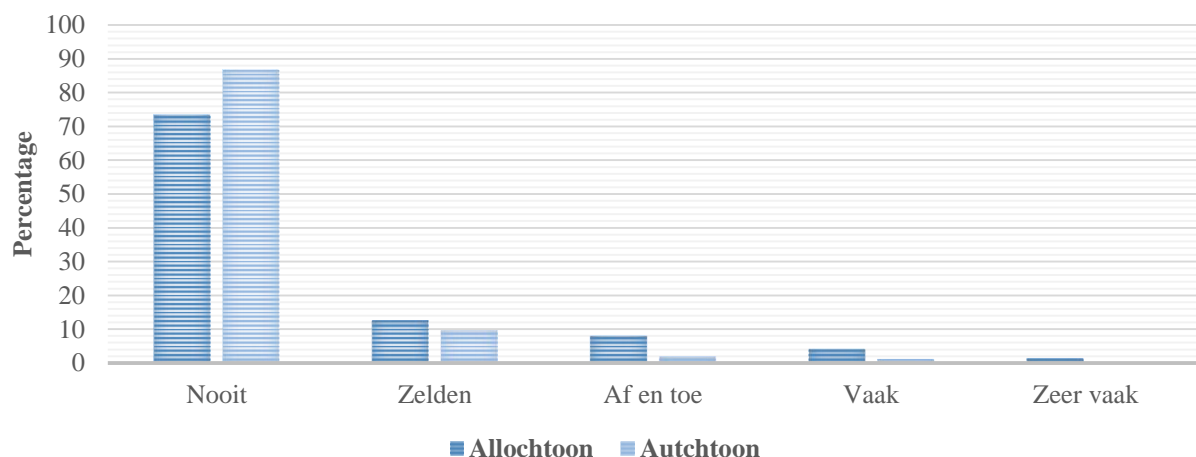
Wat het gebruik van het woord autochtoon betreft, zien we een gemiddelde van 1.75 in de steekproef. Het gros van de antwoorden ligt dus tussen de antwoordcategorieën ‘nooit’ en ‘zelden’. 83.6 procent van de respondenten antwoordt in één van beide categorieën. Slechts 13.6 procent zegt af en toe gebruik te maken van het woord autochtoon en slechts 3 procent antwoordt vaak tot zeer vaak gebruik te maken van de term. We zien dus een gelijkaardige trend als bij het woord allochtoon, al wordt er in dit geval opvallend minder gebruik gemaakt van de term. Wanneer we het gebruik van de term autochtoon opsplitsen naar het geslacht en de migratiegeneratie, zien we net als bij de term allochtoon geen significante verschillen tussen de gemiddelden van deze groepen. Het gebruik van het woord autochtoon wordt dus niet beïnvloed al naargelang men man of vrouw is ($t(328)=-1.444$, $p=0.150$), noch of men een andere herkomst heeft dan de Belgische ($t(328)=-0.487$, $p=0.626$).

5.1.2. Zelf benoemd met de termen allochtoon en autochtoon

Naast de vragen over het eigen gebruik van de termen allochtoon en autochtoon, werden ook twee vragen gesteld om na te gaan in welke mate men zelf benoemd werd met deze woorden. Wat het woord allochtoon betreft, wordt een gemiddelde score van 1.48 geregistreerd. Dit wil zeggen dat het gemiddelde van de antwoorden geplaatst wordt tussen het nooit en zelden benoemd worden met deze term. Dit is tevens af te lezen uit figuur 4. 86 procent van de respondenten komt in deze twee categorieën terecht, slechts zes procent geeft het antwoord ‘vaak’ tot ‘zeer vaak’. We hebben hier dus opnieuw een indicatie dat het woord toch niet zo frequent gebruikt wordt als we op voorhand hadden verwacht. Noch het eigen gebruik is groot, noch de mate waarin men zelf benoemd wordt met de term. Om te controleren of de antwoorden van de mannen significant verschillen van die van de vrouwen, wordt opnieuw een *independent sample t-test* uitgevoerd. Uit deze test blijkt dat er geen significante verschillen zijn tussen de beide groepen ($t(328)=0.135$, $p=0.893$). Wanneer we de analyse laten lopen met de variabele ‘autalloc’, vinden we echter wel significante verschillen terug, waardoor we besluiten dat er wel een verschil is in de mate waarin de Belgen en de allochtonen met het woord allochtoon worden benoemd ($t(171.019)=09.760$, $p=0.000$). Dit resultaat is natuurlijk niet erg verrassend, aangezien het vrij vanzelfsprekend is dat de Belgen minder worden aangesproken met het woord allochtoon.

Een bijkomende vraag die we ons kunnen stellen is echter de volgende: worden zowel de jongeren van de tweede generatie als de jongeren van de derde generatie vaker aangesproken met het woord allochtoon, of is er ook een verschil tussen de migratiegeneraties? Om hier een antwoord op te kunnen geven, wordt een ANOVA test uitgevoerd met de variabele ‘migratiegeneratie’. Omdat deze test enkel vertelt of er significante verschillen worden gevonden tussen de categorieën, maar niet tussen welke categorieën specifiek, wordt ook een post-hoc test uitgevoerd. Deze test is wel in staat om te duiden welke van de groepen nu specifiek van elkaar verschillen (Moore & MacCabe, 2005). In het bijzonder wordt gebruik gemaakt van de Turkey HSD test en de test van Scheffe. Hoewel beide resultaten steeds in acht worden genomen, zal steeds verwezen worden naar het significantieniveau die de Turkey HSD test heeft aangegeven. De significantieniveaus van de Scheffe test zullen enkel vermeld worden als ze een ander resultaat opleveren.

Figuur 4: Mate waarin men zelf wordt aangesproken met de termen ‘allochtoon/autochtoon’

Uit de resultaten van de post-hoc test blijkt een genuanceerder verhaal. Zo worden er enkel tussen de Belgen en de respondenten van de tweede generatie significante resultaten gevonden ($p=0.000$), net zoals er een significant verschil is tussen de respondenten van de tweede generatie en die van de derde generatie ($p=0.000$). Er worden geen significante verschillen opgemerkt tussen de respondenten van de derde generatie en de Belgen ($p=0.116$). Hieruit blijkt dus dat de jongeren van de tweede generatie significant vaker een allochtoon worden genoemd (gemiddelde score van 2.21), dan de Belgen (gemiddelde score van 1) of de jongeren van de derde generatie (gemiddelde score 1.37). Hoewel de respondenten van de tweede generatie de hoogste score hebben, is dit wel nog steeds een relatieve lage score.

De gemiddelde score van 2.21 stelt dat het gros van de respondenten in deze groep de antwoordcategorie 'zelden' en 'af en toe' aankruisten. De hits op de categorieën 'vaak' en 'zeer vaak' liggen veel lager.

Dezelfde oefening wordt ook gemaakt voor het woord autochtoon. Hier blijkt een gemiddelde van 1.19, wat wil zeggen dat het gros van de respondenten nooit een autochtoon wordt genoemd. Dit blijkt tevens uit de bovenstaande figuur (4). 96.4 procent van de respondenten geeft aan nooit tot zelden een autochtoon genoemd te worden. De verdeling van de antwoorden ligt dus in lijn met de resultaten van de term allochtoon, al is er hier een groter overheellend gewicht van de categorie 'nooit'. De analysetesten vinden noch voor het geslacht ($t(317.336)=1.791$, $p=0.074$), noch voor de migratiegeneratie ($F(2)=1.881$, $p=0.154$) significante verschillen. We besluiten dus dat er geen verschil is in de mate waarin Belgen een autochtoon genoemd worden en de mate waarin de respondenten met een andere herkomst met deze term worden aangesproken. Dit is dus een tegengesteld resultaat dan bij het woord allochtoon, waar er wel significante verschillen worden opgemerkt.

5.1.3. Tussentijdse conclusie

De vorige paragraaf leert ons dat beide termen nauwelijks gebruikt worden, ook al hadden we vanuit de literatuur andere resultaten verwacht. Slechts veertien procent van de respondenten zou het woord allochtoon vaak tot zeer vaak gebruiken, slechts drie procent gebruikt het woord autochtoon vaak tot zeer vaak. De respondenten worden ook nauwelijks aangesproken met de termen. Dit geldt vooral voor het woord autochtoon, aangezien goed 97 procent aangeeft nooit tot zelden zo genoemd te worden. Bij het woord allochtoon komt 86 procent van de respondenten in deze twee categorieën terecht. Wanneer er gecontroleerd wordt voor het geslacht en de migratiegeneratie, worden er enkel significante verschillen gevonden tussen de mate waarin men zelf wordt aangesproken met het woord allochtoon. De respondenten van de tweede generatie worden significant vaker een allochtoon genoemd dan dit het geval is bij de Belgen of de respondenten van de derde generatie. Er worden geen significante verschillen opgemerkt tussen de Belgen en de respondenten van de derde generatie.

5.2. OVER DE ATTITUDE

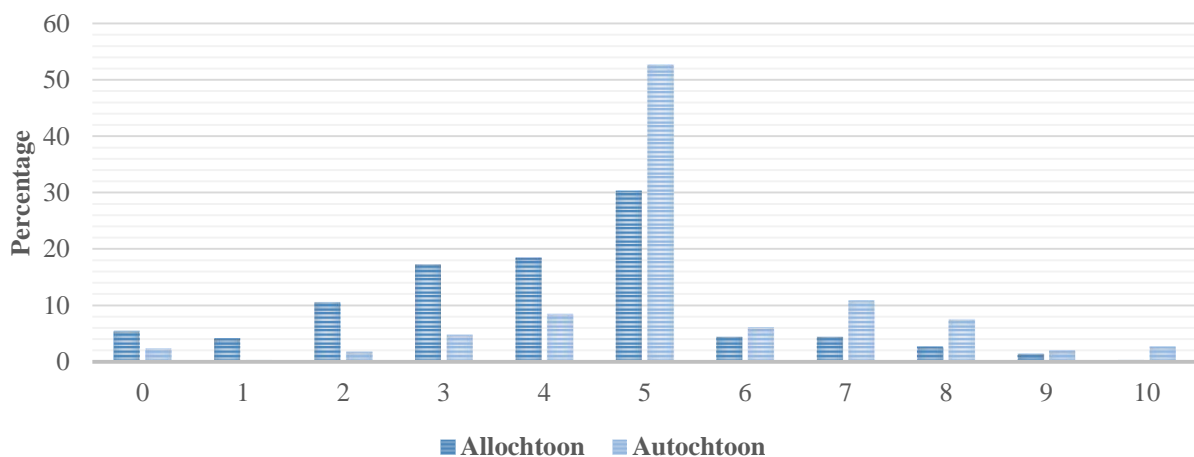
De spil van dit onderzoek was om te achterhalen hoe jongeren tussen de 15 en 25 zich verhouden ten opzichte van het woord allochtoon. Vinden ze dat het een negatieve connotatie heeft? Is het een geschikte term om dit segment van de bevolking te benoemen? Wat ligt er dan zoal aan de grondslag van de problemen met het woord?

Op deze vragen wordt een antwoord geformuleerd in deze paragraaf. Allereerst wordt de gepercipieerde connotatie van de termen allochtoon en autochtoon behandeld. Daarna wordt de geschiktheid van de term allochtoon onder de loep genomen, om vervolgens twee stellingen te bespreken die een probleem van de term aankaarten. We sluiten af met een tussentijdse conclusie.

5.2.1. De gepercipieerde connotatie van de termen autochtoon/allochtoon

In de vragenlijst werden twee vragen opgenomen om te achterhalen welke kleur de termen allochtoon en autochtoon hebben voor de bevroagde respondenten. Hebben ze een negatieve of een positieve bijklank, of geen van beide? De respondenten kregen de opdracht om op een schaal van één tot tien te duiden hoe zij de connotatie van het woord autochtoon/allochtoon percipiëren. De score nul staat voor een erg negatieve connotatie van de woorden, de score vijf voor een neutrale bijklank en de score tien voor een erg positieve connotatie. Om de antwoordpatronen van deze twee vragen duidelijk te maken, werden ze in een visuele voorstelling gegoten (figuur 5).

Figuur 5: Weergave van de gepercipieerde connotatie van de termen ‘allochtoon’ en ‘autochtoon’

Wat het woord allochtoon betreft, wordt een gemiddelde score van vier opgemeten. Deze score houdt in dat de respondenten het woord allochtoon als lichtjes negatief ervaren. 30.4 procent van de respondenten geeft een score vijf, waardoor we besluiten dat één op de drie vindt dat het woord een neutrale connotatie heeft. 56.1 procent van de respondenten geeft een score tussen nul en vier, of geeft het dus een sterk tot matig negatieve connotatie. Slechts 14.6 procent geeft een score hoger dan vijf.

Wanneer er aan de hand van de *independent sample t-test* gecontroleerd wordt voor het geslacht, duiken er geen significante verschillen op tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=0.373$, $p=0.709$). Wel blijken er significante verschillen tussen de groepen van de variabele migratiegeneratie ($F(2)=10.204$, $p=0.000$). De post-hoc test leert ons dat deze significante verschillen er enkel zijn tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie ($p=0.000$). De jongeren van de tweede generatie geven significant vaker een negatieve connotatie aan het woord allochtoon (3.41) dan de Belgen (4.40). De jongeren van de derde generatie schipperen tussen beide groepen in met een gemiddelde score van 3.71, maar verschillen noch significant van de Belgen ($p=0.168$), noch van de tweede generatie ($p=0.670$).

Bij de analyse van het woord autochtoon, komen geheel andere resultaten naar voren. De gemiddelde score is hier 5.36, een score die het woord autochtoon als lichtjes positief omschrijft. Frappant is dat de helft van de respondenten het woord autochtoon een neutrale connotatie geeft. Dit is opvallend meer dan bij het woord allochtoon, waar een op de drie respondenten in deze categorie terecht kwam. Slechts 17.9 procent vindt dat het woord autochtoon een negatieve connotatie heeft. 29.4 procent geeft een score hoger dan vijf. Het woord krijgt dus minder vaak een negatieve bijklank toegewezen dan het woord allochtoon. Een opvallend resultaat is overigens dat er ditmaal significante verschillen gevonden worden tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=2.121$, $p=0.035$). De vrouwen vinden hier significant vaker dat het woord autochtoon een positieve bijklank heeft (een gemiddelde score van 5.53) dan de mannen (gemiddelde score van 5.11). Wanneer we trachten te achterhalen of er significante verschillen zijn naargelang de herkomst van de respondenten, duiken er ambivalente resultaten op. De ANOVA test geeft in eerste instantie de indicatie dat er wel degelijk significante verschillen zijn tussen de categorieën van de migratiegeneratie ($F(2)=3.475$, $p=0.032$). De post-hoc test geeft deze significante verschillen echter niet op het vooropgestelde 0.05 significantieniveau, noch bij de test van Scheffe, noch bij die van Turkey HSD. De aanvullende test van Bonferri toont evenmin significante verschillen. Ook bij een controle met de variabele 'autalloc' duiken er geen significante verschillen op tussen de allochtonen en de autochtonen in deze steekproef ($t= 263.98$, $p=0.154$). Dat de ANOVA test wel duiding geeft van significante verschillen, heeft vermoedelijk te maken met de ongelijke grootte van de groepen. Zoals reeds in het begin aangehaald, is er in deze variabele sprake van een relatief ongelijke verdeling aangezien de meerderheid van de respondenten in de categorie 'Belg' terecht komt (57.3 procent). 33.6 procent bevindt zich in de categorie 'Tweede generatie' en slechts één op de tien respondenten is een jongere van de derde generatie.

SPSS maakt in zulke gevallen gebruik van gemiddelde groepsgroottes om deze ongelijke verdeling ‘recht te trekken’, maar dit heeft als gevolg dat de samenhangen die we vinden niet gegarandeerd juist zijn. Het is dan ook belangrijk dat we deze kanttekening in het achterhoofd houden, niet alleen bij het interpreteren van dit specifieke resultaat, maar bij de interpretatie van alle items waar gecontroleerd wordt voor de variabele ‘migratiegeneratie’.

5.2.2. Visie op de geschiktheid van het woord allochtoon

Naast de vragen over de gepercipieerde connotatie, werden er ook specifieke vragen gesteld over de geschiktheid van het woord allochtoon. De items die in deze paragraaf besproken worden, hebben allen dezelfde vorm. Ze werden in stellingen gegoten waarbij de respondenten moesten aangeven of ze helemaal niet akkoord, eerder niet akkoord, neutraal, eerder akkoord of helemaal akkoord gingen.

Een eerste stelling bevroeg de geschiktheid van de term op een erg letterlijke wijze, door als volgt geformuleerd te worden: ‘Het woord allochtoon is een geschikte term’. Wat allereerst opvalt is het gebrek aan eensgezindheid over deze stelling. 31.2 procent van de respondenten komt in de neutrale antwoordcategorie terecht, 31.5 procent gaat helemaal niet tot eerder niet akkoord en 37.3 procent gaat wel akkoord met de stelling. De meningen over deze kwestie zijn dus sterk verdeeld. Dit is toch in zekere mate verbazingwekkend, aangezien we uit de literatuur verwachten dat het gros van de respondenten het woord onvoldoende toereikend of geschikt zou vinden. Dit blijkt geenszins het geval. Wanneer er gecontroleerd wordt voor het geslacht, duiken er geen significante verschillen op tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=0.470$, $p=0.639$). Wel worden er significante verschillen gevonden tussen de categorieën van de variabele migratiegeneratie ($F(2)=23.241$, $p=0.000$), al is dit enkel het geval tussen de antwoorden van de Belgen en de antwoorden van de tweede generatie ($p=0.000$). Uit de post-hoc test blijkt dat de jongeren van de tweede generatie significant minder akkoord gaan met deze stelling dan de Belgen, met een gemiddelde van 2.53 tegenover 3.34. Er worden geen significante verschillen gevonden tussen de Belgen en de derde generatie ($p=0.100$), noch tussen de tweede en de derde generatie ($p=0.133$).

Een stelling die plus minus hetzelfde patroon volgt, is de stelling: ‘Er is geen probleem met de termen autochtoon/allochtoon’. Net zoals de stelling over de geschiktheid, leunt het gemiddelde ook hier aan bij de antwoordcategorie ‘neutraal’ (3.19). 33.9 procent van de respondenten gaat helemaal tot eerder niet akkoord, 17.6 procent is neutraal en 48.4 procent gaat eerder tot helemaal akkoord. We zien hier dus een iets minder sterke verdeeldheid dan diegene die hierboven opgetekend werd.

Ook hier worden er geen significante verschillen opgemerkt tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=0.130$, $p=0.896$) en worden deze wel gevonden tussen de categorieën van de migratiegeneratie ($F(2)=19.712$, $p=0.000$). De gemiddelde score van de Belgen verschilt hier van die van de tweede generatie, waarbij de jongeren van de tweede generatie significant minder akkoord gaan met de stelling ($p=0.000$). Opvallend is dat de Turkey HSD test ook significante verschillen aanduidt tussen de tweede en de derde generatie ($p=0.050$), maar noch de test van Scheffe ($p=0.064$), noch die van Bonferri ($p=0.058$) geven dit resultaat.

Een derde stelling die de geschiktheid van het woord allochtoon probeerde te achterhalen, was de volgende: 'Het woord zelf is niet problematisch, wel de negatieve context waarin het gebruikt wordt'. De gemiddelde score bedraagt 4.34, of dus een score tussen eerder akkoord en helemaal akkoord. Tot 86.7 procent van de respondenten gaat hier eerder tot helemaal akkoord, wat toch duidt op een sterke eensgezindheid wat deze stelling betreft. Slechts 4.8 procent gaat helemaal niet tot eerder niet akkoord en 8.5 procent is neutraal. Omdat er zo weinig variantie is in de antwoordpatronen, is het ook niet verwonderlijk dat er noch significante verschillen gevonden worden bij een controle naar geslacht ($t(328)=1.792$, $p=0.074$), noch bij een controle naar de migratiegeneratie ($F(2)=0.781$, $p=0.459$).

Ten slotte werden nog twee stellingen in de vragenlijst opgenomen die qua inhoud nauw bij elkaar aansluiten, namelijk 'Het woord allochtoon is een goede benaming voor mensen die hier pas wonen' én 'Het woord allochtoon is een goede benaming voor mensen die nog niet geïntegreerd zijn'. Wat de verdeling van deze eerste stelling betreft, meten we een gemiddelde score van 2.56. Het gemiddelde ligt dus tussen de categorieën 'eerder akkoord' en 'neutraal'. Een nipte meerderheid van de respondenten (50.9) gaat eerder tot helemaal niet akkoord, 26 procent is neutraal en 23.1 procent is eerder tot helemaal akkoord. Er worden wat deze stelling betreft geen significante verschillen gevonden tussen de mannen en vrouwen ($t(322)=0.720$, $p=0.472$), maar wel tussen de categorieën van de migratiegeneratie ($F(2)=6.046$, $p=0.003$). Deze significante verschillen worden echter enkel opgemerkt tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie ($p=0.002$). Het gemiddelde van de Belgen (2.72) overstijgt hier het gemiddelde van de tweede generatie (2.27), wat inhoudt dat de jongeren van de tweede generatie significant minder akkoord gaan met de stelling. Er worden elders geen significante verschillen gevonden. Wat de andere stelling betreft, over de geschiktheid van de term allochtoon voor mensen die nauwelijks geïntegreerd zijn, wordt een vrij analoog antwoordenpatroon opgemerkt. De meerderheid van de respondenten bevindt zich in de categorieën helemaal tot eerder niet akkoord. Met 66.5 procent weegt deze categorie wel net iets meer door dan dit het geval was bij de vorige stelling.

16.2 procent is neutraal, 17.4 procent gaat helemaal tot eerder akkoord. Hier is het geslacht evenmin significant verschillend ($t(326)=0.426$, $p=0.670$). Er worden wel significante verschillen gevonden binnen de migratiegeneratie ($F(2)=4.598$, $p=0.011$), maar hier enkel tussen de tweede en derde generatie ($p=0.015$). De jongeren van de tweede generatie gaan hier significant minder akkoord met de stelling dan de jongeren van de derde generatie. Opmerkelijk genoeg worden er in dit geval geen significante verschillen opgemerkt tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie ($p=0.086$).

5.2.3. Enkele problemen van het woord toegelicht

Bij aanvang van dit onderzoek werd besloten om niet erg diep in te gaan op wat er nu moge schorten aan het woord allochtoon, maar om de pijlen te richten op de vraag of er al dan niet een probleem is met het woord, ongeacht wat daar de oorzaak van is. Toch werden er een aantal items opgenomen die potentiële problemen aanhalen, met de bedoeling om de eerste lucht te klaren en om als opzet te dienen voor verder kwalitatief onderzoek. Omdat dit niet de primaire focus is van het onderzoek, worden slechts twee items in diepte besproken vanwege hun opvallende resultaten.

Een eerste item is de stelling ‘Het begrip allochtoon is een te algemeen begrip’. Net als het gros van de stellingen die hiervoor besproken werden, hadden de respondenten ook hier de keuze tussen de antwoordcategorieën ‘helemaal niet akkoord’, ‘eerder niet akkoord’, ‘neutraal’, ‘eerder akkoord’ en ‘helemaal akkoord’. De gemiddelde score die hier gemeten wordt is 3.52, ofwel een score tussen de antwoordcategorieën ‘neutraal’ en ‘eerder akkoord’. Wanneer er specifiek naar de verdeling gekeken wordt, zien we dat de grote meerderheid van de respondenten (59%) eerder tot helemaal akkoord gaat met deze stelling. Eén respondent op vijf is neutraal en ongeveer 19 procent gaat eerder niet tot helemaal niet akkoord. De verschillen tussen de mannen en de vrouwen worden niet significant bevonden ($t(326)=0.005$, $p=0.996$), maar er worden daarentegen wel significante verschillen gevonden tussen de categorieën van de migratiegeneratie ($F(2)=6.455$, $p=0.002$). Uit de test van Scheffe en Turkey (HSD) blijkt dat deze significante verschillen er enkel zijn tussen de Belgen en de respondenten van de tweede generatie ($p=0.001$). De jongeren van de tweede generatie gaan hier significant vaker akkoord met de stelling dan dit het geval is bij de Belgen, met een gemiddelde score van 3.78 ten opzichte van 3.34. Verder worden er geen significante verschillen gevonden, noch tussen de Belgen en de jongeren van de derde generatie ($p=0.326$), noch tussen de jongeren van de tweede en derde generatie ($p=0.768$).

Een tweede item waarbij de meerderheid eerder akkoord tot helemaal akkoord gaat, is de volgende: 'Het woord allochtoon zorgt voor een scheiding tussen wij en zij'. 61.2 procent van de respondenten komt in een van deze twee categorieën terecht. 15.2 procent is neutraal, 23.6 procent gaat eerder niet tot helemaal niet akkoord. Net als de stelling hierboven worden er geen significante verschillen opgemerkt tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=0.846$, $p=0.398$), maar wel bij de variabele migratiegeneratie ($F(2)=25.029$, $p=0.000$). De post-hoc test toont zowel significante verschillen tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie ($p=0.000$) als tussen de jongeren van de tweede en derde generatie ($p=0.000$). In beide situaties gaan de jongeren van de tweede generatie significant vaker akkoord (gemiddelde 4,15) met deze stelling dan de Belgen (gemiddelde 3,25) of de respondenten van de derde generatie (3,30). Er worden geen significante verschillen gevonden tussen de Belgen en de jongeren van de derde generatie ($p=0.969$). Deze resultaten ondersteunen dus enigszins datgene dat de literatuur oppert, namelijk dat een deel van de bevolking tegen het woord allochtoon is omdat het zorgt voor een polarisatie tussen bevolkingsgroepen en omdat het een containerbegrip is dat onvoldoende rekening houdt met de onderlinge verschillen.

De andere stellingen die peilden naar problemen van het woord allochtoon hebben een minder uitgesproken verdeling. Er was dus minder eensgezindheid over volgende stellingen: 'Het woord zorgt ervoor dat mensen een slechte reputatie krijgen', 'Het is een oneerlijke begrip omdat veel allochtonen goed geïntegreerd zijn' en 'Het woord zorgt ervoor dat deze mensen minder kansen krijgen'. Dat het merendeel van de neuzen hier niet in dezelfde richting wijst, is op zichzelf natuurlijk ook een waardevol resultaat.

5.2.4. Tussentijdse conclusie

In deze paragraaf werden drie zaken bestudeerd: de gepercipieerde connotatie van de termen, de geschiktheid van het woord allochtoon en een aantal problemen ervan. Uit de analyse van de resultaten blijkt dat de jongeren in deze steekproef een ietwat negatievere bijklank toeschrijven aan het woord allochtoon dan aan het woord autochtoon. 56.1 procent situeert de bijklank van het woord allochtoon tussen nul (uitermate negatief) en vier (lichtjes negatief). Bij het woord autochtoon is dit slechts 17.9 procent. Een groot deel van de respondenten geeft de woorden echter een neutrale connotatie. Zo geeft één op de twee respondenten de score vijf bij het woord autochtoon en één op drie bij het woord allochtoon. Bij een controle naar geslacht en herkomst zien we echter opvallende resultaten. Bij het woord allochtoon worden er geen significante verschillen opgemerkt tussen de mannen en de vrouwen, maar dit is wel het geval bij het woord autochtoon.

Hier geven de vrouwen significant vaker een hogere score dan de mannen. Wat de herkomst betreft, worden er significante verschillen opgemerkt tussen de jongeren van de tweede generatie en de Belgen wat het woord allochtoon betreft. De jongeren van de tweede generatie geven hier significant vaker een negatievere score dan de Belgen. Er worden geen significante verschillen opgemerkt bij het woord autochtoon.

Daarnaast werden er een aantal stellingen besproken die betrekking hadden op de geschiktheid van het woord allochtoon. Eerst en vooral blijkt er weinig eensgezindheid over de mate waarin de respondenten het woord allochtoon geschikt achten om dit segment van de bevolking te benoemen. 37 procent vindt het wel een geschikte term, 31.5 procent is neutraal en nog eens een derde vindt het geen geschikte term. Er worden geen significante verschillen teruggevonden tussen de mannen en de vrouwen, maar wel tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie. Deze laatste gaan significant minder akkoord met de stelling dan de Belgen. Een stelling die hier inhoudelijk bij aanleunt, is die stelt dat er geen problemen zijn met de termen allochtoon/autochtoon. Hier gaat een groter percentage akkoord, namelijk 48.4 procent van de respondenten. Nagenoeg 34 procent gaat niet akkoord. Het resterende procent is neutraal. Er worden hier evenmin significante verschillen gevonden tussen de mannen en de vrouwen, maar deze worden wel gevonden tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie. Een andere stelling stelt dat het niet zozeer het woord zelf is dat een probleem vormt, maar wel de negatieve context waarin het gebruikt wordt. Deze stelling kan op veel bijval rekenen, aangezien tot 87 procent van de respondenten hier eerder tot helemaal mee akkoord gaat. Vanwege het gebrek aan variantie worden er dan ook geen significante verschillen gevonden bij controle met geslacht en herkomst.

In deze paragraaf werden nog twee sterk bij elkaar aanleunende stellingen besproken: eentje die peilde of het woord geschikt is voor mensen die hier pas wonen en eentje die peilde of het geschikt is om mensen te benoemen die nauwelijks geïntegreerd zijn. Beide stellingen hebben een relatief analoog antwoordenpatroon, aangezien de meerderheid in beide situaties eerder niet tot helemaal niet akkoord gaat. Er worden geen significante verschillen gevonden tussen de mannen en de vrouwen, maar wel tussen de groepen van de migratiegeneratie. Bij de eerste stelling gaan de jongeren van de tweede generatie significant minder akkoord dan de Belgen. Bij de tweede stelling gaan ze significant minder akkoord dan de jongeren van de derde generatie.

Tot slot werden twee stellingen besproken die een probleem aanhaalden van de term allochtoon. Zestig procent van de respondenten vindt dat het woord allochtoon een te algemeen woord is, net zoals eenenzestig procent vindt dat het zorgt voor een polarisatie tussen ‘wij’ en ‘zij’. Er worden bij deze stellingen geen significante verschillen gevonden tussen de mannen en de vrouwen, maar wel tussen de groepen van de migratiegeneratie. De jongeren van de tweede generatie gaan in beide situaties vaker akkoord met de stellingen dan de Belgen of de jongeren van de derde generatie. Enkel bij de stelling over de polarisatie worden er ook significante verschillen gevonden tussen de tweede en derde generatie. De andere stellingen die een probleem van het woord aankaartten hadden een minder uitgesproken verdeling en werden bijgevolg niet uitvoerig besproken. Er zijn niet opvallend meer voor- of tegenstanders van de idee dat het woord allochtoon ervoor zorgt dat deze mensen een slechte reputatie krijgen, of bijvoorbeeld dat het ervoor zorgt dat deze mensen minder kansen krijgen. Dit is op zichzelf natuurlijk ook een informatief gegeven.

5.3. OVER DE MEDIA

In het onderzoek werd eveneens aandacht verleend aan de rol van de media wat de polemiek rond het woord allochtoon betreft. Om de attitude van de respondenten hierover te meten, werden zes stellingen in de vragenlijst opgenomen. De jongeren moesten aanduiden in welke mate ze akkoord gingen met deze stellingen, aan de hand van volgende antwoordcategorieën: helemaal niet akkoord – eerder niet akkoord – neutraal – eerder akkoord – helemaal akkoord. Bij een eerste blik op de data valt meteen op dat nagenoeg alle respondenten menen dat de media een belangrijke invloed uitoefenen op de manier waarop mensen denken. 95 procent gaat ‘eerder akkoord’ of ‘helemaal akkoord’ met de stelling ‘De media hebben een belangrijke invloed op hoe mensen denken’ (zie tabel 3 in de bijlage). Dit resultaat is op zichzelf leerrijk, maar wegens het gebrek aan variatie is het onvoldoende interessant om er verdere analyses op los te laten. De andere vier stellingen hadden wel voldoende variatie en zullen meer in de diepte worden geanalyseerd. Deze sectie wordt onderverdeeld in twee aparte paragrafen. De eerste paragraaf spitst zich toe op de algemene mediarepresentatie van de allochtone gemeenschap. Doen de media voldoende moeite om dit segment van de bevolking positief in beeld te brengen, en zo niet, heeft dit dan een invloed op de perceptie van het woord allochtoon? De tweede paragraaf tracht vooral de attitude ten aanzien van het woord allochtoon in de media te achterhalen. Hebben de jongeren moeite met het woord in de media?

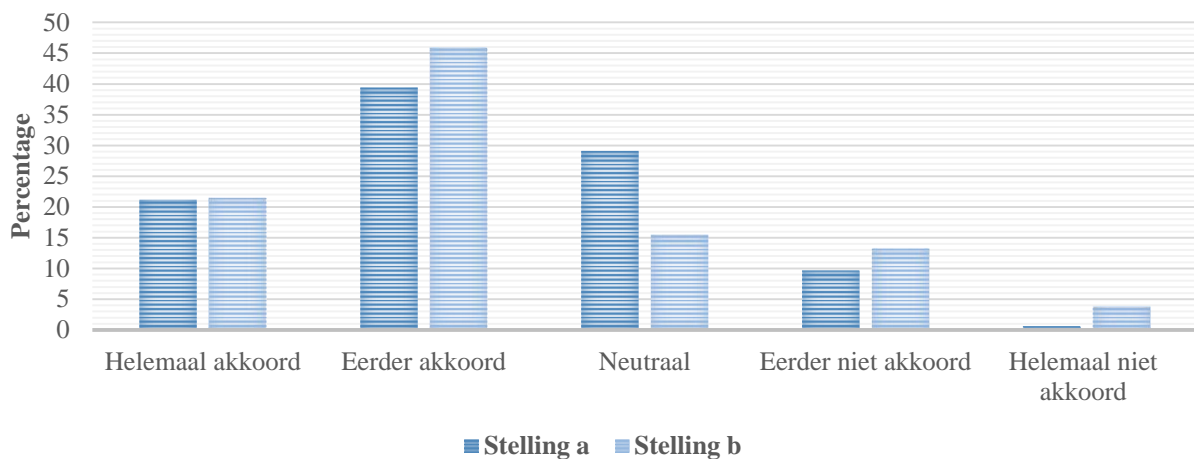
Vinden ze het belangrijk dat de media nadenken over het woord dat ze gebruiken om deze bevolkingsgroep te benoemen? En, mochten er problemen blijken, moeten de media dan hun verantwoordelijkheid opnemen? Op het einde wordt nogmaals een tussentijdse conclusie voorzien.

5.3.1. Over de representatie van de allochtone gemeenschap

In de vragenlijst werd een stelling opgenomen die peilde naar de mate waarin de jongeren vinden dat de media voldoende moeite doen om de allochtonen positief in beeld te brengen. De stelling (a) luidt als volgt: ‘De media doen voldoende moeite om de allochtonen positief in beeld te brengen’. In de vragenlijst werd eveneens gevraagd of ze vinden dat de manier waarop de media de allochtonen voorstellen ervoor zorgt dat het woord allochtoon een negatieve bijklank krijgt (stelling b). Omdat de vorige stelling een positieve formulering heeft (namelijk: de media doen wel voldoende moeite) en de laatste stelling een negatieve formulering heeft (namelijk: de negatieve portrettering zorgt voor een negatieve bijklank), wordt de eerste stelling gespiegeld. We doen dit om op een eenvoudiger en meer begrijpbare manier conclusies te kunnen trekken. De stelling wordt dan hervormd tot de volgende: de media doen onvoldoende moeite om de allochtonen positief in beeld te brengen.

Uit de analyse blijkt dat tot zestig procent van de respondenten vindt dat de media onvoldoende moeite doen om de allochtonen positief te portretteren (20% helemaal akkoord, 40% eerder akkoord). Eén op de tien vindt dat de media wel voldoende moeite doen en dertig procent is neutraal. Wanneer er gecontroleerd wordt voor het geslacht aan de hand van de *independent t-test*, worden er geen significante verschillen gevonden tussen de mannen en vrouwen ($t(273)=1.118$, $p=0.257$). Bij de controlevariabele ‘migratiegeneratie’ worden wél significante verschillen gevonden tussen de groepen ($F(2)=21.294$, $p=0.000$). Uit de post-hoc test blijkt dat er significante verschillen zijn tussen de antwoorden van de Belgische respondenten en de respondenten van de tweede generatie ($p=0.000$). Het gemiddelde van de Belgen bedraagt 3.42, of dus een score tussen ‘eerder akkoord’ en ‘neutraal’. De respondenten van de tweede generatie hebben een gemiddelde score van 4.20 en zijn het dus significant meer eens met de stelling dan de Belgen. Daarnaast worden er ook significante verschillen gevonden tussen de respondenten van de tweede en derde generatie ($p=0.024$). De respondenten van de derde generatie hebben een gemiddelde van 3.73 en zijn dus lichtjes positiever dan de jongeren van de tweede generatie over de moeite van de media om de allochtonen positief in beeld te brengen. Er worden geen significante verschillen gevonden tussen de Belgen en respondenten van de derde generatie ($p=0.150$).

Figuur 6: Visuele weergave van de stellingen over de mediarepresentatie van de allochtone gemeenschap

Uit de resultaten van de vorige stelling blijkt dus dat de jongeren in deze steekproef vinden dat de media tekortschieten wat de positieve voorstelling van de allochtonen betreft. In de vragenlijst werd eveneens gevraagd of ze vinden dat de manier waarop de media de allochtonen voorstellen ervoor zorgt dat het woord allochtoon een negatieve bijklank krijgt. Net als de vorige gaat deze stelling er dus vanuit dat de media een negatieve portettering hanteren wat de allochtonen betreft, al meent deze stelling dat dit een gevolg heeft voor de connotatie van het woord allochtoon. Bijna vijftig procent van de respondenten kiest voor de categorie ‘eerder akkoord’, eenentwintig procent antwoordt ‘helemaal akkoord’ te zijn. Zeventien procent is ‘helemaal niet akkoord’ of ‘eerder niet akkoord’, vijftien procent is neutraal. Dit ligt in de lijn met de resultaten die we vonden bij de vorige stelling, waarbij het gros van de respondenten vindt dat de media onvoldoende moeite doen om de allochtonen positief in beeld te brengen. Ook hier worden er geen significante verschillen gevonden tussen de mannen en vrouwen ($t(328)=0.114$, $p=0.909$), maar wel tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie ($F(2)=24.779$, $p=0.000$). Ook hier zijn de jongeren van de tweede generatie negatiever dan de Belgen en gaan ze vaker akkoord met de stelling dat de manier waarop de media de allochtonen in beeld brengen zorgt voor een negatievere bijklank van het woord allochtoon. De antwoordpatronen van de derde generatie verschillen niet significant van de antwoorden van de Belgen ($p=0.094$) of de respondenten van de tweede generatie ($p=0.094$).

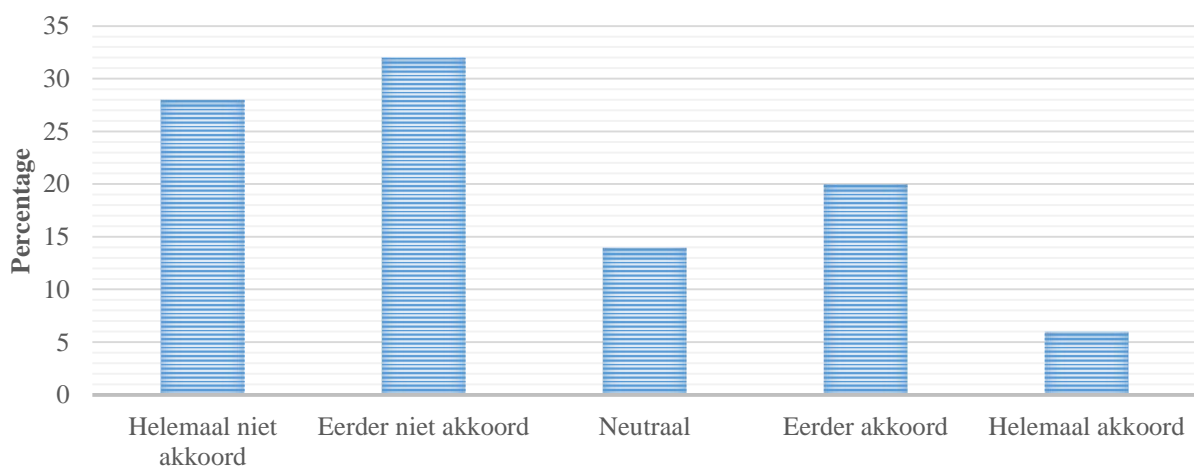
5.3.2. Over het benoemen van de allochtone gemeenschap

In deze paragraaf wordt toegespitst op de houding van de respondenten ten aanzien van het woord allochtoon in de media.

Om deze houding te achterhalen werden drie stellingen ingesloten in de vragenlijst: ‘Ik heb moeite met het woord allochtoon in de media’, ‘Het is belangrijk dat de media nadenken over welk woord ze gebruiken om minderheidsgroepen te benoemen’ en ‘Het is de verantwoordelijkheid van de media om veranderingen door te voeren als er problemen blijken met het woord allochtoon’. Bij het antwoorden op deze stellingen hadden de respondenten de keuze uit volgende mogelijkheden: helemaal niet akkoord – eerder niet akkoord – neutraal – eerder akkoord – helemaal akkoord.

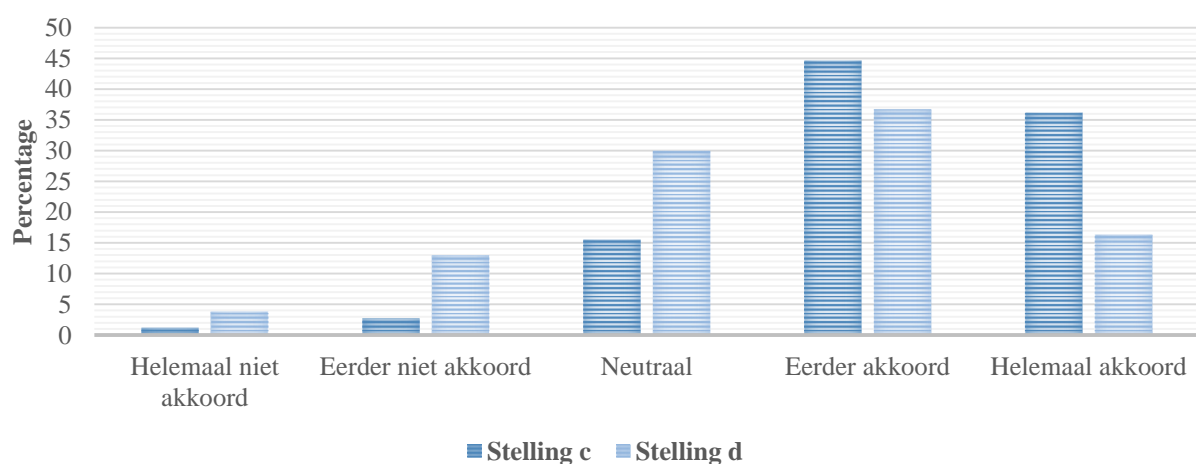
Uit de analyse van de eerste stelling, blijkt dat 59.7 procent van de respondenten in de antwoordcategorieën ‘eerder niet akkoord’ en ‘helemaal niet akkoord’ terechtkomt, wat inhoudt dat de meerderheid van de respondenten weinig tot geen problemen heeft met het woord allochtoon in de media. 26.1 procent gaat niet akkoord en 14.2 procent is neutraal. De verdeling van dit item wordt visueel voorgesteld in figuur 7. Wanneer er gecontroleerd wordt voor het geslacht aan de hand van de *independent sample t-test*, duiken er geen significante verschillen op tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=0.603$, $p=0.547$). Bij de controle naar de migratiegeneratie duiken er wel significante verschillen op ($F(2)=57.244$, $p=0.000$), met name tussen de jongeren van de tweede generatie en de Belgen ($p=0.000$) en tussen de tweede en derde generatie ($p=0.000$). In beide situaties hebben de jongeren van de tweede generatie significant meer moeite met het woord allochtoon in de media (gemiddelde 3.32) dan dit het geval is bij de Belgen (gemiddelde 1.95) of de jongeren van de derde generatie (gemiddelde 2.27). Er worden geen significant verschillen opgemerkt tussen de Belgen en de jongeren van de derde generatie ($p=0.290$).

Figuur 7: Visuele weergave van de mate waarin men zich stoort aan het woord allochtoon in de media

Bij de analyse van de tweede stelling (c), over de noodzaak dat de media stilstaan bij het woord dat ze gebruiken om dit segment van de bevolking te benoemen, merken we een bijzonder sterk overgewicht van de categorieën ‘eerder akkoord’ en ‘helemaal akkoord’. Vier respondenten op vijf komen in deze categorie terecht. Slechts vier procent is eerder niet of helemaal niet akkoord met de stelling. Vijftien procent is neutraal. Wanneer er gecontroleerd wordt voor geslacht en herkomst, zien we geen significante verschillen tussen de uitspraken van de mannen en de vrouwen ($t(328)=0.350$, $p=0.727$), maar wel tussen de groepen van de variabele migratiegeneratie ($F(2)=11.767$, $p=0.000$). Uit de post-hoc test blijkt dat deze significante verschillen zich bevinden tussen de antwoorden van de Belgen en de jongeren van de tweede generatie ($p=0.000$), evenals tussen de jongeren van de tweede en derde generatie ($p=0.000$). We concluderen met het oog op de gemiddelden dat de Belgen (3.95) en de derde generatie (4.00) net iets minder akkoord gaan met de stelling dat de media goed moeten nadenken over welk woord ze gebruiken om de minderheidsgroepen te benoemen dan dit het geval is bij de jongeren van de tweede generatie (gemiddelde 4.42). Deze laatste groep gaat significant vaker ‘eerder akkoord’ of ‘helemaal akkoord’ met deze stelling dan de andere groepen. Bemerkt dat de Belgen en de jongeren van de derde generatie niet significant van elkaar verschillen ($p=0.935$). Bemerkt daarnaast dat hoewel de tweede generatie het vaker eens was met deze stelling, dat alle drie de groepen een hoge gemiddelde score behaalden en het dus over het algemeen eens waren met deze stelling.

Figuur 8: Visuele weergave van de stellingen over de verantwoordelijkheid van de media

De laatste stelling (d), ten slotte, sprak zich uit over de verantwoordelijkheidszin van de media en werd als volgt geformuleerd: ‘Het is de verantwoordelijkheid van de media om veranderingen door te voeren als er problemen blijken met het woord allochtoon’. Het gemiddelde op deze stelling bedraagt 3.48 en toont al aan dat de respondenten het net iets minder eens zijn met deze stelling dan de stelling die we hierboven bespraken. 53 procent van de jongeren is het eerder tot helemaal eens met deze gedachte, dertig procent is ‘neutraal’ en zeventien procent van de respondenten is helemaal niet tot eerder niet akkoord met deze stelling. Er worden geen significante verschillen gevonden tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=0.545$, $p=0.586$) maar wel tussen de migratiegeneraties ($F(2)=22.516$, $p=0.000$). Zo geeft de post-hoc test blijk van significante verschillen tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie ($p=0.000$) en tussen de tweede en derde generatie ($p=0.001$), net zoals we deze vonden bij de andere vragen met betrekking tot de rol van de media. De Belgen (gemiddelde 3.22) en de derde generatie respondenten (gemiddelde 3.27) antwoorden net iets gematigder en komen vaker terecht in de neutrale categorie dan de jongeren van de tweede generatie (3.99). Ook hier leggen de respondenten van de tweede generatie net iets meer verantwoordelijkheid bij de media dan de andere groepen.

5.3.3. Tussentijdse conclusie

In het onderzoek werden zes stellingen opgenomen over de rol van de media wat de polemiek rond het woord allochtoon betreft. Een eerste vraag had betrekking op de mate waarin de respondenten denken dat de media een invloed uitoefenen op de manier waarop de mensen denken. Uit de analyse van de antwoorden blijkt alvast dat 95 procent van de jongeren in de steekproef hiermee ‘eerder akkoord’ of ‘helemaal akkoord’ gaat. Vanwege het gebrek aan variantie werd deze stelling niet verder onderzocht. Daarnaast werden ook twee stellingen opgenomen om de houding tegenover de algemene mediarepresentatie te ontfutselen, namelijk: ‘De media doen voldoende moeite om de allochtonen positief in beeld te brengen’ en ‘De manier waarop de media de allochtonen in beeld brengt, zorgt ervoor dat het woord allochtoon een negatieve connotatie krijgt’. Uit de analyse blijkt dat het gros van de respondenten vindt dat de media onvoldoende moeite doen om dit segment van de bevolking op een positieve wijze te portretteren. Ook vindt tot zeventig procent dat deze negatieve voorstelling ervoor zorgt dat het woord allochtoon een negatieve connotatie krijgt. Bij beide stellingen worden er geen significante verschillen opgemerkt tussen de mannen en vrouwen, maar wel tussen de groepen van de variabele migratiegeneratie.

De jongeren van de tweede generatie zijn het significant vaker eens met de stelling dat de media onvoldoende moeite doen om de alloctonen positief in beeld te brengen dan de Belgen en de jongeren van de derde generatie. Bij de tweede stelling worden er enkel significante verschillen gevonden tussen de Belgen en de tweede generatie.

Tot slot werden er nog drie stellingen opgenomen om te achterhalen wat de attitude is van de respondenten ten aanzien van het woord allochtoon in de media. Een eerste stelling ging na in welke mate de jongeren zich storen aan het woord allochtoon in de media. Uit deze analyse blijkt dat tot zestig procent van de respondenten nauwelijks moeite heeft met het woord allochtoon in de media. 14 procent is neutraal. De andere stellingen gingen na of men het belangrijk vindt dat de media nadenken over welk woord ze gebruiken om deze gemeenschap te benoemen én of ze vinden dat de media hun verantwoordelijkheid moeten opnemen als er problemen blijken. Vier op de vijf respondenten gaat eerder tot helemaal akkoord met de idee dat de media moeten nadenken over welk woord ze gebruiken, en tot 53 procent gaat eerder tot helemaal akkoord met de tweede stelling. Er blijken in beide gevallen geen significante verschillen tussen de mannen en de vrouwen, maar wel tussen de groepen van de migratiegeneratie. Met het oog op de gemiddelden kan geconcludeerd worden dat de Belgen en de jongeren van de derde generatie het significant minder eens zijn met de twee stellingen dan de jongeren van de tweede generatie. In geen van de bovenstaande stellingen worden significante verschillen opgemerkt tussen de Belgen en de respondenten van de derde generatie.

5.4. OVER DE ALTERNATIEVEN

Een deel van dit onderzoek tracht te belichten welke woorden geschikt worden bevonden om mensen met een andere origine te benoemen. Om dit te achterhalen werden twee onderzoeksvragen geformuleerd: Hoe wenselijk is het om op zoek te gaan naar alternatieven? En welke alternatieven worden er naar voren geschoven? In deze sectie wordt een antwoord gezocht op beide vragen. De eerste paragraaf spitst zich toe op de wensbaarheid van alternatieven. De tweede paragraaf tracht de tweede onderzoeksvraag te beantwoorden.

5.4.1. Noodzaak of overbodig?

In de vorige paragraaf werd al duidelijk dat de respondenten vrij verdeeld zijn over de vraag of het woord nu al dan niet geschikt is en of het nu al dan niet een negatieve connotatie heeft. De vraag die zich echter het meest prominent stelt is de volgende: moeten we het woord afschaffen, of niet? Moeten we nu op zoek naar een alternatief?

In de enquête werd een stukje tekst ingesloten waarin de beslissing van De Morgen, die het woord schrapt uit zijn register, werd geduid. Daarna werden een aantal stellingen voorgelegd om te achterhalen hoe de respondenten tegenover deze beslissing staan. Is het een goede beslissing, of eerder een storm in een glas water? Is het schrappen van het woord een oplossing voor de polemiek die er heerst? En hoe staan ze tegenover het zoeken en opleggen van alternatieven? Is het noodzakelijk, of eerder een kwestie van verloren energie?

Allereerst werd aan de respondenten gevraagd of ze het initiatief van De Morgen een goed initiatief vinden, en of ze het nodig vinden dat deze actie gevolgd wordt door andere media. Uit de antwoorden blijkt maar weinig enthousiasme voor de schrapping van het woord allochtoon door de kwaliteitskrant, aangezien slechts dertig procent het een goede maatregel vindt (23.6 % eerder akkoord en 8.8% helemaal akkoord). 42 procent vindt het geen goed initiatief en een op vier is neutraal. Er worden geen significante verschillen gevonden tussen de mannen en vrouwen ($t(268.28)=0.315$, $p=0.315$), maar wel tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie ($F(2)=20.510$, $p=0.000$). De respondenten van de tweede generatie gaan hier significant vaker akkoord met de stelling (gemiddelde 3.40) dan de Belgen (gemiddelde 2.56). Ook de stelling dat het initiatief van De Morgen gevolgd moet worden door de andere media, kan op weinig bijval rekenen. Slechts 24 procent gaat eerder tot helemaal akkoord, terwijl 48 procent eerder niet tot helemaal niet akkoord is. Net als de vorige stelling duiken er geen significante verschillen op tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=1.298$, $p=0.195$). De Belgen verschillen qua antwoord wel significant van de jongeren met andere herkomst ($F(2)=27.941$, $p=0.000$). Zo gaan ze significant minder akkoord met deze stelling dan de jongeren van de tweede ($p=0.000$) en de jongeren van de derde generatie ($p=0.032$), die onderling niet significant verschillen ($p=0.139$). Het gebrek aan enthousiasme voor het schrappen van het woord allochtoon uit zich ook in de resultaten van twee andere bevroegde stellingen: 'Het schrappen van het woord is puur symbolisch, maar zal niets veranderen' en 'Het schrappen van het woord is nodig om een signaal te zenden'. Wat de eerste stelling betreft, zien we een sterk overheleend gewicht van de categorieën 'eerder akkoord' en 'helemaal akkoord'. Tot 79 procent van de respondenten komt in een van beide categorieën terecht. 13 procent is neutraal, slechts 8 procent gaat eerder niet of helemaal niet akkoord. Er worden hier geen significante verschillen gevonden tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=0.537$, $p=0.592$), noch tussen de groepen van de variabele migratiegeneratie ($F(2)=1.091$, $p=0.337$). Ook wanneer de analyse gedaan wordt met de variabele 'autalloc', duiken er geen significante verschillen op tussen de autochtonen en allochtonen ($t(252)=1.344$, $p=0.180$).

Ietwat andere resultaten worden gevonden bij een stelling die eveneens in de vragenlijst zat en die sterk aanleunt bij de stelling die net besproken werd. Deze stelling werd als volgt geformuleerd: 'Het schrappen van het woord allochtoon zal veranderingen teweeg brengen' en werd gespiegeld voor een beter begrip van zaken. Hoewel deze variabele een analoge verdeling heeft als hierboven (met 76 procent eerder tot helemaal akkoord, zie tabel 4 in de bijlage), worden er hier wel significante verschillen gevonden tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie ($p=0.005$).

Hoewel ze er dus niet van uit gaan dat het schrappen van het woord veranderingen zal teweeg brengen, zijn ze ook niet bijzonder genegen met het idee dat het schrappen van het woord nodig is om een signaal te zenden. 34 procent gaat eerder tot helemaal akkoord met deze stelling. 45.5 procent is helemaal niet of eerder niet akkoord met het idee dat het schrappen nodig is om een signaal te zenden. Opvallend is dat er bij deze stelling wel significante verschillen gevonden worden tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=2.346$, $p=0.020$). De mannen gaan hier net iets minder akkoord (gemiddelde score 2.63) dan de vrouwen (gemiddelde score 2.94). Ook de antwoorden van de Belgen en de jongeren van de tweede generatie verschillen significant van elkaar ($F(2)=11.622$, $p=0.000$), met een gemiddelde score van 2.55 ten opzichte van 3.22.

We stellen dus vast dat het schrappen van het woord allochtoon niet meteen op veel bijval kan rekenen. Wel gaat 65.1 procent van de respondenten eerder tot helemaal akkoord met de stelling dat als men het woord allochtoon zou schrappen, dat men hetzelfde moet doen met het woord autochtoon. Slechts vier procent van de respondenten gaat hier niet mee akkoord. Er worden hier bovendien geen significante verschillen gevonden tussen de mannen en vrouwen ($t(328)=1.200$, $p=0.231$), of tussen de autochtonen en allochtonen ($F(2)=0.085$, $p=0.919$).

Is het dan beter om op zoek te gaan naar een alternatief, zonder bijvoorbeeld het woord allochtoon te schrappen? Een blik op de antwoorden geeft alvast een indicatie van niet. 75.4 procent van de respondenten gaat eerder tot helemaal akkoord met de stelling dat het zoeken van alternatieven te geforceerd is en dat het de verschillen enkel nog zal benadrukken. Slechts 10 procent gaat niet akkoord en 14.5 procent is neutraal. Tussen de mannen en de vrouwen worden geen significante verschillen opgemerkt ($t(328)=0.158$, $p=0.875$), maar deze worden wel gevonden bij de variabele migratiegeneratie ($F(2)=7.323$, $p=0.001$). Hier gaan de Belgen significant vaker akkoord met de stelling dan de jongeren van de tweede generatie ($p=0.001$), met een gemiddelde van 4.01 ten opzichte van 3.60. De jongeren van de derde generatie verschillen noch significant met de Belgen ($p=0.988$), noch met de jongeren van de tweede generatie ($p=0.088$).

Een identiek patroon vinden we terug bij de stelling: ‘We moeten niet op zoek naar een alternatief’, al is de verdeling hier minder uitgesproken. Zo gaat 46.4 procent eerder tot helemaal akkoord, is 33.3 procent neutraal en gaat 20.3 procent helemaal niet tot eerder niet akkoord.

Tot slot blijkt dat de respondenten ook zeer sceptisch staan ten opzichte van het kunstmatig opleggen van een alternatief. Ongeveer 70 procent (!) van de respondenten in deze steekproef gaat akkoord met de stelling ‘Het is slechts een kwestie van tijd aler het alternatief een negatieve bijklank krijgt’. Slechts tien procent gaat hier niet mee akkoord. Er worden bovendien ook geen significante verschillen teruggevonden, noch bij het geslacht ($t(328)=1.039$, $p=0.300$), noch bij de migratiegeneraties ($F(2)=0.691$, $p=0.502$). Ook bij een controle met de variabele ‘autalloc’ duiken geen significante verschillen op tussen de allochtonen en autochtonen ($t(294.73)=1.163$, $p=0.243$).

5.4.2. Wat zijn mogelijke alternatieven?

Ter beantwoording van de tweede onderzoeksvraag werd de volgende vraag gesteld: ‘Als het van jou afhangt, welk woord zou jij dan gebruiken om deze mensen te benoemen?’. Het betrof hier een open vraag, waarbij de respondenten een ongelimiteerde invulruimte kregen. Zo werden ze niet beperkt in hun antwoord en konden ze meerdere alternatieven naar voren schuiven. Dit verklaart meteen waarom het totaal aantal voorgestelde alternatieven in tabel 6 (zie bijlage) groter is dan het aantal respondenten in de steekproef. Het is dus van belang te onderstrepen dat de absolute aantallen in de tabel slaan op het aantal voorgestelde alternatieven en dus niet op het aantal respondenten. Er werden bovendien ook geen voorbeelden gegeven van alternatieven, dit om te vermijden dat de respondenten gestuurd werden in hun antwoorden.

Omdat het een open vraag betrof, werden er veel verschillende alternatieven naar voren geschoven. Dit heeft als implicatie dat er verschillende benamingen gebruikt werden die in principe dezelfde betekenis hebben. De frequenties per voorgesteld alternatief liggen bijgevolg niet erg hoog. Toch werd er geopteerd om een lijst te maken van alle naar voren geschoven benamingen in hun specifieke verwoordingen, temeer omdat de focus hier meer ligt op de benaming zelf dan op de achterliggende betekenis. Om het bos nog door de bomen te kunnen zien, werden de alternatieven wel opgedeeld in vier categorieën: de respondenten die pleiten voor het behoud van de term, respondenten die pleiten voor géén woord, respondenten die geen alternatief naar voren schuiven en ten slotte de respondenten die wel een specifiek alternatief naar voren schoven.

Bemerk dat deze indeling op een subjectieve basis gemaakt werd, louter met de bedoeling om wat structuur aan te brengen in de data. Deze indeling is terug te vinden in tabel 5 in de bijlagen.

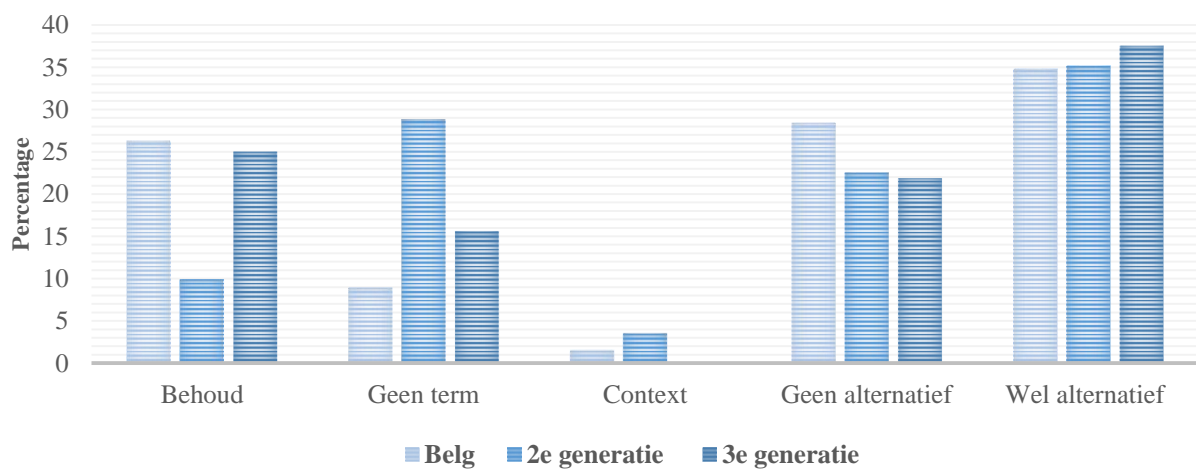
De categorie die het hoogste aantal respondenten herbergt, is de categorie waarin wel degelijk een alternatief naar voren wordt geschoven. In totaal worden er zo'n drieëntwintig verschillende alternatieven naar voren geschoven, dit door 35.2 procent van de jongeren in de steekproef. Dit is een iets groter percentage dan het aantal respondent dat eerder tot helemaal akkoord gaat met de stelling dat we niet op zoek moeten naar een alternatief (20 procent). Wat meteen opvalt is dat de alternatieven gebaseerd op afkomst of nationaliteit op het meeste bijval kunnen rekenen. Zesendertig respondenten schuiven het alternatief 'Van...afkomst' naar voren, waaronder negentien Belgen en zestien jongeren van de tweede generatie. Dertien respondenten pleiten voor de vermelding van de nationaliteit (zeven Belgen en zes respondenten van de tweede generatie), en twaalf spreken over 'een persoon van andere origine'. Daarnaast worden de termen 'buitenlander' en 'immigrant' ook meerdere keren naar voren geschoven, met zes hits voor 'immigrant' en acht voor 'buitenlander'. Bemerk dat er tevens een categorie 'divers' wordt opgenomen. Deze categorie is een verzameling van niet-serieuze antwoorden die door enkele respondenten naar voren geschoven worden. Voorbeelden hiervan zijn volgende antwoorden: 'ne zwette (mopje)' of 'een smurf'. Vier respondenten uit de tweede generatie geven antwoorden die onder de categorie 'divers' worden geclassificeerd.

25.8 procent van de respondenten schuift geen alternatief naar voren, of weten niet welk alternatief zij geschikt vinden om het woord allochtoon te vervangen. Vaak wordt dan 'geen idee' ingevuld, of 'ik weet het niet'. Een vijfde van de jongeren antwoordt dat ze géén verandering zou doorvoeren. Ze achten het woord allochtoon dus voldoende adequaat om deze mensen te benoemen en pleiten voor het behoud ervan. Een citaat: 'Er is niets mis met het woord allochtoon, vind ik. Als mensen dit woord op een goede manier leren gebruiken, dan is al die drama voor niets nodig.' Een andere respondent antwoordt: 'Het woord allochtoon dekt nu eenmaal de inhoud. Als je elke keer dat een woord een negatieve connotatie voor een bepaalde minderheid heeft gaat veranderen, zal je op korte tijd een hele woordenboek kunnen herschrijven.'

Zestien procent van de respondenten is van mening dat er geen term gebruikt moet worden om deze mensen te benoemen. Zo schrijft een respondenten: 'Geen enkel woord, want iedereen is wel ooit ergens geïmmigreerd. Ben jij het niet, dan zijn het wel je voorouders.' Of: 'Ik zou iedere persoon die een Belgische nationaliteit heeft een 'Belg' noemen, net zoals in Amerika iedereen en Amerikaan genoemd wordt. We zijn burger van dit land, en ik vind dat we als gelijke burgers moeten behandeld worden, ongeacht ons ras, geloof, cultuur of religie.'

De categorie met de laagste frequentie zijn de respondenten die stellen dat het woord dat men gebruikt moet afhangen van de context waarin het gebruik wordt. 2.1 procent van de respondenten komt in deze categorie terecht. Een citaat van één van de respondenten: ‘Hangt af van de context. Met hun nationaliteit indien mogelijk, anders migranten als het om mensen gaat die net naar hier verhuisd zijn, ‘niet-Belgen’ indien het over andere nationaliteiten gaat, etc.’. Een andere respondenten zegt het volgende: ‘Niet in één woord, daar ligt volgens mij het probleem. Voor mij is veralgemening vooral uit den boze.’

Figuur 9: Voorgestelde alternatieven opgedeeld naar migratiegeneratie

Om te achterhalen of er verschillen zijn in de naar voren geschoven alternatieven afhankelijk van de herkomst, werd in figuur 8 een opdeling gemaakt tussen de Belgen, de jongeren van de tweede generatie en die van de derde generatie. Net zoals hierboven worden de alternatieven ingedeeld in vijf categorieën. De tabel leert ons in eerste instantie dat de hoogste frequentie gemeten wordt in de categorie ‘wel alternatief’, dit voor de drie categorieën. Dit ligt in lijn met bovenstaande resultaten. Een kleine dertig procent van de Belgen kan geen alternatief bedenken, zesentwintig procent is voor het behoud van de term allochtoon. Slechts een klein percentage van de Belgische respondenten is voorstander om geen onderscheid te maken tussen allochtonen en autochtonen (8,9%), of om het woord te laten afhangen van de context (1,6%). Wat de jongeren van de tweede generatie betreft, zien we dat er opvallend meer respondenten in deze groep pleiten voor het weglaten van een term. Ongeveer één derde van deze jongeren valt in de categorie ‘geen term’, dit ten opzichte van slechts 9 percent bij de Belgen en 16 procent bij de jongeren van de derde generatie. Daarnaast wil slechts 10 procent het begrip allochtoon behouden, daar waar één op de vier Belgen en één op de vier jongeren van de derde generatie voor deze categorie kiezen.

23 procent weet geen alternatief te bedenken, al komt het merendeel van de jongeren van de tweede generatie wél met een alternatief (35%). Het antwoordenpatroon van de derde generatie is analoog aan dat van de Belgen. Ook hier is de categorie van ‘wel alternatief’ de grootste, met zo’n 38 procent van de groep, en bevindt slechts een klein percentage zich in de categorie van ‘geen term’ (15%). Geen enkele respondent van de derde generatie geeft aan dat het woord moet afhangen van de context.

Een vraag die we ons kunnen stellen is of deze resultaten overeenkomen met de antwoordverdelingen op stellingen zoals: ‘We moeten op zoek naar een alternatief’ of ‘Het woord allochtoon is een geschikte term’. Zoals reeds vermeld, schuift 35 procent van de respondenten een alternatief naar voren. Deze categorie is meteen ook de categorie waarin de meeste respondenten terechtkomen. Twintig procent wil geen alternatief. Deze resultaten verschillen toch enigszins met de antwoorden die gegeven worden op de stelling dat men op zoek moet gaan naar alternatieven. 46 procent van de respondenten gaat hier eerder niet tot helemaal niet mee akkoord, terwijl slechts 20 procent dit aangeeft wanneer hen naar een alternatief wordt gevraagd. Dit heeft mogelijks te maken met het feit dat er nadrukkelijk gevraagd werd aan de respondenten om een alternatief op te geven. Mogelijks heeft een groot deel dan toch een alternatief opgegeven, terwijl ze eigenlijk vinden dat men hier niet naar op zoek moet gaan. Wat de tweede stelling betreft, zagen we reeds dat 37 procent het woord allochtoon een geschikte term vindt om dit segment van de bevolking te benoemen, vergeleken met 31 procent die deze term onvoldoende toereikend vindt. Deze resultaten liggen dan wel weer iets meer in de lijn met de antwoorden die gegeven werden op deze onderzoeksvraag.

5.4.3. Tussentijdse conclusie

De eerste vraag waar in deze paragraaf een antwoord op werd gezocht was de vraag over de wenselijkheid van alternatieven. Uit de bovenstaande paragraaf is gebleken dat de jongeren in deze steekproef niet bepaald enthousiast zijn om het woord allochtoon te schrappen, noch zijn ze echt positief over het opleggen van een alternatief. Zo blijkt uit de analyse dat slechts dertig procent van de respondenten het initiatief van De Morgen toejuicht en dat slechts vierentwintig procent vindt dat de andere media dit initiatief moeten volgen. In beide stellingen worden significante verschillen gevonden tussen de groepen van de migratiegeneratie. De jongeren van de tweede generatie juichen het initiatief van de kwaliteitskrant significant vaker toe dan de Belgen, en vinden bovendien vaker dan de Belgen en de jongeren van de derde generatie dat de andere media hun voorbeeld moeten volgen.

Tot 79 procent van de jongeren denkt bovendien dat het schrappen van het woord louter symbolisch is, maar dat het nauwelijks veranderingen met zich zal meebrengen. Evenmin zijn ze het idee genegen dat het schrappen van het woord allochtoon nodig is om een signaal te zenden naar de maatschappij. Slechts één respondent op drie gaat hier eerder tot helemaal mee akkoord, bijna de helft gaat niet akkoord. In dit geval gaan de vrouwen significant vaker akkoord met deze stelling dan de mannen. Hetzelfde geldt voor de jongeren van de tweede generatie vergeleken met de Belgen. Waar de meerderheid het wel over eens is, is dat als men besluit om het woord allochtoon te schrappen, men ook het woord autochtoon moet schrappen. Tot 65 procent gaat eerder tot helemaal akkoord met deze stelling. Zoals hierboven reeds vermeld, zijn de respondenten het idee om op zoek te gaan naar een alternatief ook niet erg genegen. 75 procent van de jongeren vindt het zoeken van alternatieven te geforceerd en gaat er vanuit dat het de verschillen enkel nog zal benadrukken. De Belgen zijn het significant vaker eens met deze stelling dan de jongeren van de tweede generatie. 46 procent vindt overigens dat we niet op zoek moeten gaan naar een alternatief. Wat bovendien ook opvalt, is dat de jongeren in de steekproef erg sceptisch zijn tegen aanzien van de alternatieven. Tot zeventig procent van de respondenten stelt dat het slechts een kwestie is van tijd vooraleer het nieuwe woord een negatieve connotatie krijgt. Slechts tien procent gaat niet akkoord.

De tweede vraag die hier centraal stond, was welke alternatieven de jongeren zelf geschikt achten om dit segment van de bevolking te benoemen. De jongeren kregen een open invulruimte, waaruit blijkt dat de meeste respondenten wel degelijk een alternatief naar voren schuiven. 35.2 procent komt in de categorie ‘Wel een alternatief’ terecht. Hierbij valt op dat de alternatieven die het vaakst naar voren geschoven worden, alternatieven zijn die een verwijzing naar de nationaliteit inhouden. Voorbeelden hiervan zijn: van...afkomst/origine of een letterlijke verwijzing naar de nationaliteit. 25.8 procent van de respondenten heeft geen idee welk alternatief geschikt zou kunnen zijn en één op vijf wil geen alternatief omdat het woord allochtoon hen voldoende geschikt lijkt. 16 procent daarentegen wil geen specifiek woord om deze groep te benoemen en 2.1 procent, ten slotte, wil het woord laten afhangen van de context waarin het gebruikt wordt. Bij een opsplitsing naar herkomst, zien we dat de antwoorden van de Belgen en de jongeren van de derde generatie opnieuw dicht bij elkaar aansluiten. Het merendeel van hen geeft wel een alternatief. Bij de Belgen komt de groep ‘geen alternatief’ op de tweede plaats, gevolgd door de groep die pleit voor het behoud van de term. Bij de jongeren van de derde generatie bevindt het tweede grootste deel van de respondenten zich in de categorie ‘behoud’, gevolgd door de groep die geen alternatief naar voren kan schuiven.

Bij de tweede generatie komen de meeste jongeren ook wel terecht in de categorie ‘wel alternatief’, al pleiten deze respondenten in de tweede plaats vooral voor het afschaffen van een term om dit segment van de bevolking te benoemen.

5.5. OVER DE DISCUSSIE

Als besluit werden er nog drie algemene vragen gesteld die peilden naar de houding van de respondent ten opzichte van dit hele debat. Deze drie stellingen werden als volgt geformuleerd: ‘Het is belangrijk dat deze discussie gevoerd wordt’, ‘De hele discussie is fel overdreven’ en ‘Er wordt een probleem gemaakt van iets dat aanvankelijk geen probleem was’. De antwoordmogelijkheden voor deze stellingen waren de volgende: helemaal niet akkoord – eerder niet akkoord – neutraal – eerder akkoord – helemaal akkoord.

5.5.1. Analyse van de stellingen

Wanneer de eerste stelling van naderbij bekeken wordt, dan valt op dat 49.7 procent van de respondenten het eerder tot helemaal belangrijk vindt dat deze discussie over het woord ‘allochtoon’ gevoerd wordt. 25.5 procent van de bevroegde jongeren staat er neutraal tegenover, 24.8 procent gaat eerder tot helemaal niet akkoord met de stelling. Opmerkelijk is ook dat er significante verschillen gevonden worden tussen de mannen en de vrouwen ($t(328)=2.087$, $p=0.038$). De vrouwen hadden een gemiddelde score van 3.45, een score die hoger ligt dan die van de mannen (3.17). De vrouwen gaan dus significant vaker akkoord met de stelling dat het belangrijk is dat deze discussie gevoerd wordt. Ook bij de andere controlevariabele, de migratiegeneratie, blijken er significante verschillen tussen de Belgen en de tweede generatie ‘allochtonen’ ($p=0.000$). Hier ligt de gemiddelde score van de jongeren van de tweede generatie (3.76) significant hoger dan de gemiddelde score van de Belgen (3.11). De tweede generatie jongeren vindt het dus belangrijker dan de Belgen dat deze discussie gevoerd wordt. Er worden verder geen significante verschillen opgemerkt op het 0.05 niveau. De derde generatie verschilt dus niet met de Belgen ($p=0.924$), noch met de jongeren van de tweede generatie ($p=0.061$), althans wat deze stelling betreft.

De tweede stelling trachtte te achterhalen in welke mate de respondenten vinden dat de discussie over het woord allochtonen overdreven is. De gemiddelde score op deze stelling bedraagt 3.17 en is dus een score die zich tussen de categorieën ‘neutraal’ en ‘eerder akkoord’ bevindt. 44 procent van de respondenten gaat eerder tot helemaal akkoord. 31.5 procent gaat eerder tot helemaal niet akkoord. Net zoals bij de stelling hierboven is ongeveer een vierde van de jongeren in deze steekproef neutraal.

Uit de verdere analyses komen geen significante verschillen tussen de mannen en vrouwen naar boven ($t(328)=1.792$, $p=0.074$), maar er worden wel opnieuw significante verschillen gevonden tussen de groepen van de variabele 'migratiegeneratie' ($F(2)=19.778$, $p=0.000$). Uit de post-hoc test blijkt dat enkel de antwoorden van de tweede generatie significant verschillen van de andere groepen ($p=0.000$ met de Belgen en $p=0.008$ met de derde generatie). De tweede generatie heeft een gemiddelde score van 2.61 en gaat significant minder akkoord met deze stelling dan de Belgen (gemiddelde score van 3.48) en de jongeren van de derde generatie (gemiddelde score van 3.33). De Belgen en de jongeren van de derde generatie verschillen onderling niet ($p=0.805$).

Ten slotte werd nagegaan in welke mate de respondenten akkoord gaan met volgende stelling: 'Er wordt een probleem gemaakt van iets dat aanvankelijk geen probleem is'. Hoewel deze stelling in lijn ligt met het vorige besproken item, gaan er net iets meer mensen akkoord. 55 procent komt in de categorieën 'eerder akkoord' of 'helemaal akkoord' terecht, 20.6 procent gaat eerder tot helemaal niet akkoord. Opnieuw komt een op de vier respondenten terecht in de categorie neutraal. Ook hier worden de verschillen tussen de mannen en de vrouwen niet significant bevonden ($t(322)=0.093$, $p=0.926$). Wel worden er significante verschillen gevonden binnen de variabele 'migratiegeneratie' ($F(2)=6.474$, $p=0.002$), maar enkel tussen de jongeren van de tweede generatie en de Belgen ($p=0.001$). De Belgen gaan hier significant vaker akkoord dan de respondenten van de tweede generatie, met een gemiddelde van 3.65 ten opzichte van 3.15. Er worden geen significante verschillen gevonden tussen de Belgen en de derde generatie ($p=0.441$), noch tussen de tweede en derde generatie ($p=0.626$).

5.5.2. Tussentijdse conclusie

Uit de analyse van deze drie stellingen is gebleken dat de helft van de respondenten het toch belangrijk vindt dat deze discussie gevoerd wordt, al vindt ook ongeveer de helft dat deze discussie fel overdreven is en dat er een probleem gemaakt wordt van iets dat aanvankelijk geen probleem was. Opvallend is eveneens dat een op de vier een neutrale houding heeft bij alle drie de stellingen. De vrouwen gaan vaker significant akkoord met de stelling dat het belangrijk is om deze discussie te voeren dan de mannen, al worden er geen significante verschillen gevonden bij de andere twee stellingen. De tweede generatie gaat ook significant vaker akkoord dat het belangrijk is om deze discussie te voeren in vergelijking met de Belgen en de jongeren van de derde generatie. Ze gaan eveneens minder vaak akkoord met het idee dat de discussie fel overdreven is.

Wat de laatste stelling betreft, worden er enkel significante verschillen gevonden tussen de respondenten van de tweede generatie en de Belgen. De antwoorden tussen de Belgen en de derde generatie zijn hier niet significant verschillend.

6. TER AFRONDING

In dit onderzoek werd getracht om wat meer inzicht te krijgen in de houding van Vlaamse jongeren ten aanzien van het woord allochtoon. In de volgende sectie wordt allereerst een overzicht gegeven van de gemaakte onderzoekkeuzes en de resultaten die hier uit zijn voortgevloeid. Daarna worden suggesties voor het veld gegeven, om tot slot de beperkingen aan te stippen. Hier zullen ook aanbevelingen gedaan worden voor volgend onderzoek.

6.1. CONCLUSIE EN DISCUSSIE

6.1.1. Blik op de resultaten

De laatste jaren is de Belgische samenleving alsmäär heterogener geworden, dit door de verschillende migratiestromen die de Belgische geschiedenis heeft gekend. Dit heeft ertoe geleid dat het begrip ‘multiculturele samenleving’ alsmäär vertrouwder in de oren is gaan klinken. Om dit nieuwe, groeiende deel van de samenleving te benoemen hebben doorheen de tijd heel wat verschillende begrippen dienst gedaan. Eerst sprak men van een gastarbeider, om daarna te spreken van illegalen, migranten, vluchtelingen, vreemdelingen en tot slot over allochtonen. Hoewel het woord allochtoon aanvankelijk geschikt werd geacht als verwijzende term, krijgt het de laatste jaren de wind van voren. Het woord zou de interne diversiteit negeren en bovendien zorgen voor een scheiding tussen ‘wij’ en ‘zij’. Het kwam zelfs zo ver dat de Vlaamse kwaliteitskrant De Morgen het woord uit zijn register schraptte, een initiatief dat overigens werd toegejuicht door de Minister van Gelijke Kansen, Joëlle Milquet. Ook in de wetenschappelijke wereld weerklanken alsmäär meer stemmen die pleiten voor de afschaffing van het woord omwille van een breed scala aan problemen. Opmerkelijk is echter dat deze discussie veronderstelt dat er frustraties zijn ten opzichte het woord allochtoon, maar niemand heeft in het verleden daadwerkelijk de houding van de burgers erover onderzocht. Het was dan ook de opzet van dit onderzoek om klaarheid te scheppen en de attitudes ten aanzien van het woord allochtoon in kaart te brengen. Om de onderzoeksvragen te beantwoorden werd gebruik gemaakt van een kwantitatieve websurvey, die werd voorgelegd aan jongeren tussen de 15 en 25 jaar met zowel een Belgische als een andere herkomst. De uiteindelijke steekproef omvat 330 respondenten, met een lichte *oversampling* van het vrouwelijke geslacht. De sectie van de resultaten werd onderverdeeld in vijf luiken, waarbij steeds gecontroleerd werd voor het geslacht en de herkomst.

Het eerste luik boog zich over het gebruik van de termen allochtoon en autochtoon, dit om te achterhalen of er daadwerkelijk zo veel gebruik wordt gemaakt van de termen als dit geopperd wordt in de literatuur.

Uit de analyse van de resultaten wordt deze illusie alvast doorprikt. Zo blijkt dat slechts veertien procent van de respondenten het woord allochtoon vaak tot zeer vaak gebruikt, en wordt slechts zes procent vaak tot zeer vaak zelf zo genoemd. Er wordt net iets meer gebruik gemaakt van het woord allochtoon dan dit het geval is bij het woord autochtoon, maar niettemin wordt duidelijk dat het gros van de respondenten in deze steekproef de termen nauwelijks in de mond neemt. Bij de controle naar geslacht en migratiegeneratie, worden enkel significante verschillen gevonden in de mate waarin men zelf een allochtoon wordt genoemd. De jongeren van de tweede generatie geven hier significant vaker aan zo genoemd te worden dan de Belgen en de jongeren van de derde generatie. Hoewel het niet verbazingwekkend is dat de Belgen minder een allochtoon genoemd worden dan de tweede generatie, zijn de significante verschillen tussen de jongeren van de tweede en derde generatie toch minder vanzelfsprekend.

Het tweede luik boog zich over de attitude ten aanzien van het woord allochtoon. De onderzoeksvragen die hier centraal stonden, waren de volgende: Hebben deze termen eerder een negatieve bijklank, een positieve bijklank, of geen van beide? Hoe geschikt achten de jongeren in deze steekproef het woord allochtoon om dit segment van de bevolking te benoemen? En wat zijn dan mogelijke problemen van het woord? Uit de analyse blijkt dat er opvallend meer mensen een negatieve connotatie toeschrijven aan het woord allochtoon, dan dit het geval is bij het woord autochtoon. Tot 56 procent geeft een score tussen nul (uitermate negatief) en vier (lichtjes negatief). Bij het woord autochtoon komt slechts 17.9 procent in dit interval terecht. Toch is het verkeerdelijk om te stellen dat iedereen het woord allochtoon als erg negatief beschouwt, aangezien één respondent op drie het woord een neutrale bijklank toeschrijft. Bij het woord autochtoon is dit één respondent op twee. Nog opvallend is dat de vrouwen significant vaker een positieve bijklank aan het woord autochtoon toeschrijven dan de mannen. Dit is niet het geval bij het woord allochtoon. Een omgekeerde tendens wordt opgemerkt bij de variabele migratiegeneratie, waar de jongeren van de tweede generatie significant vaker een negatieve bijklank toeschrijven aan het woord allochtoon vergeleken met de Belgen en de jongeren van de derde generatie.

Wat de tweede onderzoeksvraag betreft, is er sprake van enige verdeeldheid over de vraag of het woord allochtoon nu een geschikte term is om dit segment van de bevolking te benoemen. Hoewel nagenoeg de helft van de respondenten stelt dat er geen probleem is met de termen allochtoon/autochtoon, vindt slechts iets meer dan een derde dat het woord allochtoon een geschikte term is. Dat men het woord wel geschikt zou vinden om mensen te benoemen die hier pas wonen of nog niet echt geïntegreerd zijn, wordt eveneens ontkracht, vermits de grote meerderheid van de respondenten het hier niet eens mee is.

Ongeacht of het nu een geschikte term is of niet, kunnen we met zekerheid besluiten dat de grote meerderheid het woord op zichzelf niet zozeer problematisch vindt, maar veeleer de negatieve context waarin het gebruikt wordt bekritiseert. Zo gaat tot 87 procent van de respondenten eerder tot helemaal akkoord met de stelling: ‘Het woord is zelf niet problematisch, wel de negatieve context waarin het steeds gebruikt wordt’.

In deze sectie werd ook een blik geworpen op een aantal problemen van het woord allochtoon. Hieruit is gebleken dat het gros van de stellingen een gespreide verdeling heeft en dat er dus weinig eensgezindheid is over de problemen waarmee het woord geconfronteerd wordt. De stellingen waar wel meer eensgezindheid wordt opgemerkt, zijn de stellingen: ‘Het woord allochtoon is een te algemene term’ en ‘Het woord allochtoon zorgt voor een scheiding tussen wij en zij’. Bij deze stellingen is de meerderheid wel eerder tot helemaal akkoord. Er worden hier geen significante verschillen gevonden tussen de mannen en de vrouwen, maar wel tussen de Belgen en de jongeren van de tweede en derde generatie. Hier reageren de jongeren van de tweede generatie steeds ietwat extremer op de stellingen. Zo zijn de jongeren van de tweede generatie het significant vaker eens dan de Belgen dat er een probleem is met de termen allochtoon/autochtoon, dat het geen geschikte term is om mensen te benoemen die hier pas wonen en dat het een te algemene term is. Ze vinden het ook een minder goede term om mensen te benoemen die nauwelijks geïntegreerd zijn in vergelijking met de jongeren van de derde generatie. En ten slotte verschillen ze significant van zowel de Belgen als de jongeren van de derde generatie bij volgende stellingen: ‘Het woord allochtoon is een geschikte term’ en ‘Het woord zorgt voor een scheiding tussen wij en zij’.

Het derde luik boog zich over de attitudes ten aanzien van de rol van de media. De vragen die hier centraal stonden zijn de volgende: Doen de media voldoende moeite om dit segment van de bevolking positief in beeld te brengen? En hoe staan de respondenten tegenover het woord allochtoon in de media? Uit de resultaten blijkt dat de jongeren in deze steekproef de mediarepresentatie van de allochtone gemeenschap onvoldoende neutraal vinden. Tot 60 procent gaat eerder tot helemaal akkoord met de stelling: De media doen onvoldoende moeite om de allochtonen positief in beeld te brengen. Bovendien gaat goed 70 procent ervan uit dat deze negatieve representatie een invloed uitoefent op de connotatie van het woord allochtoon. Ongeacht of ze vinden dat deze negatieve voorstelling een effect heeft op de connotatie van het woord allochtoon, hebben ze zelf maar weinig problemen met het woord allochtoon in de media. Tot 60 procent van de respondenten heeft er geen probleem mee.

Wel vindt het gros van de respondenten dat de media bewust moeten nadenken over de terminologie die ze gebruiken en dat ze stappen moeten ondernemen als nu zou blijken dat het woord allochtoon op bezwaren stuit. Wat deze vijf stellingen betreft, worden er enkel significante verschillen opgemerkt tussen de migratiegeneraties. Ook hier blijkt dat de jongeren van de tweede generatie in het algemeen meer problemen hebben met deze gehele kwestie. In vergelijking met de Belgen en de jongeren van de derde generatie vinden ze significant vaker dat de media onvoldoende moeite doen om deze bevolkingsgroep op een positieve wijze in het nieuws te brengen, hebben ze meer problemen met het woord allochtoon in de media, vinden ze vaker dat de media bewust moet nadenken over haar terminologie en vinden ze vaker dat het de verantwoordelijkheid is van de media om veranderingen door te voeren indien er problemen blijken. Daarnaast gaan ze significant vaker akkoord met de stelling dat de negatieve representatie een invloed uitoefent op de connotatie van het woord allochtoon dan de Belgen. In geen van bovenstaande stellingen worden er significante verschillen opgemerkt tussen de Belgen en de respondenten van de derde generatie.

In het vierde luik werd een antwoord gezocht op twee onderzoeksvragen: hoe wenselijk is het om op zoek te gaan naar alternatieven? En welke alternatieven worden er naar voren geschoven? We besluiten dat de jongeren in deze steekproef niet bepaald enthousiast zijn over het schrappen van het woord allochtoon. De meerderheid juicht het initiatief van De Morgen niet echt toe en zijn van mening dat het louter symbolisch is en dat het op zichzelf weinig zal veranderen. Bovendien vindt het gros van de respondenten ook niet dat men het woord moet schrappen om een signaal te zenden naar de maatschappij. Wel vindt het gros onder hen dat als de beslissing valt om het woord allochtoon te schrappen, dat men hetzelfde moet doen met het woord autochtoon. Het gebrek aan enthousiasme vinden we ook terug wanneer we de stellingen over de alternatieven bekijken. De overgrote meerderheid vindt het ‘installeren’ van alternatieven te geforceerd en ziet het als een actie die de verschillen enkel nog zal benadrukken. Bijna de helft van hen vindt het niet nodig om op zoek te gaan naar alternatieven. En doen we dat wel, dan gaat goed 70 procent er van uit dat het slechts een kwestie van tijd is vooraleer het alternatief een negatieve bijklank krijgt. Slechts één op de tien deelt deze mening niet. Ditmaal worden er wel significante verschillen gevonden tussen de mannen en de vrouwen. Zo zijn de vrouwen significant vaker van mening dat het wel nodig is om een signaal te zenden, net zoals de jongeren van de tweede generatie hier vaker mee akkoord gingen in vergelijking met de Belgen. Verder bleken de jongeren van de tweede generatie het initiatief van De Morgen significant vaker toe te juichen dan de Belgen én vonden ze ook vaker dan de andere twee groepen dat de overige media het woord eveneens moeten schrappen.

De Belgen waren het dan weer significant vaker eens dan de tweede generatie met de stelling dat het zoeken naar alternatieven te geforceerd is en dat het de verschillen tussen de bevolkingsgroepen enkel nog zal benadrukken. Een tweede vraag trachtte te achterhalen welke alternatieven de jongeren zelf geschikt vinden om dit segment van de bevolking te benoemen. Uit de analyse blijkt dat de categorie met de meeste respondenten diegene was waar men wel degelijk een alternatief naar voren schuift, ook al blijkt uit de vorige paragraaf weinig enthousiasme over het zoeken van een alternatief. Bij de alternatieven die naar voren geschoven worden, worden de meeste hits opgemerkt bij de verwijzingen naar nationaliteit, zoals: ‘van...afkomst’ of ‘van een andere origine’. Een vierde van de respondenten weet geen alternatief naar voren te schuiven, één op vijf vindt dat het woord allochtoon voldoende geschikt is en vindt het niet noodzakelijk om een alternatief naar voren te schuiven. Zestien procent van hen is gekant tegen het idee dat er een specifiek woord moet zijn om dit segment van de bevolking te benoemen en twee procent vindt dat het moet afhangen van de context waarin het gebruikt wordt. Bij zowel de Belgen als de jongeren van de tweede en derde generatie schuiven de meeste respondenten een alternatief naar voren. Wat wel opvalt is dat voornamelijk de Belgen en de jongeren van de derde generatie pleiten voor het behoud van de term, terwijl de jongeren van de tweede generatie vooral pleiten voor de afschaffing van een specifiek woord voor de allochtone gemeenschap.

Het vijfde luik, ten slotte, boog zich over de attitudes ten aanzien van de hele discussie. Vinden ze het belangrijk dat hij gevoerd wordt, of is het een verspilling van tijd en energie? Uit de analyse van de resultaten blijkt dat goed de helft van de respondenten (49.7%) het belangrijk vindt dat deze discussie over het woord allochtoon gevoerd wordt, al vindt de helft van de respondenten eveneens dat de discussie fel overdreven is (44%). De meerderheid van de jongeren in deze steekproef (55.%) vindt bovendien dat er een probleem gemaakt wordt van iets dat aanvankelijk geen probleem was. Een opvallende conclusie is dat één respondent op vier een neutrale houding heeft ten opzichte van de drie stellingen. 25 procent gaat dus noch akkoord noch niet akkoord met de stelling dat de discussie belangrijk is, dat ze overdreven is en dat er een probleem wordt gemaakt van iets dat er aanvankelijk geen was. Wat deze stellingen over de discussie betreft, worden er zowel significante verschillen gevonden bij de variabele geslacht als bij de variabele migratiegeneratie. De vrouwen gaan hier significant vaker akkoord met de stelling dat het belangrijk is om deze discussie te voeren, al worden deze significante verschillen niet gevonden bij de andere twee stellingen. De jongeren van de tweede generatie vinden, bovendien, dat het net iets belangrijker is om deze discussie te voeren dan de Belgen en de jongeren van de derde generatie.

Ze gaan ook significant minder akkoord met de stelling dat de hele discussie over het woord allochtoon overdreven is. Tot slot wordt besloten dat de jongeren van de tweede generatie significant minder akkoord gaan met de stelling dat er een probleem gemaakt wordt van iets dat aanvankelijk geen probleem was. Deze significante verschillen worden wel enkel gevonden met de Belgen.

6.1.2. Algemene nabeschuiving

Hoewel we bij aanvang van het onderzoek niet van zin waren om een opdeling te maken tussen de jongeren van de tweede generatie en die van de derde generatie, noch om de Belgen te incorporeren, is dit op het einde van de rit zeer zinvol gebleken. Zo worden in nagenoeg alle secties significante verschillen gevonden tussen de drie groepen. Wat erg opvallend is, is dat er nauwelijks significante verschillen worden opgemerkt tussen de Belgen en de jongeren van de derde generatie. Enkel bij de stelling over de mate waarin het schrappen van het woord door De Morgen gevolgd moet worden door de andere media, verschillen beide groepen significant van elkaar. Bij alle andere stellingen sluiten de antwoordpatronen bij elkaar aan. Dit kan echter niet gezegd worden van de jongeren van de tweede generatie. Als er significante verschillen gevonden worden, dan zat dit verschil bijna altijd tussen de Belgen en de jongeren van de tweede generatie. In enkele gevallen worden er ook significante verschillen opgemerkt tussen de jongeren van de tweede en de derde generatie, maar lang niet zoveel als bij de Belgen. Dat er zo veel gelijkenissen optreden tussen de antwoorden van de Belgen en die van de derde generatie, is toch enigszins verwonderlijk.

Bij de analyse van de verschillen valt eveneens op dat de jongeren van de tweede generatie in nagenoeg alle gevallen veel extremer reageren. Als er stellingen worden voorgelegd die een probleem aankaarten van het woord allochtoon, dan gaan ze er vaker mee akkoord. Wordt er gesteld dat de discussie overdreven is of dat het woord wel geschikt is, dan gaan ze significant minder akkoord. Over het algemeen kunnen we dus besluiten dat de jongeren van de tweede generatie toch meer problemen hebben met het woord allochtoon dan de Belgen of de jongeren van de derde generatie. Dit is toch wel een verwonderlijk resultaat, aangezien het vooronderzoek het omgekeerde liet uitschijnen.

Ten slotte wordt ook nog een blik geworpen op de mate waarin de antwoordcategorie ‘neutraal’ werd aangekruist. Als er veel respondenten stelselmatig in deze categorie zouden terecht komen, zouden we kunnen besluiten dat de jongeren erg onverschillig staan tegenover deze kwestie of dat ze uit gemakzucht vaak deze categorie hebben gekozen. Het hoogste percentage dat gemeten wordt in de categorie ‘neutraal’ bedraagt 33.3 procent.

Bovendien was dit een uitzonderlijke score, aangezien de meeste percentages in deze categorie rond de 15 procent liggen. Bij geen van de stellingen is dit de grootste categorie. We trekken hieruit de conclusie dat het gros van de respondenten toch niet onverschillig staan tegenover deze discussie.

6.2. SUGGESTIES VOOR IN HET VELD

Bij aanvang van dit onderzoek leefde de indruk dat het woord allochtoon veel mensen voor de borst stoot en dat het gros van hen zou pleitten voor een afschaffing van de term, mochten ze hier hun zeg over kunnen doen. Deze gedachte werd in de loop van de analyse al snel doorprikt. Hoewel de meerderheid van de respondenten het woord allochtoon wel een negatieve connotatie toeschrijft, valt de weerstand tegen het woord al bij al wel mee. Zo wordt er weinig enthousiasme gemeten voor de afschaffing van de term, noch wordt er erg positief gereageerd op het voorstel om op zoek te gaan naar alternatieven.

Uit deze studie is vooral gebleken dat het niet zozeer het woord op zich is dat op weerstand stuit, maar dat vooral de negatieve context waarin het woord gebruikt wordt ergernis opwekt. Zo gaat tot 87 procent van de respondenten eerder tot helemaal akkoord met de stelling dat het woord niet het probleem is, maar wel de negatieve context waarin het steeds gebruikt wordt. Ook vindt 71 procent dat het woord een negatieve connotatie draagt omwille van de negatieve context waarin het doorgaans geplaatst wordt. Dat we zo'n grote eensgezindheid terug vinden bij deze twee stellingen, is op zijn minst opmerkelijk. Deze resultaten geven de indicatie dat het beleid zijn focus beter toelegt op de representatie van de allochtone gemeenschap, dan het hoofd te breken over de geschiktheid van de term allochtoon. Uit deze studie blijkt namelijk dat het niet zozeer het woord is waar iedereen moeite mee heeft, maar wel de manier waarop deze groep in de aandacht komt.

6.3. BEPERKINGEN EN AANBEVELINGEN

Ter afsluiting is het van belang om een aantal kritische noten te maken bij dit onderzoek, zodat er rekening mee kan gehouden worden bij het interpreteren van de resultaten. In eerste instantie dient gezegd dat de respondenten in deze steekproef geen representatieve weergave zijn van de populatie. Zo werd er aanvankelijk gepoogd om via verschillende invalshoeken de enquêtes te verspreiden, maar werd er geen specifieke aandacht verleend aan de evenwichtigheid van de geografische spreiding. Omdat de respondenten ook niet gevraagd werden om hun geografische ligging te specificeren, is het ook niet mogelijk om na te gaan in welke mate er nu wel of niet sprake is van een evenwichtige geografische spreiding.

In tweede instantie werd er met het oog op de haalbaarheid van deze masterproef besloten om tevens geen onderscheid te maken naar nationaliteit. Er werd informatie verzameld over het specifieke land van geboorte, maar in de analyses werd geen onderscheid gemaakt tussen de diverse landen. Dit zorgt er voor dat de ‘allochtonen’ als dusdanig allemaal over dezelfde kam geschoren werden, ook al kunnen de verschillen onderling er groot zijn. In derde instantie is deze studie een momentopname geweest. De besluiten die getrokken werden gelden dus slechts voor dit moment, maar zijn zeker geen voorspelling van de attitude in de toekomst. We kunnen geen uitspraken doen over de evolutie van deze attitudes ten opzichte van het woord allochtoon. Bovendien is het belangrijk dat we nogmaals onderstrepen dat de significante verschillen die we vonden tussen de Belgen, jongeren van de tweede generatie en de jongeren van de derde generatie niet gegarandeerd foutloos zijn. Doordat er steeds gewerkt werd met gemiddelde groepsgroottes, is er een kleine kans op gebrekkige resultaten. Ten slotte hebben we geen informatie over de non-respons. We kunnen niet achterhalen waarom mensen in de eerste plaats niet wilden deelnemen aan het onderzoek, noch waarom enkelen hebben afgemaakt tijdens het onderzoek. De mogelijkheid bestaat dat er een zekere vermoeidheid is opgetreden bij de respondenten omdat de vragenlijst van relatief lange duur was, ook wel de *survey fatigue* genoemd (Porter, Whitcomb, & Weitzer, 2004). We kunnen dit echter niet met zekerheid besluiten. De mogelijkheid dat er vertekening op is getreden vanwege een systematische non-respons is dus niet geheel uit te sluiten. Ondanks de beperkingen hopen we met dit onderzoek toch een bijdrage te leveren bij het in kaart brengen van de attitudes ten opzichte van het woord allochtoon.

Voor komend onderzoek kan het zeker nuttig zijn om in te zoomen op enkele aspecten waar door omstandigheden weinig tot geen rekening mee werd gehouden in dit onderzoek. Zo werd er in deze thesis toegespitst op een specifieke doelgroep, met name de jongeren tussen de 15 en 25 jaar. Het zou echter ook interessant zijn om te achterhalen hoe andere doelgroepen hier tegenover staan en om te achterhalen of ze onderling verschillen. Het kan daarnaast ook nuttig zijn om een opdeling naar nationaliteit te maken. Verschillen de niet-Westerse allochtonen van mening ten opzichte van de Westerse allochtonen? Welke nationaliteiten hebben het meeste problemen met het woord allochtoon? Bovendien werd in dit onderzoek louter toegespitst op de vraag of de jongeren nu al dan niet pleiten voor de afschaffing van het woord allochtoon. Er werd besloten om de kwalitatieve ‘hoe’ vragen tot het minimum te beperken. Het kan nuttig zijn voor volgend onderzoek om toch de kwalitatieve tour op te gaan en te achterhalen welke aspecten van het woord allochtoon dan toch tegen de borst stoten.

Ten slotte werd in dit onderzoek opgemerkt dat de antwoorden van de Belgen en de jongeren van de derde generatie nauwelijks verschillen, terwijl er zelden gelijkenissen gevonden worden tussen de Belgen en de tweede generatie. Ook de jongeren van de tweede en derde generatie verschillen vaak significant van elkaar. Hoe komt dit? Wat kunnen we daar uit afleiden? Heeft dit te maken met het proces van integratie of liggen er hier andere zaken aan de basis? Ook deze vragen behoeven een antwoord.

7. REFERENTIES

- Adamson, F. (2006). Crossing borders: International migration and national security. *International security*, 31(1), 165-199.
- Arnaut, K., & Ceuppens, B. (2009). De ondiepe gronden en vage grenzen van de raciale verbeelding in Vlaanderen. In K. e. Arnaut (Ed.), *Een leeuw in een kooi. De grenzen van het multiculturele Vlaanderen* (pp. 28-47). Antwerpen: Meulenhoff-Manteau.
- Billiet, J., & Waeye, H. (2001). *Een samenleving onderzocht: methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Antwerpen: Standaard Uitgeverij.
- Blommaert, J., & Verschueren, J. (1998). *Debating diversity: analysing the discourse of tolerance*. London: Routledge.
- Castles, S. (2002). Migration and community formation under conditions of globalization. *The International Migration Review*, 36(4), 1143-1168.
- Corijn, M., & Lodewijckx, E. (2009). *De start van de gezinsvorming bij de Turkse en Marokkaanse tweede generatie in het Vlaamse Gewest*. Brussel: SVR-Rapport 6.
- De Beus, J. (1986). *De gconstrueerde samenleving: vormen en gevolgen van classificierend beleid*. Meppel: Boom.
- Deira, S. (2013, Februari 13). *Gemeente Amsterdam schrapt term 'allochtoon'*. Geraadpleegd via <http://www.elsevier.nl/Nederland/nieuws/2013/2/Gemeente-Amsterdam-schrapt-term-allochtoon-1173127W/>
- Devroe, I. (2007). *Gekleurd nieuws? De voorstelling van etnische minderheden in het nieuws van Vlaanderen. Context, methodologische aspecten en onderzoeksresultaten*. Gent: Vakgroep Communicatiewetenschappen.
- d'Haenens, L., El Sghiar, H., & Golaszewski, S. (2010). Media en etnisch-culturele minderheden in de Lage Landen: trends in 15 jaar onderzoek. In S. Van Bauwel, E. Van Damme, & H. Verstraete(Eds.), *Diverse mediawerelden: hedendaagse reflecties gebaseerd op het onderzoek van Frieda Saeys* (pp. 211-232). Gent: Academia Press.
- d'Haenens, L., Hooghe, M., Vanheule, D., & Gezduci, H. (2003). *'New' citizens, new policies? Developments in diversity policy*. Gent: Academia Press.
- Essed, P., & Trienekens, S. (2008). Who wants to feel white? Race, Dutch culture and contested identities. *Ethnic and Racial Studies*, 31(1), 52-72.

- Foblets, M. (2003). Legal aspects of the multicultural society: tensions and challenges for policy making . In L. d'Haenens, M. Hooghe, D. Vanheule, & H. Gezduci (Eds.), *'New' citizens, new policies? Developments in diversity policy in Canada and Flanders*. Gent: Academia Press.
- FOD Werkgelegenheid, A. (2009). *De immigratie in België: aantallen, stromen en arbeidsmarkt*. Brussel.
- Ford, R. (2008). Is racial prejudice declining in Britain? *British Journal of Sociology*, 59(4), 609-636.
- Hanseeuw, L. (2012). *België, immigratienatie: statistieken en evoluties*. Brussel: Itinera Institute.
- Hooghe, M., Trappers, B., Meuleman, B., & Reeskens, T. (2008). Migration to European countries: A structural explanation of patterns. *International Migration Review*, 42(2), 476-504.
- Koelet, S., Corijn, M., Lodewijckx, E., Mortelmans, D., & d'Hooge, A. (2009b). *Echtscheiding bij personen van Turkse en Marokkaanse herkomst. Deel 2: Kwantitatieve en Kwalitatieve studie*. Antwerpen/Hasselt: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Li, P. (2008). World migration in the age of globalization: Policy implications and challenges. *New Zealand Population Review*, 33(34), 1-22.
- Lievens, J. (2000). The third wave of immigration from Turkey and Morocco: determinants and characteristics. In R. Lesthaeghe (Ed.), *Communities and generations: Turkish and Moroccan populations in Belgium* (pp. 95-128). Brussel: VUB Press.
- Loobuyck, P., & Jacobs, D. (2003). The Flemish immigration society, political challenges on different levels . In L. d'Haenens, M. Hooghe, D. Vanheule, & H. Gezduci (Eds.), *'New' citizens, new policies? Developments in diversity policy*. Gent: Academia Press.
- Meuleman, B., & Billiet, J. (2003). De houding van Vlamingen tegenover 'oude' en 'nieuwe' migranten: diffuus of specifiek? In J. Pickery (Ed.), *Vlaanderen gepeild!* (pp. 137-176). Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering
- Meuleman, B., & Billiet, J. (2005). Etnocentrisme in Vlaanderen: opmars of afname? De evolutie van de perceptie van etnische dreiging tussen 1991 en 2004 en de relatie met institutioneel vertrouwen. In J. Pickery (Ed.), *Vlaanderen gepeild* (pp. 37-60). Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

- Moore, D., & MacCabe, G. (2005). *Statistiek in de praktijk*. Den Haag: Academic Service.
- Munck, R. (2008). Globalisation, governance and migration. *Third World Quarterly*, 29(7), 1227-1246.
- Parsons, C., & Smeeding, T. (2006). *Immigration and the transformation of Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Porter, S., Whitcomb, M., & Weitzer, W. (2004). Multiple surveys of students and survey fatigue. *New Directions for Institutional Research*, 1(121), 63-73.
- Rahman, J. (2011). The N-word: Its history and use in the African American community. *Journal of English Linguistics*, 40(2), 137-171.
- Rath, J. (1991). *Minorisering: de sociale constructie van 'etnische minderheden'*. Amsterdam: Sua.
- Schuyt, C., Duyvendak, J., Engbersen, G., & Teeuwen, M. (2007). *Macht en verantwoordelijkheid: essays voor Kees Schuyt*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Shadid, W. (2007). *Grondslagen van interculturele communicatie: studieveld en werkterrein*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Spotti, M. (2011). Ideologies of success for superdiverse citizens: the Dutch testing regime for integration and the online private sector. *Diversities*, 13, 1-21.
- Stephan, W., Ybarra, O., Martinez, C., Schwarzwald, J., & Tur-Kaspa, M. (1998). Prejudice towards immigrants to Spain and Israel: An integrated threat theory analysis. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 29(4), 559-576.
- Sterk, G. (2000). *Media en allochtonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*. Den Haag: Sdu.
- Sterk, G. (2006). Visible representation and the paradox of symbolic diversity. In L. d'Haenens, M. Hooghe, D. Vanheule, & H. Gezduci (Eds.), *'New' citizens, new policies? Developments in Diversity Policy in Canada and Flanders* (pp. 159-163). Gent: Academia Press.
- Timmerman, C., Vanderwaeren, E., & Crul, M. (2003). The second generation in Belgium. *International Migration Review*, 37(4), 1065-1090.

- Van De Putte, M. (1999). Het Belgische migratiebeleid. Hoe kan een vreemdeling wettelijk in ons land verblijven? *Noord-Zuid Cahier*, 24(2), 31-42.
- Van den Broek, A. (2013, Februari 14). *Gent schrapt het woord allochtoon*. Geraadpleegd via <http://www.demorgen.be/dm/nl/989/Binnenland/article/detail/1579169/2013/02/14/Gent-schrapt-het-woord-allochtoon.dhtml>
- van der Haar, M., & Yanow, D. (2011). Allochtoon als metafoor en categorie: over de handelsimplicaties van beleidstaal. *Tijdschrift voor beleid, politiek en maatschappij*, 38(2), 160-178.
- Van Dijk, T. (2000). New(s) racism: A discourse analytical approach. *Ethnic minorities and the media*, 33-49.
- Van Ginneken, J. (1998). *Understanding global news: a critical introduction*. Londen: Sage.
- Vanassche, S., Sodermans, A., Dekeyser, G., & Matthijs, K. (2012). *Methodologisch document. Leuvens Adolescenten- en Gezinnenonderzoek. Versie 2.0*. Leuven: Centrum voor Sociologisch Onderzoek.
- Verhaege, P. (2010, Februari 1). *De discursieve kracht van het begrip allochtoon*. Geraadpleegd via <http://poliargus.be/open/content/de-discursieve-kracht-van-het-begrip-%E2%80%98allochtoon%E2%80%99>
- Verkuyten, M., & Thijs, J. (2002). Multiculturalism among minority and majority adolescents in the Netherlands. *International Journal of Intercultural Relations*, 26(1), 91-108.
- Verschelden, W. (2012, September 20). *Waarom wij, De Morgen, 'allochtoon' niet meer gebruiken*. Geraadpleegd via www.demorgen.be
- Wets, J. (2001). *Migratie en Asiel: vluchten kan niet meer*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.
- Wets, J. (2007). *Wat is inburgering in Vlaanderen?* Leuven: Hoger Instituut voor de Arbeid.

8. BIJLAGEN

8.1. CONTACTMAIL

Beste,

Mijn naam is Tessa Rens en ik ben een studente aan de KULeuven. Ik zit in mijn laatste jaar (master journalistiek) en moet bijgevolg een thesis schrijven. Ik heb er voor gekozen om te werken rond het woord ‘allochtoon’ in de media, omdat er veel discussie over is. Omdat er nog nooit onderzoek gedaan is bij de ‘allochtonen’ zelf (en alvast mijn excuses voor het woordgebruik), heb ik besloten om mijn onderzoek toe te spitsen op jongeren van de tweede en derde generatie. Mijn hele onderzoek zal draaien rond de vraag: vinden jullie dat het woord ‘allochtoon’ geschrapt moet worden, of niet? Nu, zoals wel vaker het geval heb ik wat moeite om respondenten te vinden. Ik ken zelf niet zo heel veel jongeren van de tweede of derde generatie en heb weinig weet van organisaties of verenigingen waar zulke jongeren actief zijn. Vandaar ook mijn mailtje. Ik vroeg me namelijk af of jullie weet hebben van bepaalde organisaties die gekend zijn om hun hoog percentage ‘allochtonen’? Dan zou ik hen kunnen contacteren met de vraag of ze wenselijk deel te nemen aan mijn onderzoek, zodat zij hun achterban/leden kunnen contacteren. Ik begrijp het natuurlijk volkomen moesten jullie hier de tijd niet voor vinden, of op zulke verzoeken niet kunnen ingaan. Maar het zou mij een hele stap vooruit brengen, dus ik wou het graag proberen.

Met vriendelijke groeten en nog veel succes gewenst met jullie werking,

Tessa Rens

8.2. VRAGENLIJST KWALITATIEF ONDERZOEK

- Stoor je je aan het begrip allochtoon? En zo ja, waarom dan precies?
- Ben je al eens een allochtoon genoemd? Wat vond je daar dan van?
- Voel je jezelf behoren tot de categorie allochtoon?
- Als je aan het woord allochtoon denkt, aan wat denk je dan precies? Met wat associeer je het?
- Is het een woord dat jullie zelf ooit gebruiken?
- Heb je iets opgevangen van het initiatief van De Morgen of de stad Gent om het woord ‘allochtoon’ te schrappen?
- Wat vind je van dat initiatief?
- Heb je verder iets opgepikt van die discussie?

- Vind je het belangrijk dat daarover gediscussieerd wordt?
- Denk je dat het woord aanleiding geeft tot discriminatie en stereotypering?
- Denk je dat mensen je minder kansen geven omdat ze je bestempelen als een allochtoon? Dat er een link is tussen het woord, de negatieve lading die er aan hangt en de manier waarop mensen naar je kijken of je behandelen?
- Denk je dat mensen het begrip allochtoon puur gebruiken op basis van uiterlijke kenmerken in de plaats van het criterium elders geboren te zijn?
- Denk je dat het ertoe geleid heeft dat Vlamingen een minder positief beeld hebben over migranten, of dat het zorgt voor een slechter stigma?
- Denk je dat er een beter alternatief bestaat? En zo ja, aan wat denk je dan?
- Vind je alternatieven zoals een Gentse Turk of een Leuvense Marokkaanse beter?
- Denken jullie dat de schrapping van het woord allochtoon een verandering kan teweegbrengen? Dat het iets zou veranderen? Of denk je dat het niet meer is dan een puur symbolische daad?
- Denk je dat er ooit een woord zal komen die geschikt bevonden wordt?
- Denk je dat de media een belangrijke rol daarin kan spelen?
- Denk je dat de manier waarop de minderheidsgroepen in beeld gebracht worden, met vermelding van de term ‘allochtoon’, een woord een slechte connotatie geeft?
- Denk je dat hoe de media over ‘allochtonen’ bericht geeft, dat dat ook een invloed uitoefent op de attitudevorming?

8.3. VRAGENLIJST KWANTITATIEF ONDERZOEK

Welkom en bedankt dat je wil deelnemen aan mijn onderzoek.

Jouw enthousiasme doet me alvast veel plezier. Nu hoef je alleen nog de vragenlijst in te vullen. Dat klinkt misschien niet als muziek in je oren, maar weet dat je me er een grote dienst mee bewijst. Het enige dat je moet doen is op alle vragen een zo eerlijk mogelijk antwoord te geven. Het is dus belangrijk dat je de vragenlijst helemaal afwerkt, anders gaat al jouw informatie verloren. En dat is zonde natuurlijk. Dit programma slaat bovendien geen extra informatie op, dus ik kan niet achterhalen wie je bent of wat je doet. Je hoeft dus geen schrik te hebben, je gegevens worden anoniem verwerkt. Opgelet: in mijn onderzoek tracht ik de mening te achterhalen van 15 tot 25 jarigen. Val je buiten deze leeftijdscategorie, dan hoef je de vragenlijst niet in te vullen. Toch bedankt!

Met vriendelijke groeten,

Tessa

1. **Hoe oud ben je?** (...jaar)
2. **Ben je man/vrouw?**
3. **Over welke diploma's beschik je vandaag?**
 - a. Niet voltooid lager onderwijs
 - b. Lager onderwijs
 - c. Middelbaar onderwijs
 - d. Professionele bachelor (Hogeschool)
 - e. Academische bachelor (Universiteit)
 - f. Academische master (Universiteit)
 - g. Master na master
 - h. Andere:....

4. Geef aan in welk land de volgende personen geboren zijn:

Geef aan in welk land de volgende personen geboren zijn (<i>indien andere: invullen a.u.b.</i>)				
1. Jijzelf	☐	België	☐	Andere:.....
2. Je moeder	☐	België	☐	Andere:.....
3. Je vader	☐	België	☐	Andere:.....
4. Je grootmoeder langs moeders kant	☐	België	☐	Andere:.....
5. Je grootvader langs moeders kant	☐	België	☐	Andere:.....
6. Je grootmoeder langs vaders kant	☐	België	☐	Andere:.....
7. Je grootvader langs vaders kant	☐	België	☐	Andere:.....

5. Geef aan in welke mate dat je akkoord gaat met volgende stellingen.

(*Helemaal niet akkoord – eerder niet akkoord – noch akkoord noch niet akkoord - eerder wel akkoord – helemaal akkoord*)

- Mijn eigen cultuur is erg verschillend van de Vlaamse cultuur
- Ik voel me verbonden met de Vlaamse cultuur
- Ik kom regelmatig in contact met mensen van andere culturen
- Verschillende culturen zijn een verrijking van de samenleving
- Ik zie mezelf als lid van een groep die in België gediscrimineerd wordt
- Over het algemeen word ik met respect behandeld

6. Ik gebruik het woord allochtoon:

- a. Nooit
- b. Zelden
- c. Af en toe
- d. Vaak
- e. Zeer vaak

7. Ik word zelf aangesproken met het woord allochtoon:

- a. Nooit
- b. Zelden
- c. Af en toe
- d. Vaak

- e. Zeer vaak

8. Ik gebruik het woord autochtoon:

- a. Nooit
- b. Zelden
- c. Af en toe
- d. Vaak
- e. Zeer vaak

9. Ik word zelf aangesproken met het woord autochtoon:

- a. Nooit
- b. Zelden
- c. Af en toe
- d. Vaak
- e. Zeer vaak

10. Duidt aan op de schaal: het woord allochtoon heeft voor mij een:

(Connotatie wil ook wel bijklank, ondertoon of gevoelswaarde zeggen. Bijvoorbeeld het woord 'wif' heeft een negatieve connotatie, terwijl het woord 'dame' eerder een positieve connotatie heeft.)

- Negatieve bijklank = 0
- Neutrale bijklank = 5
- Positieve bijklank = 10

11. Duidt aan op de schaal: het woord autochtoon heeft voor mij een:

- Negatieve bijklank = 0
- Neutrale bijklank = 5
- Positieve bijklank = 10

Lees het onderstaand bericht even door. Na de afbeelding volgen een aantal vragen die ermee verband houden.

Vorig jaar besliste De Morgen om het woord allochtoon niet langer te gebruiken. Wouter Verschelden, de eindredacteur van het dagblad, deed dit omdat het woord allochtoon volgens hem een negatieve lading draagt. Het zou ook een begrip zijn dat alle verschillende culturen en identiteiten bij elkaar gooit, zonder rekening te houden met de diversiteit. Vandaag zal je het woord 'allochtoon' dus niet meer terug vinden in deze krant.

12. Geef aan in welke mate je akkoord gaat met volgende stellingen

(Helemaal niet akkoord – eerder niet akkoord – noch akkoord noch niet akkoord - eerder wel akkoord – helemaal akkoord)

- Het schrappen van het woord allochtoon door De Morgen is een goed initiatief
- Het actie van De Morgen moet gevolgd worden door andere media
- Het schrappen van het woord is puur symbolisch, maar zal niets veranderen
- Het schrappen van het woord is nodig om een signaal te zenden
- Het schrappen van het woord zal veranderingen teweeg brengen
- Het is belangrijk dat de discussie over het woord allochtoon gevoerd wordt
- De hele discussie is fel overdreven

13. Geef aan in welke mate je akkoord gaat met volgende stellingen

(Helemaal niet akkoord – eerder niet akkoord – noch akkoord noch niet akkoord - eerder wel akkoord – helemaal akkoord)

- Ik heb moeite met het woord allochtoon in de media
- Het woord allochtoon is een geschikte term
- Het woord allochtoon zorgt voor een scheiding tussen zij en wij
- Het woord allochtoon is nuttig, omdat er nu eenmaal een onderscheid is
- Er is een onderscheid en dat mag niet genegeerd worden
- Als het woord allochtoon geschrapt moet worden, dan ook het begrip autochtoon
- Het woord zelf is niet problematisch, wel de negatieve context waarin het steeds gebruikt wordt

14. Geef aan in welke mate je akkoord gaat met volgende stellingen

(Helemaal niet akkoord – eerder niet akkoord – noch akkoord noch niet akkoord - eerder wel akkoord – helemaal akkoord)

- Het woord allochtoon zorgt ervoor dat deze mensen en slechte reputatie krijgen
- Het woord allochtoon is een te algemeen begrip
- Het is een oneerlijk begrip, omdat veel allochtonen goed geïntegreerd zijn
- Het woord allochtoon zorgt ervoor dat deze mensen minder kansen krijgen
- Het woord allochtoon is een goed woord om mensen te benoemen die nauwelijks geïntegreerd zijn
- Het is een goede benaming voor mensen die hier pas wonen
- Er wordt een probleem gemaakt van iets dat aanvankelijk geen probleem was

Goed. Nu volgen er een aantal vragen over je mediagebruik.

15. Hoe belangrijk is het volgen van nieuws voor jou?

(Zeer belangrijk – vrij belangrijk- noch belangrijk noch niet belangrijk- niet zo belangrijk- helemaal niet belangrijk)

16. Welk medium gebruik je in normale omstandigheden het meest om het nieuws te volgen? Rangschik van hoog naar laag door de mogelijkheden te VERSLEPEN.(Het meest gebruikte medium zet je bovenaan en krijgt nummer 1. Het minst gebruikte medium zet je onderaan en krijgt het nummer 8)

- Krant
- Televisie
- Radio
- Sociale media *(voorbeeld: twitter, facebook,...)*
- Online nieuwssites *(voorbeeld: website De Morgen, HLN.be, BBC.com,...)*
- Magazines *(voorbeeld: Humo, Knack,...)*
- Andere:....

17. Hoe vaak kijk je gemiddeld per WEEK naar nieuws- en actualiteitenprogramma's op TELEVISIE?

(Voorbeelden: Het Journaal, Telefacts, Koppen, Terzake, de zevende dag,...)

- Nooit
- Één dag per week
- 2 dagen per week
- 3 dagen per week
- 4 dagen per week
- 5 dagen per week
- 6 dagen per week
- Iedere dag

18. Hoeveel minuten kijk je naar televisie om het nieuws te volgen op een gemiddelde dag?

- Niet van toepassing
- Tot 20 minuten per dag
- 20 tot 40 minuten per dag
- 40 minuten tot één uur per dag
- 1 uur tot 1,5 uur
- 1,5 uur tot 2 uur
- Meer dan 2 uur

19. Hoe vaak lees je gemiddeld per WEEK de krant (op papier of de online-versie)?

- Nooit
- 1 dag per week
- 2 dagen per week
- 3 dagen per week
- 4 dagen per week
- 5 dagen per week
- 6 dagen per week
- Iedere dag

20. Op een dag dat je de krant leest, hoeveel minuten is dat dan gemiddeld?

- Niet van toepassing
- Tot 20 minuten per dag
- 20 tot 40 minuten per dag
- 40 minuten tot één uur per dag
- 1 uur tot 1,5 uur
- 1,5 uur tot 2 uur
- Meer dan 2 uur

21. Geef aan in welke mate je akkoord gaat met volgende stellingen

(Helemaal niet akkoord – eerder niet akkoord – noch akkoord noch niet akkoord - eerder wel akkoord – helemaal akkoord)

- De media doen voldoende moeite om de allochtonen positief in beeld te brengen
- De manier waarop de media de allochtonen in beeld brengen zorgt ervoor dat het woord een negatieve bijklank krijgt
- De media hebben een belangrijke invloed op hoe mensen denken
- Het is belangrijk dat de media nadenken over welk woord ze gebruiken om de minderheidsgroepen te benoemen
- Het is de verantwoordelijkheid van de media om veranderingen door te voeren als er problemen blijken met het woord allochtoon

22. Geef aan in welke mate je akkoord gaat met volgende stellingen

(Helemaal niet akkoord – eerder niet akkoord – noch akkoord noch niet akkoord - eerder wel akkoord – helemaal akkoord)

- We moeten op zoek naar een alternatief
- Er is geen probleem met de woorden autochtoon/allochtoon
- Alternatieven verzinnen is te geforceerd en zal de verschillen enkel benadrukken
- Een geschikt alternatief zal zich wel vanzelf aanbieden

- Het is een kwestie van tijd voordat het alternatief een negatieve bijklank krijgt
- Als het woord allochtoon in een positieve context gebruikt wordt, dan is het probleem opgelost

23. Als het van jou afhangt, welk woord zou jij dan gebruiken om deze mensen te benoemen

8.4. ONDERZOEKSTABELLEN

Tabel 1: Spreiding van de demografische variabelen leeftijd, geslacht, migratiegeneratie en opleidingsniveau

Categorische variabelen				
Variabele	Waarde	N	%	
<i>Migratiegeneratie</i>	Belg	189	57.3	
	Tweede generatie	111	33.6	
	Derde generatie	30	9.1	
	Totaal	330	100.0	
<i>Geslacht</i>	Man	136	41.2	
	Vrouw	194	58.8	
	Totaal	330	100.0	
<i>Opleidingsniveau</i>	Lager onderwijs	17	5.2	
	Middelbaar	155	47.0	
	Prof. bachelor	30	9.1	
	Acad. bachelor	77	23.3	
	Acad. master	41	12.4	
	Master na master	6	1.8	
	Andere	4	1.2	
	Totaal	330	100.0	
Metrische variabelen				
Variabele	Spreiding	N	Gemiddelde	Standaardafwijking
<i>Leeftijd</i>	15-25	330	21.31	2.19

Tabel 2: Spreiding van de categorische variabele ‘belangnieuws’

<i>Waarde</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Zeer belangrijk	103	31.2
Vrij belangrijk	169	51.2
Neutraal	29	8.8
Niet zo belangrijk	21	6.4
Helemaal niet belangrijk	8	2.4
Totaal	330	100.0

Tabel 3: Antwoordpatroon van de stelling ‘De media hebben een belangrijke invloed op hoe mensen denken’

<i>Waarde</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Helemaal niet akkoord	1	0.3
Eerder niet akkoord	4	1.2
Neutraal	12	3.6
Eerder akkoord	87	26.4
Helemaal akkoord	226	68.5
Totaal	330	100.0

Tabel 4: Antwoordpatroon van de stelling ‘Het schrappen van het woord allochtoon zal veranderingen teweeg brengen’

<i>Waarde</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Helemaal niet akkoord	87	26.4
Eerder niet akkoord	165	50.0
Neutraal	57	17.3
Eerder akkoord	14	4.2
Helemaal akkoord	7	2.1
Totaal	330	100.0

Tabel 5: Totaal aantal voorgestelde alternatieven per categorie

<i>Categorie</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Behoud van de term	69	20.7
Geen term ter benoeming	54	16.2
Hangt af van de context	7	2.1
Geen voorgesteld alternatief	86	25.8
Wel een voorgesteld alternatief	117	35.2
Totaal	333	100.0

Tabel 6: Voorgestelde alternatieven voor het woord ‘allochtoon’

Behoud van de term				
Voorgestelde alternatieven	Belg	2^e generatie	3^e generatie	Totaal
<i>Allochtoon</i>	50	10	8	68
<i>Allochtone ouders</i>	0	1	0	1
Totaal	50	11	8	69
Geen term ter benoeming				
Voorgestelde alternatieven	Belg	2^e generatie	3^e generatie	Totaal
<i>Geen woord/Belg</i>	17	30	5	52
<i>Medeburger</i>	0	2	0	2
Totaal	17	32	5	54
Hangt af van de context				
Voorgestelde alternatieven	Belg	2^e generatie	3^e generatie	Totaal
<i>Contextafhankelijk</i>	3	4	0	7
Geen voorgesteld alternatief				

Voorgestelde alternatieven	Belg	2^e generatie	3^e generatie	Totaal
<i>Geen idee</i>	54	25	7	86
Wel een voorgesteld alternatief				
Voorgestelde alternatieven	Belg	2^e generatie	3^e generatie	Totaal
<i>Inburgerling</i>	1	0	0	1
<i>Inwijkeling</i>	2	0	2	4
<i>Integrerenden</i>	2	3	0	5
<i>(im)migrant</i>	4	1	1	6
<i>Minderheidsgroep</i>	0	1	0	1
<i>Nieuwe Belgen</i>	3	1	0	4
<i>Nieuwkomers</i>	2	0	1	3
<i>Nationaliteit</i>	7	6	0	13
<i>Van...afkomst</i>	19	16	1	36
<i>Van andere origine</i>	8	2	2	12
<i>Bv. Turkse Belg</i>	1	2	0	3
<i>Anderscultureel</i>	2	0	0	2
<i>Multicultureel</i>	0	1	1	2
<i>Bicultureel</i>	0	1	1	2
<i>Cultuurverspreider</i>	1	0	0	1
<i>Vreemdeling</i>	4	0	1	5
<i>Buitenlander</i>	7	0	1	8
<i>Niet-Belg</i>	1	0	0	1
<i>Uitheimse</i>	1	0	0	1
<i>Bruinbelgen</i>	0	0	1	1

<i>Anderslander</i>	0	1	0	1
<i>Anderstalige</i>	1	0	0	1
<i>Divers</i>	0	4	0	4
Totaal	66	39	12	117